

**AZ ÖTÖS SZÁMÚ VÁGÓHÍD
AVAGY
A GYERMEKEK KERESZTES HADJÁRATA
SZOLGÁLATI TÁNC A HALÁLLAL**

ÍRTA:

KURT VONNEGUT JR.,

NEGYEDIK NEMZEDÉKBELI NÉMET AMERIKAI,
AKI PILLANATNYILAG IGEN JÓ KÖRÜLMÉNYEK
KÖZÖTT ÉL CAPE CODON
(BÁR TÚL SOKAT DOHÁNYZIK),
ÉS AKI MINT HARCKÉPTELENNÉ VÁLT
AMERIKAI GYALOGOS FELDERÍTŐ
SOK-SOK ÉVVEL EZELŐTT,
HADIFOGSÁGBA JUTVÁN,
A NÉMETORSZÁGI DREZDA BOMBÁZÁSAKOR
SZEMTANÚJA VOLT „AZ ELBA FIRENZÉJE”
PORRÁ ÉGÉSÉNEK, DE ÉLETBEN MARADT,
HOGY ELMONDHASSA TÖRTÉNETÉT.
EZ A REGÉNY
NÉMILEG A TRALFAMADOR
TÁVIRATI-SKIZOFRÉN STÍLUSÁBAN ÍRÓDOTT,
EZ AZ A BOLYGÓ, AHONNAN
A REPÜLŐ CSÉSZEALJAK JÖNNEK.
BÉKE VELETEK.

Mary O'Hare-nek és Gerhard Müllernek ajánlom

*A tehén bőgni kezd,
A gyermek felriad,
De kicsiny Jézusunk
Sírásra nem fakad.*

1

Többé-kevésbé mindez megtörtént. Ami a háborús részleteket illeti, azok mindenesetre jócskán valóságosak. Egy tagot, akit ismertem, valóban agyonlőttek Drezdában, mert elvitt egy teáskannát, ami nem az övé volt. Egy másik fickó, akit ugyancsak ismertem, valóban azzal fenyegette a személyes ellenségeit, hogy a háború után felbérelt fegyveresekkel meggyilkoltatja őket. És így tovább. A neveket mind megváltoztattam.

Az is igaz, hogy 1967-ben Guggenheim ösztöndíjjal (Isten fizesse meg) visszamentem Drezdába. Rettenetesen hasonlított az Ohio állambeli Daytonra, csak ott sokkal több a szabad térség, mint Daytonban. A drezdai talaj azonban biztosan sok-sok tonna emberi csontlisztet tartalmaz.

Egyik régi katonatársammal, Bernard V. O'Hare-rel tértem oda vissza, és összebarátkoztunk egy taxisofőrrel, aki kivitt minket a vágóhídhöz, ahová annak idején mint hadifoglyokat, éjszakánként bezártak minket. A taxisofőrt Gerhard Müllernek hívták. Elmondta nekünk, hogy egy ideig amerikai fogságban volt. Megkérdeztük tőle, milyen az élet a kommunizmusban, mire ő elmondta, hogy eleinte rettenetes volt, mert nagyon keményen kellett dolgozni mindenkinek, és mert fedél is alig került a fejük fölé, meg élelmük és ruhájuk sem igen akadt. De most már sokkal jobban megy nekik. Van egy kellemes kis lakása, és a lánya kitűnő nevelésben részesül. Az anyja porrá égett a drezdai tűzvészben. Így megy ez.

Küldött később O'Hare-nek egy karácsonyi üdvözlőlapot, ezzel a szöveggel:

Kellemes karácsonyi ünnepeket és boldog új évet kívánok Önnek és úgyszintén a családjának, valamint az Ön barátjának is, és remélem, hogy a taxiban még egyszer találkozunk egy békés és szabad világban, ha a sors így akarni fogja, hogy újra összeütközzünk.

Különösen tetszik nekem az, hogy „újra összeütközzünk”.

Tulajdonképpen rühellem elmondani, hogy mennyi pénzembe, gondomba és időmbe került ez a vacak kis könyv. Amikor huszonhárom esztendővel ezelőtt hazakerültem a második világháborúból, arra gondoltam, hogy könnyű lesz nekem Drezda pusztulásáról írni, hiszen semmi egyebet nem kell tennem, csupán elbeszélni azt, amit láttam. És hát arra is gondoltam, hogy ez majd remekmű lesz, vagy legalábbis egy zsák pénzt fog hozni a konyhára, hiszen a téma olyan óriási.

Am akkor Drezdáról alig néhány szót tudtam kipréselni az agyamból – semmi esetre sem eleget ahhoz, hogy egész könyvet hozzak össze belőle. És még most sem igen ömlenek belőlem a szavak, amikor pedig már egy vén szivar vagyok, pénzem is van, no meg a fiaim is felnőttek már.

Arra gondolok, mennyire használhatatlanok voltak a drezdai emlékeim, és mégis mennyire csábított, hogy megírjam Drezdát, és erről eszembe jut az ismert bökvers:

*Élt egy ember Törökhonban,
Szerszámjához így szólt zordan:
„Elherdáltad minden pénzem,
Tönkretetted egészségem,
S pisilni sem tudsz már mostan?”*

És eszembe jut ez a dalocska is:

*A nevem Yon Yonson,
Lakhelyem Wisconsin,
Munkahelyem fűrésztelep,
Ha az utcán megkérdeznék:
„Hát te ki vagy, és hogy hívnak?”
Erre én csak így felelek: „A nevem Yon Yonson,
Lakhelyem Wisconsin”. . .*

És így tovább, a végtelenségig.

Az évek során gyakran megkérdezték tőlem azok, akikkel összeakadtam az utcán vagy egyebütt, hogy min is dolgozom. Én pedig rendszerint azt feleltem, hogy a legfőbb munkám az a könyv, amit Drezdáról írok.

Egyszer elmondtam ezt Harrison Starrnak, a filmesnek is, mire ő felvonta a szemöldökét és megkérdezte:

- Ez valami háborúellenes könyv?
- Igen – feleltem. – Úgy hiszem.
- Tudja-e, mit mondok annak, akiről azt hallom, hogy háborúellenes könyvet ír?
- Nem. És *mit* mond annak, Harrison Starr?
- Én annak ezt mondom: „Miért nem ír helyette inkább egy *gleccser*ellenes könyvet?”

Ezen persze azt értette, hogy mindig lesznek háborúk, s megakadályozni a háborúkat semmivel sem könnyebb feladat, mint feltartóztatni a gleccsereket. Ezt én is elhiszem.

És ha nem is zúdulnak ránk a háborúk olyan állhatatos állandósággal, mint a gleccserek, még akkor is ott leselkedik az öreg közönséges halál.

Amikor még valamivel fiatalabb voltam, és azon a nevezetes drezdai könyvemen dolgoztam, azt kértem egyszer az egyik öreg haveromtól, név szerint Bernard V. O'Hare-től, hogy hadd keressem fel. O'Hare államügyész volt Pennsylvániában. Én pedig bíró Cape Codon. A háborúban mindketten közlegények voltunk, gyalogsági felderítők. Arra sose számítottunk, hogy sok pénzt keresünk majd a háború után, de végül is egészen jó körülmények közt éltünk.

A Bell Telefon Társaság segítségével kutattam fel. Bellék e tekintetben ragyogóan működnek. Néha, késő éjszaka rám jön ez a nyavalya, amihez két dolog kell feltétlenül: alkohol és telefon. Jól berúgok, és a leheletemmel, melynek olyankor mustárgáz és rózsasillata van, elzavarom a feleségemet. Akkor aztán komor és előkelő hangon beleszólok a telefonba, és megkérem a központot, hogy kapcsolja nekem ezt vagy azt a barátomat, akiről már évek óta nem is hallottam.

Így kapcsoltak össze O'Hare-rel is. Ő alacsony, én meg magas vagyok. Olyanok voltunk a háborúban, mint Zoro és Huru. Együtt is estünk fogságba. Mondom neki a telefonba, hogy én

vagyok. Nem esett nehezére, hogy elhiggye. Még ébren volt. Olvasott. A házában mindenki aludt már.

– Ide figyelj – mondtam neki. – Drezdáról írok könyvet. Az élményanyaggal kapcsolatban némi segítségre lenne szükségem. Arra gondoltam, mit szólnál hozzá, ha meglátogatnálak, eliszogatnánk és beszélgetnénk, és felidéznénk az emlékeket.

Nem nagyon lelkesedett. Azt mondta, nem sokra emlékszik. De azért menjek csak el.

– A könyv csúcspontja, úgy hiszem, a szegény jó öreg Edgar Derby kivégzése lesz – magyaráztam. – Annyira szembeszökő a dolog iróniája. Porrá ég egy egész város, és ezer meg ezer ember veszti benne életét. És akkor ott, a romok között letartóztatják azt az egy szál amerikai gyalogos katonát, mert elvitt egy teáskannát. És szabályszerű tárgyalást tartanak az ügyében, s utána egy kivégzőosztag agyonlövi.

– Ühm – felelte O'Hare.

– Nem gondolod, hogy valóban ez a történet csúcspontja?

– Én ehhez egyáltalán nem értek – mondta. – Ez a te szakmád, nem az enyém.

Mint akinek a kisujjában van a fokozás és idegborzolás, és jellemábrázolás, és a könnyen gördülő párbeszédek, és a feszültségteremtés, és az összeütköztetés mestersége, jó néhány szor felvázoltam Drezda történetét. A legjobb vázlatot, amit valaha is elkészítettem, vagy legalábbis a legteljesebbet, egy fali tapétatekeres hátoldalára írtam.

A kislányom pasztellceruzáit használtam a munkához, minden egyes főbb szereplőhöz más és más színt. A tapéta egyik végén kezdődött a történet, és a másikon végződött, és aztán ott volt még a papír teljes középső része, ami a történet közepének felelt meg. És a két vonal metszette a piros vonalat és aztán a sárga vonalat, majd véget ért a sárga vonal, mert az a szereplő, akit a sárga vonallal jelöltem, meghalt. És így tovább. Drezda pusztulását narancsszínűre sátozott függőleges sáv jelezte, és mindazok a vonalak, amelyek még életben maradtak, áthatoltak ezen a sávon, és kijöttek a másik oldalán.

A vége, ahol az összes vonal megszűnt, egy répa föld volt az Elba partján, Halle közelében. Esett az, eső. A háború Európában már néhány hete véget ért. Felsorakoztattak minket – orosz katonák őrizete alatt – angolokat, amerikaiakat, hollandokat, belgákat, franciákat, kanadaiakat, dél-afrikaiakat, új-zélandiakat, ausztrálokat, ezreket, akik épp most szüntek meg hadifoglyok lenni.

A mező másik oldalán meg ezer és ezer orosz és lengyel és jugoszláv meg hasonló állt, amerikai katonák őrizete alatt. És ott, az esőben cseréltek ki minket – egyet egyért. O'Hare meg én és még egy csomó fogoly, felkapaszkodtunk egy amerikai teherautóra. O'Hare-nak semmiféle emléktárgya nem volt. Pedig majdnem mindenki összeszedett valamit. Én egy Luftwaffe díszkardot, még most is megvan. Annak a veszett kis amerikainak, akit ebben a könyvben Paul Lazzaronak nevezek, volt vagy egy literes fazékra való gyémántja és smaragdja és rubinja, meg még egy csomó hasonló vacska. A drezdai pincékben szedte össze, a halottaktól. Így megy ez.

Egy hülye angol, aki az összes fogát elvesztette valahol, egy vászonzsákban őrizte az emléktárgyát. A zsákot a lábfejemre helyezte. Minduntalan bele-belepillantott a zsákba, majd a szemét forgatta, és csaknem kitekerte azt a hosszú, vékony nyakát, hogy meglássa, nem lesi-e valaki mohó vágyakozással a zsákját. És aztán megint visszajektette a zsákot a lábfejemre.

Először azt hittem, hogy ez az ejtegetés csak véletlen. De tévedtem. Valakinek meg *kellett* mutatnia, hogy mi van a zsákban, és úgy döntött, hogy énbennem megbízhat. Elkapta a pillantásomat, rám kacsintott, és kinyitotta a zsákot. Egy gipsz Eiffel-torony modellt őrzött benne. Aranyszínűre mázolván. A tornyon óra is volt.

– Irtó klassz holmi – mondta.

Aztán elvittek minket repülőgépen egy franciaországi pihenő táborba, ahol addig tömtek malátatejes és csokoládés turmixokkal és egyéb tápláló ételekkel, amíg pufók csecsemőkké nem híztunk valamennyien. Ezután hazaküldtek minket, és én feleségül vettem egy csinos lányt, aki ugyancsak olyan volt, mint egy pufók csecsemő.

És aztán gyerekeink születtek.

És most már mind felnőttek, én pedig egy vén szivar vagyok, tele emlékekkel meg pénzzel. A nevem Yon Yonson, lakhelyem Wisconsin, munkahelyem fűrésztelep.

Néhanapján, a késő éjszakai órákban, amikor a feleségem már lefeküdt, megpróbálom felhívni telefonon egyik-másik régi barátnőmet.

– Kisasszony – mondom a telefonközpontosnak – meg tudná adni nekem Mrs. Ennek és Ennek a számát? Úgy hiszem, hogy itt és itt lakik.

– Sajnálom, uram. Ilyen nyilvántartásunk nincsen.

– Köszönöm, kisasszony. Mindenesetre köszönöm.

És kiengedem a kutyát, vagy beengedem a kutyát, és elbeszélgetünk egy kicsit. Tudomására hozom, hogy kedvelem, és ő is tudomásomra hozza, hogy kedvel engem. Őt nem zavarja a mustárgáz és rózsairat.

– Derék fickó vagy, Sandy – mondom ilyenkor a kutyának. – Ugye te is tudod, Sandy? Veled semmi baj nincs.

Néha bekapcsolom a rádiót, és meghallgatom a szöveges műsort Bostonból vagy New Yorkból. A gépzenét egyszerűen nem tudom elviselni, ha már jócskán felöntöttem a garatra.

Előbb vagy utóbb aztán én is ágyba bújok, és a feleségem megkérdezi, hány óra van. Neki mindig tudnia kell a pontos időt. De néha fogalmam sincs róla és azt felelem:

– Mit tudom én

Olykor-olykor eltöprengek a tanulmányaimon. A második világháború után egy ideig a chicagói egyetemre jártam. Az antropológiai fakultásra. Abban az időben azt tanították, hogy egyáltalán semmi, de semmi különbség sincs az emberek között. Lehet, hogy még mindig ezt tanítják.

Meg azt is tanították, hogy senki sem nevetséges, vagy rossz, vagy undorító. Nem sokkal a halála előtt azt mondta nekem az apám:

– Tudod-e, hogy sose írtál olyan történetet, amiben gazember szerepelt volna.

Azt válaszoltam neki, hogy ez is egyike azoknak a dolgoknak, amelyeket a háború után az egyetemen tanultam.

Miközben antropológusnak készültem, rendőri riporterként is dolgoztam heti huszonnyolc dollárért a hírneves Chicago Városi Hírszolgálati Irodánál. Egyszer áttettek az éjszakai műszakból a nappaliba, úgyhogy tizenhat órát húztam le egyfolytában. A város összes újságjával üzleti kapcsolatban álltunk, meg az Associated Press-szel meg az United Press-szel, meg mind a többiekkel, mi szállítottuk a híreket a törvényszékről és a rendőrkapitányságokról és a tűzoltóságtól és a Michigan-tónál működő parti őrségtől, és az összes többi hasonló helyről. Az ügyfeleinkkel csőposta kötött össze minket, amely Chicago utcái alatt húzódott.

A riporterek telefonon adták le az anyagukat a fülhallgatót viselő leíróknak, a leírók pedig stencilre írták a történeteket. Ezeket aztán sokszorosították és beletömködték a sárgarézből és bórnyelvűekbe, melyeket aztán felzabáltak a pneumatikus csövek. A legkeményebb szívű riporterek és leírók nők voltak, akik átvették a háborúba vonult férfiak munkáját.

És az első riportomat éppen az egyik ilyen rámenős nősténynek kellett telefonon bediktálnom. Egy fiatal, leszerelt katonáról szólt, aki egy irodaházban kapott állást: egy régimódi liftet kellett kezelnie. A földszinti liftajtó csipkemintás vasrács volt. Vas repkények indái kígyóztak ki és be a lyukakon. Egy vasból készült faágon két törpepapagáj kuksolt.

A leszerelt katona le akarta vinni az alagsorba a liftszekrét, becsukta az ajtót, és elindította lefelé a szerkezetet, de a jegygyűrűje beleakadt azokba a díszítésekbe. Így hát ő maga felemelkedett a levegőbe, a fülke pedig leszállt, egyszerűen kiment alóla, és a liftszekrét teteje összelapította. Így megy ez.

Én ezt így telefonáltam be az irodába, és az a nő, akinek az volt a dolga, hogy majd stencilre írja, megkérdezte:

– Mit szólt a pasas felesége?

– Még nem tudja – feleltem. – Csak most történt a bal-eset.

– Hívja fel az asszonyt, és szedjen ki belőle valami nyi-latkozatot.

– Hogyan?

– Mondja neki, hogy maga Finn kapitány a rendőrségtől. És jelentse be, hogy szomorú hírt kell közölnie. Aztán tudassa vele a tényt, és figyelje meg, hogy mit felel rá.

Megtettem. Az asszony pontosan azt mondta, amire szá-mítani lehetett. Hogy van egy kisbabájuk. És így tovább.

Amikor visszamentem az irodába, megkérdezte a gépíró – persze már csak magánszorgalomból –, hogy milyen volt a szétlapított pasas, amikor szét volt lapítva.

Megmondtam neki.

– És ez feldúlta magát? – kérdezte. Egy Három Testőr nevű csokoládészeletet evett éppen.

– Egy nyavalyát, Nancy! – mondtam. – Ennél sokkal rondábbakat is láttam a háborúban.

Akkor is arról volt szó, hogy Drezdáról írok éppen könyvet. Odahaza, Amerikában a drezdai annak idején nem tar-tozott a sokat emlegetett légitámadások közé. Nem sok amerikai akadt, aki tudta volna, hogy mennyivel rosszabb volt ez, teszem azt, Hirosimánál. Ezt akkor még én sem tudtam. Nem volt nagy hírverés körülötte.

Egy koktélpartin véletlenül említést tettem a chicagói egyetem valamelyik professzorának erről a bombázásról, úgy ahogyan én láttam, meg a könyvről is, amit írni akarok róla. A professzor, valamiféle Társadalmi Lelkiismeret Bizottsága nevű szervezet tagja, beszélt nekem a koncentrációs táborokról, meg arról, hogy miként készítették a németek szappant és gyertyát a megölt zsidók zsírjából és így tovább. És én erre csak azt tudtam mondani neki:

– Tudom, tudom. *Tudom.*

A második világháború kétségtelenül nagyon megkeményített mindenkit. Belőlem is a General Electric sajtópropagandistája lett Schenectadyban, New York államban, vala-mint önkéntes tűzoltó egy Alplaus nevű faluban, ahol első otthonomat vásároltam. Az ottani főnököm olyan rámenős pasas volt, akihez hasonlóval azóta sem találkoztam. Baltimore-ban volt azelőtt sajtóösszekötő alezredes. Abban az idő-ben, amikor Schenectadyba kerültem, a főnököm a Holland Reformmegyház tagja lett, az pedig nagyon is rámenős egyház.

Néha olyan megvető gúnnyal kérdezte, hogy miért nem lettem tiszt, mintha valami súlyos vétséget követtem volna el.

Sem a feleségem, sem én nem voltunk már olyan pufók, mint a csecsemők. Azok voltak a mi sovány esztendeink. A baráti körünk egy csomó sovány leszerelt katonából és sovány feleségükből állt. Úgy véltem, azok a legrendesebb, legkedvesebb és a legmulatságosabb leszerelt katonák Schenectadyban, és azok gyűlölik leginkább a háborút, akik valóban harcoltak.

Írtam akkoriban egy levelet a Légierőkhöz, a drezdai 16gitámadás részletei felől érdeklődtem, ki adta ki a parancsot, hány repülőgép vett benne részt, miért csinálták egyáltalán, milyen eredményt vártak tőle, és így tovább. Akitől választ kaptam, hozzám hasonlóan, sajtópropagandista volt. Azt írta, sajnálja, de a kért információk még mindig szigorúan titkosak.

Hangosan felolvastam a levelet a feleségemnek és azt kérdeztem:

– Titkosak? Úristen, *ki* elől titkolják?

Akkoriban az Egyesült Világ Államszövetségének a hívei voltunk. Most nem tudom, mik vagyunk. Gondolom telefonálók. Jó sokat telefonálunk – én legalábbis azt teszem, a késő éjszakai órákban.

Néhány héttel azután, hogy telefonáltam öreg, háborús bajtársamnak, Bernard V. O'Hare-nek, *valóban* el is mentem hozzá. Ez valamikor 1964 táján lehetett, mindenesetre a New York-i világkiállítás utolsó esztendejében. *Eheu, fugaces labuntur anni.*¹ A nevem Yon Yonson. Élt egy ember Törökhonban.

Két kislányt vittem magammal, Nannyt, a lányomat, és a legjobb barátnőjét, Allison Mitchellt. Még soha sem voltak távol Cape Codtól. Amikor megpillantottunk egy folyót, meg kellett állnunk, hogy odamehessenek a partjához, és elmerenghessenek egy kicsit. Még soha nem láttak azelőtt ilyen hosszú és keskeny és sötét vizet. A folyó a Hudson volt. Pontyok úsztak benne, és láttuk is őket. Olyan nagyok voltak, mint az atom-tengeralattjárók.

Láttunk vízeséseket is, hatalmas zuhatagokat, amint a szirtekről leugranak a Delaware völgyébe. Sok helyen megálltunk és körülnéztünk – de aztán tovább kellett menni, mindig tovább kellett menni. A kislányok fehér ünneplő ruhácskát és fekete lakkcipőt viseltek, így aztán az idegenek mindjárt észrevehették, hogy milyen helyesek.

– Tovább kell mennünk, kislányok – nógattam őket. És mentünk tovább.

És lement a nap és megvacsoráztunk egy olasz vendéglőben, és aztán bekopogtam Bernard V. O'Hare gyönyörű kőházának főbejáratán. Úgy tartottam a kezemben a magammal vitt ír whiskys palackot, mint egy vacsorához hívó csengettyűt.

Megismerkedtem O'Hare csinos feleségével, Maryvel, őneki ajánlom ezt a könyvet. És ajánlom Gerhard Müllernek, a drezdai taxisofőrnek is. Mary O'Hare szakképzett ápolónő, ez pedig igazán gyönyörű női hivatás.

Mary megszodálta a magammal hozott két kislányt, összehozta őket a saját gyerekeivel, és felküldte az egész társaságot az emeletre, hogy játsszanak és nézzék a televíziót. Csak azután, hogy a gyerekek kimentek, éreztem, hogy Mary nem kedvel engem, vagy legalábbis *valami* nem tetszik neki ezzel az estével kapcsolatban. Udvarias volt, de hűvös.

– Milyen szép és lakályos ez a ház – mondtam, és valóban az is volt.

– Előkészítettem egy helyiséget, ahol nyugodtan beszélgethetnek és ahol senki sem fogja zavarni magukat – közölte velünk az asszony.

– Helyes – feleltem, és magam elé képzeltem egy faburkolatú szobában két bőrfotel a kandalló előtt, ahol két öreg harcos eliddegálhat és beszélgethet. Mary azonban a konyhába vitt ki minket. Két egyenes támlájú széket állított a konyhaasztal mellé, melynek lapja olyan volt, mint a fehér porcelán. Az asztallapon csak úgy szikrázott a fölötte függő kétszáz wattos villanykörte visszfénye. Mary egy műtöt készített elő. Az asztalra pedig csak egyetlen poharat tett, azt is nekem. Elmagyarázta, hogy O'Hare a háború óta nem bírja az erős italt.

Így hát leültünk. O'Hare kínosan feszengett, de azt azért nem árulta el, hogy mi baja. El nem tudtam képzelni, mi lehet az, amivel Maryt így kihoztam a sodrából. Családos ember vagyok. Csak egyszer nősültem. Nem vagyok részeges. A férje ellen a háborúban semmi aljasságot sem követtem el.

Mary egy Coca-Colát töltött magának, óriási lármát csapott, ahogy a jégkockatartót hozzáverdeste a rozsdamentes acél mosogatóhoz. Aztán átment a ház egy másik részébe. De ott sem maradt csendben. Fel-alá járkált az egész házban, kinyitotta és becsapta az ajtókat, még bútorokat is tologatott, hogy levezesse a mérgét.

Megkérdeztem O'Hare-től, hogy mit mondtam vagy tettem, amitől a felesége így viselkedik?

– Nincs semmi baj – felelte. – Ne törődj vele! Ennek semmi köze a te személyedhez. – Ez nagyon kedves volt tőle. De hazudott. Mindez csakis miattam volt.

Így hát megpróbáltunk tudomást sem venni Maryről és visszaemlékezni a háborúra. Néhányszor jót húztam a magammal hozott piából. Olykor-olykor kuncogtunk, vagy elvigyorodtunk, mintha tényleg felidéztek volna a háborús történeteket, de semmi érdemleges nem jutott eszébe egyikünknek sem. O'Hare emlékezett egy fickóra, aki Drezdában, persze még a bombázás előtt, beszabadult valami borraktárba, s a végén talicskán kellett hazacipelniük. Ez bizony édeskevés ahhoz, hogy könyvet írjak belőle. Én meg két katonára emlékeztem, akik kirámoltak egy óragyárat. Egy lovasszekeket raktak tele órával. Boldogok voltak és részegek. Újságpapírból sodort hatalmas cigarettákat szívtak.

Így álltunk tehát az emlékekkel, és Mary még mindig lármázott. Végül újra kijött a konyhába még egy Coca-Coláért. Egy másik jégkockatartót vett ki a hűtőszekrényből, azt is jó hangosan a mosogatóhoz csapkodta, pedig volt kint is jég éppen elég.

Aztán felém fordult, hadd lássam, hogy mennyire dühös, és hogy ez a düh nekem szól. Magában beszélt, így hát az, amit mondott, egy sokkal hosszabb társalgás töredéke volt mindössze.

– Hiszen maguk akkor még gyerkőcök voltak – mondta.

– Hogyan? – kérdeztem.

– Maguk a háborúban még gyerkőcök voltak ... mint azok ott fenn, az emeleten!

Bólintottam, hogy ez bizony igaz. Valóban csacska szüzek voltunk a háborúban, a gyerekkornak éppen hogy a határán.

– De maga ezt nem így fogja megírni, ugye? – Ezt nem kérdésnek, vádnak szánta.

– Én ... én nem is tudom – válaszoltam.

– De én tudom – mondta az asszony. – Azt a látszatot fogja kelteni, mintha férfiak lettek volna, nem pedig gyerkőcök, és a szerepüket a moziban Frank Sinatra és John Wayne fogja játszani, vagy valamelyik másik csábmosolyú, háborúsdit imádó, ocsmány, kiöregedett szépfiú. És a háború egyenesen csodálatosnak fog látszani, hogy aztán még jó sok háborúban legyen részünk. És azokat majd megint a gyerkőcök fogják megvívni, mint ezek a gyerkőcök fenn az emeleten.

Így hát végre megértettem. A háború miatt olyan dühös. Nem akarta, hogy háborúban gyilkolják le a gyerekeit vagy bárki más gyerekeit. És azt hitte, hogy a háborúkat részben a könyvek és a filmek segítik elő.

Erre én felemeltem a jobb kezemet, és a következő ígéretet tettem neki:

– Mary, én nem hiszem, hogy ezt a könyvemet valaha is befejezem. Eddig már legalább ötezer oldalt összeírtam és mindet elhajítottam. De ha egyszer mégis befejezném, becsületszavamra kijelentem: nem lesz benne se Frank Sinatra, se John Wayne számára szerep.

– Tudja mit? – tettem még hozzá. – Azt a címet adom neki, hogy: *A gyermekek keresztes hadjárata*.

Ettől kezdve barátok lettünk.

Abbahagytuk O'Hare-rel az emlékek felelevenítését, bementünk a nappali szobába, és más dolgokról beszélgettünk. Kíváncsiak lettünk az igazi Gyermekek keresztes hadjáratára, így hát O'Hare utánanézett az egyik könyvében. A kötetet Charles Mackay, a jogtudományok doktora írta, a címe: *Különleges népámítások és tömegőrület*. Londonban adták ki először, 1841-ben.

Mackaynek *mindegyik* keresztes hadjáratról rossz véleménye volt. A gyermekek keresztes hadjárata csak kevéssel rendítette meg jobban, mint a többi, alig valamivel tartotta hitványábbnak, mint a felnőttek tíz keresztes háborúját. O'Hare felolvasta ezt a csinos szakaszt:

A történelemnek tagadhatatlan tényekhez ragaszkodó lapjai arról tájékoztatnak minket, hogy a keresztes vitézek valójában tudatlan és vad emberek voltak, indítékaik csak a féktelen vallási vakbuzgóságban gyökereztek, s útjukat vér és könnyáradat jelezte. A romantikus történetek ezzel szemben hosszasan taglalják jámborságukat és hősiességüket, s a legizzóbb és legszenvedélyesebb hőfokon ábrázolják erényüket és nagylelkűségüket, azt a soha el nem múló dicsőséget, amit kivívtak maguknak, és a kereszténységnek tett óriási szolgálatukat.

Majd ezt olvasta fel O'Hare: *Mármost mi volt mind e küzdelmek nagy eredménye? Európa milliókat elpazarolt anyagi erőforrásaiból, s kétmillió lakosának vérért is; egy maroknyi viszálykodó lovag pedig mintegy száz esztendeig birtokában tarthatta Palesztinát!*

Mackay elmondta nekünk, hogy a gyermekek keresztes hadjárata 1213-ban kezdődött, amikor is két szerzetes kitalálta, hogy Németországban és Franciaországban gyerekekből hadsereget toboroz és Észak-Afrikában rabszolgáknak adja el őket. Harmincezer gyerek jelentkezett abban a hitben, hogy Palesztinába mennek. *Nem vitás, hogy ezek csavargó és elhagyott gyerekek voltak, jegyezte meg Mackay, akik általában elárasztják a nagyvárosokat, a bűn és a vakmerőség melegágyában nevelődve, s bármire kaphatón.*

III. Ince pápa is azt hitte, hogy Palesztinába mennek, és megrendült: „Ezek a gyerekek ébren vannak, amíg mi alszunk!” – mondta.

A gyerekek nagy részét Marseille-ben rakták hajóra, és hajótörések következtében körülbelül ötven százalékuk a tengerbe veszett. A többiek elérték Észak-Afrikát, ahol is eladták őket.

Néhány gyerek valami félreértés következtében Genovában jelentkezett szolgálatra. Ott azonban nem vártak rájuk rabszolgahajók. A helybeli derék emberek nyájasan ételt és szállást adtak nekik, kifaggatták, majd ellátták egy kis pénzzel meg sok tanáccsal, és hazaküldték őket.

– Éljenek a genovai derék emberek! – jegyezte meg Mary O'Hare.

Azon az éjszakán az egyik gyerek hálósobájában aludtam. O'Hare egy könyvet készített oda nekem az éjjeliszek-rényre. Mary Endell írta:

Drezda története, színházi élete és képtára. 1908-ban jelent meg, és a bevezetése így kezdődik:

Reméljük, hogy ez a kis könyv hasznosnak bizonyul. Arra tesz kísérletet, hogy az angolul olvasó közönség mintegy madártávlatból megláthassa, hogyan fejlődött Drezda építészetileg olyanná, mint amilyen napjainkban; hogyan érte el zeneileg néhány ember zsenialitása révén mai virágzását; és felhívja a figyelmet bizonyos, a művészetben örök érvényűen korszakalkotó művekre, amelyek a város képtárát a tartós élményekre vágyó látogatók zarándokhelyévé teszik.

A továbbiakban a történelmi részből olvastam el egy szakaszt:

Erre 1760-ban a poroszok ostrom alá vették Drezdát. Az ágyúzás július 15-én kezdődött. A képtár tüzet fogott. Sok festményt átszállítottak Königssteinbe, de számos képet súlyosan megrongáltak a bombák repeszei – nevezetesen Francia Krisztus megkeresztelése című alkotását is. Lángokban állt továbbá a Kreuzkirche fenséges tornya is, ahonnan éjjel-nappal figyelték az ellenség hadmozdulatait. Később le is dőlt. A Kreuzkirche sajnálatos sorsával szöges ellentétben állt a Frauenkirche, melynek domború kőkupolájáról úgy leperegtek a porosz bombák, mint az eső. Frigyes végül is kénytelen volt abbahagyni az ostromot, amikor tudomására jutott, hogy legújabb hódításainak kritikus pontja, Glatz elesett. „Vissza kell vonulnunk Sziléziába, hogy el ne veszítsünk mindent.”

Drezda pusztulása mérhetetlen volt. Amikor Goethe fiatal diák korában meglátogatta a várost, még mindig szomorú romokat talált. *Von der Kuppel der Frauenkirche sah ich these leidigen Trümmer zwischen die schöne städtische Ordnung hineingestit; da rühmte mir der Küster die Kunst des Baumeisters, welcher Kirche und Kuppel auf einen so unerwünschten Fall schon eingerichtet und bombenfest erbaut hatte. Der gute Sakristan deutete mir alsdann auf Ruinen nach allen Seiten und sagte bedenklich lakonisch: „Das hat der Feind getan!”*²

A két kislány meg én másnap reggel átkeltünk a Delaware folyón, ott, ahol George Washington is átkelt rajta. Elmentünk a New York-i Világkiállításra, és megnéztük, hogy milyen volt a múlt a Ford Motor Car Company és Walt Disney szerint, és megnéztük, hogy milyen lesz a jövő a General Motors szerint.

Én pedig a jelenről faggattam magamat: mekkora a szélessége, mekkora a mélysége, s mennyi az, amit nekem kell belőle megőriznem.

Ezt követően néhány esztendeig az alkotó írás technikáját tanítottam az Iowai Egyetem híres Íróműhelyében. Néhányszor gyönyörűséges kalamajkába keveredtem, de aztán mindig kikászálódtam belőle. Délutánonként tanítottam. Reggel írtam. Olyankor senki sem zavarhatott. A Drezdáról szóló nevezetes könyvemen dolgoztam.

És akkoriban történt, hogy egy Seymour Lawrence nevű derék ember három könyvre szóló szerződést ajánlott fel nekem. Én pedig azt feleltem rá:

– Oké! A három közül az első a Drezdáról szóló nevezetes könyvem lesz.

A barátai Samnek szólítják Seymour Lawrence-t. Így hát én most azt mondom Samnek:

– Tessék! Itt a könyv, Sam.

Tudod, Sam, azért olyan rövid és zagyva, és összevissza locsogó, mert hiszen egy tömegmészárlásról mi értelmes dolgot lehetne elmondani? Mindenkinek meg kell hálnia, hogy sose mondjon vagy akarjon többé bármit is. A tömegmészárlás után legyen minden nagyon csendes, s ez így is van mindig, ez alól csak a madarak kivételek.

És mit mondanak a madarak? Egy tömegmészárlásról talán nem is lehet mást mondani, csak olyasmit, hogy: „*Csipcsirip?*”

Megmondtam a fiaimnak, hogy soha, semmi körülmények között se vegyenek részt tömegmészárlásban, és hogy semmiféle ellenség lemészárlásáról szóló hír ne keltsen bennük soha örömet vagy diadalérzetet.

Azt is megmondtam nekik, hogy ne dolgozzanak olyan cégnél, amelyik tömegmészárlásra való szerkezetet gyárt, és hogy fejezzék ki mélységes megvetésüket azok iránt, akik azt hiszik, hogy szükségünk van ilyen szerkezetekre.

Amint már mondtam: nemrégiben O'Hare barátommal újra ellátogattunk Drezdába. Mérhetetlenül sokat neveltünk Hamburgban, és Nyugat-Berlinben, és Kelet-Berlinben, és Bécsben, és Salzburgban, és Helsinkiben, és Leningrádban is. Nagyon hasznos volt számomra az út, mert rengeteg hiteles háttérrel láthattam azokhoz a kitalált történetekhez, amiket majd később fogok megírni. Ezek közül az egyik az *Orosz barokk* lesz, a másik *Nincs csókolózás*, egy másik *Dollár bár* és egy másik megint *Hogy újra összeütközzünk* és így tovább.

És így tovább.

A Lufthansa gépnek Philadelphiából Bostonba, onnan pedig Frankfurtba kellett repülnie. Úgy beszéltük meg, hogy O'Hare beszáll Philadelphiában, én meg Bostonban, és együtt

repülünk tovább. De a bostoni reptér a rossz idő miatt nem fogadhatta a gépet, így az Philadelphiából egyenesen Frankfurtba repült. És én egyszerre egy „nem is létező” személlyé váltam a bostoni ködben, és a Lufthansa még néhány „nem is létező” személlyel együtt begyömöszölt egy kocsiba, és elvitetett bennünket egy „nem is létező éjszakára” egy motelba.

Sehogy sem akart múlni az idő. Valaki játszott az órákkal, de nemcsak a villanyórákkal, hanem a rugós órákkal is. Egyet rándult a karóráam kismutatója, s máris elmúlt egy esztendő; aztán újra megrándult a mutató.

Én ez ellen semmit sem tehettem. Földlakó vagyok, így hát el kell hinnem, amit az órák és a naptárak mondanak – bármi legyen is az.

Két könyvet hoztam magammal, a gépen akartam olvasni őket. Az egyik *Beszéd a szélhez*, Theodore Roethkétől, és íme, ezt találtam benne:

*Lassítva, új álmra ébredek.
S mely nem riasztgat, érzem fátumom.
Hogy merre menjek, utam mondja meg.*

A másik könyvet Erika Ostrovsky írta: *Céline és látomása*. Céline derék katona volt az első világháborúban – mindaddig, amíg be nem tört a koponyája. Ettől kezdve nem tudott aludni, és hangokat hallott a fejében. Orvos lett belőle, nappal szegény embereket kezelt, és egész éjszaka groteszk regényeket írt. Azt írta, hogy semmiféle művészet nem jöhet létre, ha alkotója nem táncolt a halállal.

Az igazság a halál – írta ez a Céline. – *Harcoltam is ellene szépen, amíg csak tudtam ... táncoltam vele, füzértáncot lejtettem vele, körülkeringőztem ... színes szalagokkal feldíszítettem, dédelgettem ...*

Az idő megszállottja volt. Erika Ostrovsky a *Halál hitelre* egyik meghökkentő jelenetére utalt, amikor is Céline meg akarja állítani a zsúfolt utca nyüzsgő forgatagát. *Állítsák meg őket* – sikoltja a papíron –, *ne hagyják őket továbbmenni! Hé, dermesszék jéggé őket ... egyszer s mindenkorra! ... Hogy soha többé el ne tűnhessenek!*

Átnéztem a motelszobámba odakészített Bibliát, hogy elolvassam a nagy pusztulásokról szóló történeteket. *Mikor a nap feljött a földre és Lót Coárba ért* – olvastam –, kénköves és tüzes esőt bocsátott az Úr az égből Szodomára és Gomorára, és elsüllyesztette azokat a városokat, azt az egész vidéket, a városok minden lakóját, és a föld növényeit is.

Így megy ez.

Amint az köztudott, ama két város lakói gonosz emberek voltak. A világ jobb lett nélkülük.

És Lót feleségének persze megmondták, hogy ne tekintsen hátra, oda, ahol az emberek éltek, ahol az otthonaik voltak. De ő mégis hátratekintett, és én szeretem őt azért, mert az olyan emberi volt.

Így hát Lót felesége sóbálvánnyá vált. Így megy ez.

Az embereknek nem volna szabad hátratekinteniök. Az aztán bizonyos, hogy én többé nem teszem.

Most befejeztem a háborús könyvemet. Amit legközelebb írok, az majd mulatságos lesz.

Ez a könyv teljes kudarc, és kell is hogy az legyen, hiszen egy sóbálvány írta. Így kezdődik:

Figyeljetelek csak:

Billy Pilgrim kiesett az időből.

És így végződik:

Csipcsirip

2

FigyeljeteK csak:

Billy Pilgrim kiesett az időből.

Billy mint öregedő özvegyember aludt el, és az esküvője napján ébredt fel. Bement egy ajtón 1955-ben és kijött egy másikon 1941-ben. Majd újra bement ugyanazon az ajtón és 1963-ban találta magát. Azt mondja, hogy sokszor látta a saját születését és halálát, s röpke látogatásokat tesz találomra a közbeékelte eseményeknél.

Mondja ő.

Billy az időben görcsös összevisszasággal mozog, nincs hatalma afelett, hogy hová jut el legközelebb, és így utazásai nem feltétlenül szórakoztatók. Azt mondja, hogy állandóan lámpalázás állapotban él, mert sohasem tudja, hogy legközelebb életének melyik részében kell színre lépnie.

Billy New York államban, Iliumban született, 1922-ben, egy helybeli borbély egyetlen gyermekeként. Furcsa külsejű gyerek volt, és furcsa külsejű fiatalember lett belőle, magas és törékeny, és olyan alakú, mint egy Coca-Colás palack. Elvégezte az iliumi középiskolát, méghozzá az osztály legjobbjai közt, majd egy félét hallgatott az iliumi optometriai főiskola esti tanfolyamán, egészen addig, amíg be nem hívták katonai szolgálatra a második világháborúban. Az apja a háború alatt halt meg, vadászat közben baleset érte. Így megy ez.

Billy Európában a gyalogságnál szolgált, majd német fogságba esett. Miután 1945-ben becsülettel leszerelt a katonaságtól, újra beiratkozott az iliumi optometriai főiskolába. Utolsó éves korában eljegyezte az iskola alapítójának és tulajdonosának a lányát, azután enyhe idegösszeroppanást kapott.

A veteránok kórházában kezelték, a Placid-tó közelében: sokkolták, majd elbocsátották. Feleségül vette a menyasszonyát, befejezte a tanulmányait, és az apósa segítségével megkezdte üzleti tevékenységét Iliumban. Ilium optikusok számára különösen kedvező város, mert ott van az Altalános Vasöntő és Vasgyár Részvénytársaság. Minden egyes alkalmazottjának védőszemüveget kell viselnie, és ezt feltétlenül viselnie is kell mindenütt, ahol a gyártási folyamatok végbemennek. Az AVV-nak Iliumban hatvannyolcezer alkalmazottja van. És ezeknek rengeteg lencsére és rengeteg keretre van szükségük.

A keret hozza a pénzt.

Billy meggazdagodott. Két gyereke született. Barbara és Robert. Amikor eljött az ideje, Barbara, a lánya, férjhez ment egy másik optometrikushoz, aki Billy segítségével kezdte meg üzleti tevékenységét. Billy fiával, Roberttal rengeteg baj volt a középiskolában, de aztán bevonult a híres Zölksapkásokhoz. Egyenesbe jött, nagyszerű fiatalember lett belőle, és Vietnámban harcolt.

1968 legelején optometrikusok egy csoportja – Billy is köztük volt – kibérelt egy repülőgépet, hogy Iliumból Montrealba, egy nemzetközi optometriai kongresszusra repüljön. Vermontban a gép nekiütközött a Sugarbush hegy csúcsának. Billy kivételével mindenki meghalt. Így megy ez.

Miközben Billy egy vermonti kórházban lábadozott, a felesége belehalt egy véletlen szénmonoxid-mérgezésbe. Így megy ez.

Amikor Billy a légi katasztrófa után végül hazaért, egy ideig nyugton maradt. Egy rettenetes forradás húzódott végig a koponyáján. Nem praktizált tovább. Volt egy házvezetőnője. A lánya majdnem mindennap átjött hozzá.

És akkor Billy se szó, se beszéd, fogta magát, és elment New Yorkba, és fellépett egy rádiótársaságnál, mely egész éjszaka prózai műsorokat közvetít. Arról beszélt, hogy kiesett az időből. Azt is elmondta, hogy 1967-ben elrabolta egy repülő csészealj. A csészealj, ezt állította Billy, a Tralfamador bolygóról jött. Őt is elvitték a Tralfamadorra, ahol is egy állatkertben meztelenül kiállították. Az állatkertben összepárosították egy hajdani földlakó filmsztárral, név szerint Montana Wildhackkel.

Néhány iliumi éjszakai bagoly hallotta Billyt a rádióban, és egyikük felhívta Billy lányát, Barbarát. Barbara kiborult. Férjével együtt azonnal New Yorkba utazott, és hazavitte Billyt. Billy jámboran kitartott amellett, hogy amit a rádióban elmondott, az mind igaz. Azt állította, hogy a tralfamadoriak a lánya esküvőjének az éjszakáján rabolták el. Azért nem hiányzott, magyarázta, mert a tralfamadoriak egy időcsatornán vitték át, így aztán évekig lehetett Tralfamadoron, miközben a Földtől csak egy mikromásodpercig volt távol.

Eltelt egy egész hónap minden incidens nélkül, de akkor Billy levelet írt az iliumi *News Leader* című lapnak, s azt a szerkesztőség közölte is, Billy ebben leírta, hogy milyenek a Tralfamador lakói.

A levél szerint a magasságuk két láb, a színük zöld, és vízvezetékpumpa alakjuk van. A pumpás részük a földön áll, s végtelenül hajlékony nyelvük rendszerint az ég felé mered. Minden nyelv tetején egy kis kéz van, egyetlen zöld szemmel a tenyerén. Igen barátságos teremtmények, és négy dimenzióban látnak. Nagyon sajnálják a földlakókat, amiért azok csak három kiterjedésben látnak. A földlakók számos csodálatra méltó dolgot tanulhatnak tőlük, különösen az idővel kapcsolatban. Billy megígérte, hogy a következő levelében elmond egyet s mást ezekről a csodálatos dolgokról.

Billy a második levelén dolgozott, amikor az első megjelent. A második levél valahogy így kezdődött:

A legfontosabb dolog, amit a Tralfamadoron megtanultam: hogy ha valaki meghal, az csak úgy tűnik, mintha meghalt volna. Továbbra is tökéletesen eleven marad a múltban, éppen ezért nagy butaság, ha az emberek sírnak a temetésén. Minden egyes pillanat, a múlt, a jelen és a jövő, mindig is létezett és mindig létezni fog. A tralfamadoriak pontosan úgy látják a különböző pillanatokat, ahogyan mi, például, a Sziklás-hegység egyik szakaszát láthatjuk. Ők azt is észlelik, hogy mennyire állandó minden pillanat, és meg tudnak látni bármely pillanatot, ami érdekli őket. Ez csak illúzió itt nálunk, a földön, hogy az egyik pillanat úgy követi a másikat, mint a zsinórra felfűzött gyöngyszemek, meg hogy ha egyszer elszállt egy pillanat, akkor az örökre eltávozott.

Ha egy tralfamadori megpillant egy holttestet, csupán arra gondol, hogy a halott személy abban az adott pillanatban rossz állapotban van, ám ugyanaz a személy számos más pillanatban remekül érzi magát. Mármint, ha én jómagam azt hallom, hogy valaki meghalt, egyszerűen vállat vonok, és azt mondom, amit a tralfamadoriak is mondanak a halottakra, ez pedig az, hogy: „Így megy ez.”

És így tovább.

Billy üres házának alagsori lomtárában dolgozott ezen a levelén. A házvezetőnő éppen szabadnapos volt. Volt egy ócska írógép a lomtárban. Egy dög. Olyan nehéz volt, mint egy

akkumulátortelep. Billy nem is tudta könnyűszerrel messzire cipelni, ezért írt a lomtárban és nem valahol másutt.

Az olajfűtés bedöglött. A termosztáthoz csatlakozó vezeték szigetelését megzabolta egy egér. A házban a hőmérséklet tíz fokra süllyedt, de Billy észre sem vette. Nem is öltözött fel elég melegen. Meztláb volt, pizsamában és fürdőköpenyben, pedig már késő délutánra járt. A meztelen lába kék és elefántcsontszínűvé vált.

Billy szíve mélyén azonban izzó szén parázslott. Ez a szén pedig Billy hitétől égett ilyen hőfokon, attól, hogy az időről elmondott igazsággal oly sok embert fog megvigasztalni. Fenn a kapucsengő csak csilingelt, és csilingelt. Barbara, a lánya volt odafenn, ő akart bejutni. Végül is saját kulcsával nyitotta ki az ajtót, végigment a szobákon Billy feje fölött, és közben kiáltozott: – Apa! Papa, hol vagy? – És így tovább.

Billy nem válaszolt, így hát Barbara csaknem beleőrült, már azt képzelte, hogy az apja holttestére fog bukkanni. És akkor benézett a legutolsó helyiségbe is, ahová *egyáltalán* még be lehetett nézni – az pedig a lomtár volt.

– Miért nem feleltél, amikor szólítottalak? – tudakolta Barbara, a lomtár ajtajában állva. Kezében a délutáni lap, amelyikben Billy leírta, hogy milyenek a tralfamadori barátai.

– Nem is *hallottalak* – válaszolt Billy.

E pillanat hangszerelése a következő volt: Barbara még csak huszonegy éves, és azt hiszi, hogy az apja – bár még ő is csak negyvenhat esztendő – a légi szerencsétlenségénél elszenvedett agysérülése következtében szenilis lett. Továbbá azt hiszi Barbara, hogy ő a családfő, mivel őneki kellett az anyja temetését elintézni, mivel őneki kellett házvezetőnőt találni Billy számára, meg minden egyebet. Barbarának és a férjének kellett azonkívül Billy számottevő üzleti ügyeivel is foglalkozni, minthogy Billy a jelek szerint fikarcnyit sem törődött többé az üzlettel. Mindettől a felelősségtől, ami ilyen fiatalon rászakadt, felvágott nyelvű kis hárpia lett belőle. És Billy eközben igyekszik megőrizni a méltóságát és meggyőzni Barbarát és mindenki mást is arról, hogy korántsem szenilis, sőt ellenkezőleg, az egyszerű üzleti pályánál sokkal magasabb rendű hivatásnak szenteli az életét.

Úgy véli, amit most cselekszik, nem kisebb dolog, mint hogy látásjavító szemüveglencséket ír fel földlakó teremtmények számára. Billy úgy hiszi, hogy e lelkek közül azért vesznek el és futnak zátonyra oly sokan, mert nem látnak olyan tökéletesen, mint az ő apró, zöld barátai Tralfamadoron.

– Ne hazudj nekem, apa – mondta Barbara. – Nagyon is jól tudom, hogy hallottál, amikor szólítottalak.

Elég csinos lány volt, eltekintve attól, hogy olyan a lába, mint egy Edward-korabeli hangversenyzongoráé. Most rettenetesen letolta az apját, az újságban megjelent levele miatt. Azt mondta, hogy közröhej tárgyává teszi magát, de még a hozzátartozóit is ...

– Apa, apa, apa – siránkozott Barbara. – Hát *mit* csináljunk veled? Arra akarsz kényszeríteni minket, hogy bedugjunk oda, ahol az anyád van?

Billy anyja még élt. Ágyban feküdt egy Pine Knoll nevű aggokházában, Ilium szélén.

– Mi a baj azzal a levelemmel, hogy ilyen dühös lettél tőle? – kérdezte Billy.

– Tiszta örület! Egyetlen szava sem igaz!

– Minden igaz benne. – Billy hangja nem emelkedett olyan fokra, mint a lányáé. Soha semmi sem dühítette. E tekintetben csodálatos ember volt.

– Nem is létezik Tralfamador bolygó!

– A Földről nem észlelhető, így érted, ugye? – kérdezte Billy. – Ami azt illeti, a Tralfamadorról sem lehet kivenni a Földet. Mind a kettő nagyon kicsiny. És nagyon messze vannak egymástól.

- Honnan szedted ezt a hülye nevet, hogy „Tralfamador”?
- Így hívják azok a lények, akik ott laknak.
- Jaj istenem – sóhajtott Barbara, és hátat fordított neki. Összecapta a kezét, csalódottságát tapssal ünnepelte. – Szabad egy egyszerű kérdést feltennem?
- Természetesen.
- Miért nem említetted ezt soha a repülőkatasztrófa előtt?
- Úgy véltem, hogy az idő még *nem érett meg* rá.

És így tovább. Azt mondja Billy, hogy először 1944-ben esett ki az időből, jóval a tralfamadori utazása előtt. A tralfamadoriaknak semmi közük sincs az ő kieséséhez. Csak rá tudták vezetni arra, hogy belelásson: mi is történik valójában.

Billy akkor esett ki először az időből, amikor még javában folyt a második világháború. Billy a háborúban egy tábori lelkész segédje lett. A tábori lelkész segédje általában tréfa tárgya az amerikai hadseregben. Ez alól Billy sem volt kivétel. Híján volt minden hatalomnak, amivel az ellenségnek árthatott, vagy a barátain segíthetett volna. Ami azt illeti, nem is voltak barátai. Egy prédikátor inasa volt, aki nem számíthatott sem előléptetésre, sem kitüntetésekre, fegyvert nem viselt, és jámboran hitt egy jóságos Jézusban, amit a legtöbb katona visszataszító marhaságnak tartott.

Amíg Dél-Karolinában hadgyakorlatokon vettek részt, Billy gyerekkorából ismert himnuszokat játszott egy kis fekete, vízhatlan orgonán, melynek harminckilenc billentyűje és két regisztere volt: *vox humana* és *vox celesta*. Billyre bízta egy hordozható oltárt is, ami egy olajbarna szögletes diplomata táskaként volt, kihúzható lábakkal. Bíborvörös plüssel volt kibélelve, és ebben a szenvedélyesen izzó plüssben egy galvanizált alumínium kereszt fészkelte, és egy Biblia.

Az oltárt és az orgonát egy porszívógép-gyár készítette a New Jersey-beli Camdenben – ezt a cégjelzés is tanúsította.

A hadgyakorlaton Billy egyszer az *Erős várunk nekünk az Isten-t* játszotta, zenéjét Johann Sebastian Bach szerezte, szövegét Luther Márton írta. Vasárnap reggel volt. Billy és a lelkész mintegy ötven katonából álló gyülekezetet szedett össze egy carolinai domboldalon. Megjelent egy döntőbíró. Mindenfelé döntőbírókat állítottak, vagyis olyan embereket, akik közlik, hogy kik nyerték meg vagy veszítették el a képzeletbeli csatát, ki az, aki életben maradt, és ki az, aki meghalt.

A döntőbíró mulatságos hírral érkezett. A képzeletbeli ellenség repülőgépekről elméletileg felderítette a gyülekezetet. Így hát elméletileg most már mind halottak. Az elméleti hullák nevettek, és délben jó alaposan megebédeltek.

Amikor Billynek évekkel később eszébe jutott ez az eset, meghökkent, mennyire tralfamador-szerű volt ez a kaland a halállal; az, hogy az ember halott, és ugyanabban az időben mégis táplálkozik.

A hadgyakorlat vége felé Billy soron kívüli szabadságot kapott, hogy sürgősen hazautazhasson, ugyanis az apját, aki a New York állambeli Iliumban volt borbély, szarvasvadászat közben egy barátja agyonlőtte. Így megy ez.

Amikor Billy visszatért a szabadságáról, már várta a parancs, hogy átvezénylik a tengerentúlra. Az egyik Luxemburgban harcoló gyalogos ezredtörzsnek volt rá szüksége. Az ezred lelkészének segédje elesett a hadműveletek során. Így megy ez.

Mire Billy csatlakozott az ezredéhez, azt a német ellentámadás már csaknem megsemmisítette, akkor dúlt éppen a híres ardenni csata. Billy soha nem is találkozott azzal a lelkésszel, akinek segédkeznie kellett volna, még arra sem került sor, hogy rohamsisakot és

tábori bakancsot vételezzen. Mindez 1944 decemberében történt, a háború legutolsó jelentős német támadása idején.

Billy életben maradt, de csak csellengett, kábultan, messze a német frontvonal mögött. Három másik vándor, akik azért nem voltak annyira kábultak, megengedték Billynek, hogy hozzájuk csapódjon. Ketten felderítők voltak, az egyik pedig tankelhárító tüzér. Nem volt sem ennivalójuk, sem térképük. Egyre mélyebben vették be magukat a falusi táj csendjébe, bogy elkerülik a németeket. Havat ettek.

Libasorban vonultak. Elöl a felderítők, okosan, kecsesen, halkán. Puskájuk is volt. Utánuk következett a tankelhárító tüzér, nehézkesen és otrombán, egyik kezében egy 45-ös automata Colt, a másikban egy rohamkés, ezekkel akarta távol tartani a németeket.

Leghátul haladt Billy Pilgrim, üres kézzel, zordan elszánva a halálra. Billy lehetetlenül fura jelenség volt, egy méter kilencven magas, a mellkasa és a válla meg olyan, mint egy konyhai gyufadoboz. Sem sisakja, sem köpenye, sem fegyvere, sem bakancsa. Lábán most is az az olcsó civil félcipő, amit az apja temetésére vett. De az egyik cipőnek levált a sarka, s ettől Billy bicegett, bukácsolt. Ezekről a kényszerű föl-le, föl-le tánc lépésektől a csípőízületei is fájtak már.

Billy ruházata egy vékony tábori zubbony, egy szál ing és durván horzsoló gyapjúnadrág, na meg hosszú alsónemű, ami teljesen átitatódott izzadsággal. Négyük közül egyedül ő volt szakállas. Gyéren nőtt, sörtés szakáll, ősz szálakkal tarkítva, pedig Billy még csak huszonegy éves volt. De már kopaszodott. A szél és a hideg és a nagy megerőltetés karmazsinpirosra csípte az arcát.

Egyáltalán nem úgy nézett ki, mint egy katona. Úgy nézett ki, mint egy mocskos flamingó.

És aztán a vándorlásuk harmadik napján valaki messziről rálőtt a négyesfogatra – négyszer lőtt, amint átmentek egy téglákkal kikövezett keskeny úton. Az egyik lövést a felderítőknek szánták. A következőt a tankelhárító tüzérnek, akit Roland Wearynek hívtak.

A harmadik golyót a mocskos flamingónak szánták, aki kővé meredt az út kellős közepén, amikor a gyilkos darázs eldongott a füle mellett. Billy udvariasan állva maradt, hogy még egy esélyt adjon a mesterlövésznek. Az a téveszméje volt a hadviselés szabályairól, hogy a mesterlövésznek feltétlenül még egy második esélyt is *kell* adni. A következő lövés, nyomban az előbbi után, a hangjából ítélve, csak centiméterekkel kerülte el Billy térdkalácsát.

Roland Weary és a felderítők biztonságban lapultak az árokban, és Weary ráüvöltött Billyre:

– Lódulj onnét! A kurva anyádat!

Ez a kifejezés 1944-ben még újdonságnak számított a fehér emberek szótárában. Újszerű és meghökkentő volt Billy számára is, aki még soha, senkit sem baszott meg, éppen ezért a szó meg is tette a magáét. Magához térítette Billyt, és lezavarta az útról.

– Már megint megmentettem az életedet, te süket seggfej, – mondta Weary az árokban Billynek. Napok óta folyton megmentette Billy életét, szidalmazva, rugdosva, pofozva, mozgásra nógatva. Feltétlenül kellett ez a kegyetlen bánásmód, mert Billy magától semmit sem tett volna a saját maga megmentéséért. Billy már abba akarta hagyni az egészet. Fázott, éhezett, rühellt mindent, tehetetlen volt. Már alig tudott különbséget tenni alvás és ébrenlét között, a harmadik napon pedig már abban sem érzett lényeges különbséget, hogy jár-e vagy egyhelyben áll.

Arra vágyott, hogy magára hagyják.

– Menjetelek tovább, fiúk, menjetelek nélkülem – motyogta újra és újra.

Weary éppen úgy újonc volt a háborúban, mint Billy. Ő is csak valakinek a helyére került. Az egyik löveg legénységének tagjaként segédkezett abban, hogy dühükben kilőjenek egyetlen lövedéket az 57 milliméteres tankelhárító ágyúból. Az ágyú olyan repesztő hangot hallatott, mintha lerántották volna a cipzárat a Mindenható Úristen sliccén. Az ágyúlövés felhajtóereje harminclábnyi csóvában kavarta a magasba a havat és a növényzetet. A láng nyomában pedig egy fekete nyíl képződött a talajon, ez pontosan megmutatta a németeknek, hogy hová rejtették az ágyút. Maga a lövés célt tévesztett.

Az, amit nem találtak el, egy Tigris tank volt. Szimatolva körbejártatta 88 milliméteres ormányát, aztán meglátta a földön a nyilat. Tüzelt. És megölte az ágyú egész legénységét, Weary kivételével. Így megy ez.

Roland Weary csak tizennyolcadik évét töltötte be, épp hogy végefelé járt boldogtalan gyerekkorának, melyet legnagyobbbrészt Pittsburghben, Pennsylvániában élt le. Közutalat tárgya volt Pittsburghben. Utálták, mert ostoba volt, és kövér, és közönséges, és bármennyit mosakodott is, mindig szalonnaszagot árasztott. Pittsburghben mindig csak kítaszították maguk közül az emberek, nem tűrték, hogy közöttük maradjon.

Weary már torkig volt azzal, hogy mindig kítaszítják. Amikor valahonnan megint kítaszították, igyekezett találni valakit, akit még nála is jobban utáltak, egy ideig aztán e körül legyeskedett, és úgy tett, mintha barátságos lenne hozzá. És aztán keresett valamilyen ürügyet, hogy még a szart is kitapossa az illetőből.

Ez volt a módszere. Örült, erotikus és gyilkos kapcsolat volt, amit Weary azokkal a szerencsétlenekkel létesített, akiket végül ronggyá vert. Az apja gyűjteményéről beszélt nekik, a pisztolyokról és kardokról és kínszerekokről és spanyolcsizmákról és más hasonló holmikról. Weary apja, aki vízvezeték-szerelő volt, valóban gyűjtött ilyesmiket, és a gyűjteménye négyezer dollárra volt biztosítva. Nem állt egyedül ezzel a szenvedélyével. Egy nagy klub tagja volt, ahol a többiek is ilyesféle holmikat gyűjtöttek.

Weary apja egyszer egy használható állapotban lévő spanyol hüvelykszorítót adott Weary anyjának – konyhai papírnehezéknek. Egy más alkalommal olyan asztali lámpát ajándékozott neki, melynek állványa a hírhedt „Nürnbergi Vasszűz”-nek egy láb magas pontos modellje. Az eredeti Vasszűz középkori kínszerek volt, egy kazánszerű szerkezet, amit kívülről nő alakúra mintáztak, belül pedig vasszegekkel vertek ki. A nőalak eleje két zsanéros ajtóból állt. A Vasszűzbe berakták az elítéltet, és lassan rácsukták az ajtókat. Volt két különleges vasszeg is az áldozat szeme helyén. A szerkezet alján pedig egy lefolyócső, hogy a vér eltávozhasson.

Így megy ez.

Weary a Vasszűzről is mesélt Billy Pilgrimnek, a lefolyócsőről a fenekén, és arról, hogy mi célt szolgált. A dumdum golyókról is magyarázott Billynek. És beszélt az apja Derringer pisztolyáról, amit mellényzsebben lehet hordani, és mégis akkora lukat üt egy emberen, hogy „egy denevér is átrepülhet rajta anélkül, hogy a szárnyával megérintené”.

Egy alkalommal Weary nagy gúnyosan fogadott Billyvel, hogy még azt se tudja, mi a vércsatorna. Billy azt hitte, hogy az a lefolyócső a Vasszűz fenekén, de szó se róla. A vércsatorna, mint kiderült, a kard vagy a szurony pengéjének oldalába vésett kis barázda.

Beszélt Billynek egy jópofa kínszarról, amiről olvasott, vagy amit moziban látott, vagy rádióban hallott, meg más jópofa kínszarról is, amelyeket ő maga talált ki. Az egyik ilyen találománya az volt, hogy fogorvosi fűrőt dugjanak az ipse fülébe. Megkérdezte Billytől, mit gondol, mi a legszörnyűbb kivégzési mód? Billynek fogalma sem volt róla. Kiderült, hogy a helyes válasz a következő: „Karóhoz kötözd a pacákat a sivatagban egy hangyaboly tetején, érted? Még hozzá arccal felfelé. Aztán bekened mézzel a zacskóját és a füttyölőjét, és levágod mindkét szemhéját, hogy kénytelen legyen a napba bámulni, amíg csak meg nem hal.” Így megy ez.

Most, hogy ott feküdt Weary az árokban Billyvel és a felderítőkkal, miután rájuk lőttek, Billy orra alá dugta a rohamkését. Nem kincstári tulajdon. Apjától kapta ajándékba. Huszonöt centiméter hosszú háromélű pengéje volt. A markolata rézbokszer, vagyis gyűrűk sora, s ezeken dugta át Weary a tömpe ujjait. A gyűrűk sem voltak közönségesek. Éles tüskék álltak ki belőlük.

Weary megérintette Billy arcát a tüskével, és dühödten, de baráti önmérséklettel megbökdöste.

– Szeretnéd, ha ezzel megütnélek, mi? Miiiii? – kérdezte.

– Nem szeretném – mondta Billy.

– Tudod, hogy miért háromszögű ez a penge?

– Nem.

– Olyan sebet ejt, ami nem tud összezárulni.

– Ahá.

– Háromoldalú lukat vág az. ipsébe. Ha egy közönséges kést döfesz egy pasasba, az csak egy rést vág belé. Igaz? És a rés mindjárt összezárul. Igaz?

– Igaz.

– Szar. Mit tudsz te? Mi az istent tanítanak a főiskolán?

– Nem jártam oda sokáig – mentegetőzött Billy, és ez igaz is volt. Csak hat hónapig járt a főiskolára, és az nem is volt szabályszerű főiskola. Csak az iliumi optometriai főiskola esti kurzusa.

– Tudósjanos – mondta Weary maró gúnnyal.

Billy vállat vont.

– Sokkal több minden van az életben, mint amit a könyvekben olvashatsz – mondta Weary. – Majd még rájössz erre.

Billy erre sem válaszolt ott az árokban, mert nem akarta a kelleténél tovább nyújtani a társalgást. Halványan azért érzett valami kísértést, hogy megmondja, tud ő is egyet s mást a kiontott vérről. Elvégre gyerekkorának csaknem minden napját azzal kezdte és végezte Billy, hogy a kinszenvedésről és borzalmas sebekről elmélkedett. Iliumi :kis hálósobájának falán ugyanis egy módfelett borzalmas feszület lógott. Egy katonai sebész is megcsodálhatta volna azt a klinikai hűséget, amivel a művész Krisztus minden egyes sebet ábrázolta, a dárda ejtette sebeket, a tüskék okozta sebeket és a vasszögektől származó lukakat. Billy Krisztusa bizonytalanul halált halt. Siralmas volt.

Így megy ez.

Billy, annak ellenére, hogy ezzel a falon függő rémes feszülettel nőtt fel, nem volt katolikus. Az apja semmiféle felekezethez nem tartozott. Az anyja a város környékén különféle egyházaknál volt helyettes orgonista. Valahányszor játszott, magával vitte Billyt, akit meg is tanított egy kicsit orgonálni. Azt mondta, hogy ő maga is belép valamelyik egyházba, amint eldöntötte, hogy melyik az igazi.

Nem döntötte el *soha*. De egy feszületet mégis rettenetesen megkívánt: Vett is egyet az egyik Santa Fe-i ajándékboltban, amikor a kis család egy alkalommal ellátogatott Nyugatra, a nagy gazdasági válság idején. Akárcsak oly sok más amerikai, ő is igyekezett valami értelmes életet kiépíteni maga körül azokból a holmiból, amiket az ajándékboltokban talált.

És a feszület Billy Pilgrim falára került.

A két felderítő a puskája diófa tusát szorongatta az árokban, s azt suttogta: ideje, hogy újra előbújjanak és továbbmenjenek. Hiszen eltelt tíz perc, és senki sem jött oda megnézni, hogy

eltalálták-e őket vagy sem, és hogy végezzenek velük. Nyilvánvaló, hogy az, aki rájuk lőtt, nagyon messze lehetett, és teljesen egyedül volt.

Kimásztak hát mind a négyen az árokból anélkül, hogy újabb tűz zúdult volna rájuk. Úgy kúsztak be az erdőbe, mint hatalmasra nőtt, nyomorult csúszómászó- emlősállatok: Ott aztán felálltak, és gyorsan gyalogolni kezdtek. Sötét és ősi erdőben jártak. A fenyőket nyílegyenes sorokban ültették. Aljnövényzetnek nyoma sem volt. Tíz centiméteres szűzhó borította a talajt. Az amerikaiaknak nem volt más választásuk, mint hogy nyomokat hagyjanak a hóban, méghozzá olyan egyértelműen, mint egy társaságítánc-tankönyv tánclépéseket jelző ábrái: *lépés, siklás, szünet – lépés, siklás, .szünet.*

– Zárkózz fel és lépést tarts! – figyelmeztette Billyt Roland Weary, amikor tovább indultak. Weary úgy nézett ki, mint egy vastagon bebugyolált, harcra kész hüvelykmatyi. Apró volt, és tömzsi volt.

Magával hordott minden felszerelési tárgyat, amit valaha is vételezett, és minden ajándékot, amit hazulról küldtek neki: rohamsisakot, sisakhuzatot, gyapjúsapkát, sálát, kesztyűt, pamut atlétatrikót, gyapjú atlétatrikót, gyapjúinget, pulóvert, ujjas mellényt, zubbonyt, köpenyt, pamut alsónadrágot, gyapjú alsónadrágot, gyapjúnadrágot, pamutzoknit, gyapjuzoknit, tábori. bakancsot, gázálarcot, kulacsot, csajkát és evőeszközt, elsősegély-felszerelést, rohamkést, pokrócot, sátorlapot, esőköpenyt, golyóálló Bibliát, egy brosúrát, aminek az volt a címe, hogy *Ismerd meg az ellenségedet*; egy másik brosúrát *Miért harcolunk* címmel, és még egy brosúrát, amely angol fonetikával leírt német mondatokat tartalmazott, hogy Weary olyasfajta német kérdéseket tehessen fel, mint „Hol van a főhadiszállásotok?” meg „Hány mozsárágyútok van?” vagy hogy azt mondhassa a németeknek: „Adjátok meg magatokat. A helyzetetek reménytelen” és így tovább.

Weary még egy balzsamfa tuskót is magával cipelt, ami a lövészárokból párnaként használható. Őrzött egy megelőző felszerelést is, benne két darab jó erős óvszert „Csak fertőzés megelőzésére!” felirattal. Meg egy sípot is, de azt senkinek sem volt hajlandó megmutatni addig, amíg elő nem léptetik tizedessé. És volt egy disznó képe is, amely egy nőt ábrázol, aki éppen egy shetlandi pónilóval közösül. Ezt a képet már többször megcsodáltatta Billyvel.

Gyöngyös bojtokkal díszített bársonydrapériák előtt fényképezték le a nőt és a pónilókat. A drapériákat kétoldalt dór oszlopok szegélyezték. Az egyik oszlop előtt egy cserépbe ültetett pálma állt. A Weary tulajdonában levő kép a történelem első pornográf fotójának a másolata volt. A *fotográfia* szót 1839-ben használták először, és ugyanabban az esztendőben jelentette be Louis J. M. Daguerre a Francia Akadémiában, hogy a vékony ezüstjodid réteggel bevont ezüstözött fémlemezre rávitt képmást higanygőz jelenlétében elő lehet hívni.

Mindössze két évvel később, 1841-ben a Tuileriák kertjében letartóztatták Daguerre egyik segédjét, André Le Fevre-t, amikor el akarta adni valakinek a nő és a póniló fényképét. És Weary is ugyanott vette a képet – a Tuileriák kertjében. Le Fevre azzal érvelt, hogy a fényképe tiszta művészet, és csak az volt a szándéka, hogy felelevenítse a görög mitológiát. Azt mondta, hogy az oszlopok és a cserepes pálma is ezt bizonyítják.

Amikor megkérdezték, hogy melyik mítoszt akarta ábrázolni, Le Fevre azt felelte, hogy ezer és ezer ehhez hasonló mítosz van a halandó asszony és istent megszemélyesítő póniló kapcsolatáról.

Hathónapi börtönre ítélték. Ott is halt meg a börtönben, tüdőgyulladásban. Így megy ez.

Billy és a felderítők ösztövére alakok voltak. Roland Wearyn viszont volt elégethető zsiradék. A gyapjú és ponyvavászon rétegek alatt olyan volt, mint egy sistersző kazán. Annyi energia szorult belé, hogy előre-hátra rohangált Billy és a felderítők között, és zagyva

üzeneteket közvetített, amiket senki sem küldött és senki sem akart megkapni. Miután jóval tevékenyebb volt, mint a többiek, már azt is gyanítani kezdte, hogy ő a vezetőjük.

A bebugyoláltságtól annyira áthevült, hogy válójában semmi veszélyt sem érzett. A külvilágról alkotott képe arra szorítkozott, amit a rohamsisak pereme és a csecsemőarcát az ornyergétől lefelé eltakaráó otthoni sálja közti keskeny nyíláson át láthatott. Olyan kellemesen érezte magát, hogy önmagával is el tudta hitetni: otthon van, épségben, biztonságban, miután túlélte a háborút, és most a szüleinek és a nővérének egy igaz háborús történetet mesél – holott az igazi háborús történet még javában zajlott.

Az igazi háborús történet Weary-féle változata így hangzott: Óriási német támadás érte őket, és Weary meg tankelhárító bajtársai oroszládként harcoltak, amíg csak mind el nem estek, Weary kivételével. Így megy ez. És akkor Weary csatlakozott két felderítőhöz, akikkel rögtön szoros barátságot kötött, és elhatározták, hogy fegyveresen átverekszik magukat az ellenségén a saját arcvonalukig. Erőltetett menetben haladtak. Átkozottak legyenek, ha megadják magukat. Megszorították egymás kezét. A „Három testőr”-nek nevezték magukat.

De akkor aztán megkérte őket az az átkozott főiskolás kölyök – olyan gyenge legény, hogy nem is lett volna szabad bevenni a hadseregbe –, hogy hadd menjen velük. Még pisztolya vagy kése sem volt. Még sisakja vagy sapkája sem. Még járni sem tudott rendesen, csak billegett és bukdácsolt, s ezzel mindenkit megőrjített, és elárulta az ellenségnek a hollétüket. Siralmas alak volt. A „Három testőr” véges-végig tolt, és cipelte, és vonszolta magával a főiskolás kölyköt, egészen a saját arcvonalukig – így folytatódott Weary története. Ők mentették meg az istenverte irháját.

A valóságos életben Weary visszafordult, hogy megnézzze, mi történt Billyvel. Szólt a felderítőknek, hogy várjanak, amíg visszamegy azért a szaros főiskolásért. Egy alacsony faág alatt haladt el. Az ág megütötte, és *megkondította* a sisakját. De Weary nem hallotta. Valahol egy nagy kutya ugatott. Weary azt sem hallotta. A háborús története roppant izgalmas részéhez ért. Egy tiszt gratulált a „Három testőr”nek és kijelentette, hogy bronz érdemcsillagra terjeszti fel őket.

– Tehetek értetek még valamit, fiúk? – kérdezte a tiszt.

– Igenis, uram – válaszolta az egyik felderítő. – Szeretnénk a háború végéig együtt maradni. El tudná intézni, hogy soha, senki szét ne választhassa a „Három testőr”-t?

Billy Pilgrim megállt az erdőben, Behunyta a szemét, és a hátát egy fának támasztotta. Feje hátracsuklott. Orrlikai kitágultak. Olyan volt, mint egy költő a Parthenónban.

Ez volt az a pillanat, amikor Billy először esett ki az időből. Figyelme egyszerre csak nagyvonalúan végigpásztázta élete teljes ívét, elérkezve egészen a haláláig, mely lilának látszott. Nem volt ott senki vagy semmi egyéb. Csak lila színű fény és valami zümmögés.

Ezt követően Billy visszalendült az életbe, visszament egészen a születés előtti állapotáig, ami vörös fényből és bugyborékoló hangokból állt. Ezután újra az életbe lendült, és megállt. Egészen kisfiú volt, és együtt zuhanyozott rendkívül szőrös apjával az iliumi Keresztény Ifjak Egyesületében. Érezte a klóros szagot a szomszéd helyiségből, ahol az úszómedence volt, és hallotta az ugródeszka dobbanását.

A kis Billy megrémült, mert az apja közölte, azzal a módszerrel fogják úszni tanítani, hogy vagy kiúszik, vagy elmerül. Ő fogja bedobni a mély vízbe, Billy pedig úszni fog, a fenébe is!

Olyan volt az egész, mint egy kivégzés. Billy teljesen megbénult, amikor az apja átvitte a zuhanyozóból a medencéhez. Behunyta a szemét. Amikor kinyitotta a szemét, lenn volt a medence fenekén, és gyönyörű zene hallatszott mindenfelől. Elvesztette az eszméletét, de a zene szólt, továbbra is. Halványan érzékelte csak, hogy valaki kiment. Ez bosszantotta.

Innen aztán 1965-be utazott az időben. Negyvenegy éves volt, és meglátogatta a megrokkant anyját Pine Knollban, az aggok házában, ahová csak egy hónappal azelőtt helyezte el. Az anyja tüdőgyulladást kapott, és lemondta az életéről. Ezt követően azonban még évekig élt.

Az anyjának már alig volt hangja, ezért aztán Billynek, ha hallani akarta, egészen oda kellett dugnia a fülét az anyja pergamen ajkához. Nyilvánvalóan valami nagyon fontos mondanivalója volt.

– Hogyan ... ? – kezdte az anyja, és aztán abbahagyta. Fáradt volt. Abban reménykedett, hogy nem kell kimondania a mondat folytatását, hogy Billy majd befejezi helyette. De Billynek fogalma sem volt, hogy mire gondolhatott.

– Mit *hogyan*. anya? – sürgette.

Az öregasszony nehezen nyelt, könnyek csordultak ki a szeméből. Aztán rozzant teste minden zugából összeszedte az energiáit, még ujjai hegyéből és a lábujjaiból is. Végül elegendő erőt halmozott fel magában, hogy elszuttoghassa ezt a teljes mondatot:

– Hogyan *öregedtem meg* ennyire.

Billy öreg anyja elvesztette eszméletét; és Billyt egy csinos ápolónő kivezette a szobából. Egy öregember lepedővel letakart holttestét tolták el éppen Billy mellett, amikor a folyosóra ért. Az illető a maga idejében híres maratoni futó volt. Így megy ez. Egyébként mindez még azt megelőzően történt, hogy Billy betörte a fejét a légi szerencsétlenségnél – tehát még mielőtt az időben tett utazásairól kezdett beszélni.

Billy leült egy váróteremben. Még nem volt özvegyember. A túlonúl kitömött széke párnája alatt valami keményet érzett. Kibányászta onnan, s megállapította, hogy egy könyv, William Bradford Huie *Slovik közlegény kivégzése* című műve. Valóságos esetről szólt ez a beszámoló, a 36 896 415-ös azonossági számú Eddie D. Slovik közlegény haláláról. Egy amerikai kivégzőosztag lőtte agyon Slovik közlegényt, az egyetlen amerikai katonát, akit a polgárháború óta gyávaságért agyonlőttek. Így megy ez.

Billy elolvasta a Slovik ügyét felülvizsgáló egyik vezérkari hadbíró véleményét, amely így végződött: *A vádlott közvetlenül a kormány tekintélye ellen indított támadást, és a jövőbeli fegyelem attól függött, hogy ezzel a támadással szemben határozottan lépjenek fel. Ha szökésért valaha is alkalmazták a halálbüntetést, akkor ebben az esetben feltétlenül alkalmazni kell, nem mint büntetőeszközt, nem is mint megtorlást, hanem azért, hogy fenntartsák azt a fegyelmet, amely nélkülözhetetlen ahhoz, hogy egy hadsereg eredményesen felvehesse a harcot az ellenséggel. Az eljárás során kegyelemre nem terjesztették fel; és itt sem teszünk ilyen értelmű javaslatot.* Így megy ez.

Billy 1965-ben lehunyta a szemét, és az időben 1958-ba utazott. Banketten vett részt, amit a Kölyök Liga egyik csapatának tiszteletére rendeztek. Billy fia, Robert a csapat tagja volt. Az edző, aki mindig is nőtlen volt, teljesen elkenődve szónokolt.

– Istenemre – mondogatta -, már azt is megtiszteltetésnek tekinteném, ha vizet hordhatnék ezeknek a srácoknak.

Billy 1958-ban lehunyta' a szemét, és tovább utazott az időn át 1961-be. Szilveszter éjszaka volt, és Billy gyalázatosan berúgott egy mulatságon, ahol mindenki látszerésszel foglalkozott, vagy legalábbis optikus házas társa volt. Billy általában nem ivott sokat, mert a háború tönkretette a gyomrát, most azonban jól benyakalt, és ez volt az első és egyetlen eset, amikor megcsalta a feleségét. Valahogy rávette az egyik asszonyt, hogy menjen be vele a ház mosókonyhájába, és ott aztán felültette az éppen működő gáz szárítógépre.

Az asszony maga is nagyon elázott, és ő maga segített Billynek, hogy leszedje róla a harisnyatartót.

– Miről is akartál beszélni velem? – kérdezte.
– Mindegy – felelte Billy. Őszintén úgy is hitte, hogy mindegy. Az asszony neve sehogy sem jutott az eszébe.
– Téged meg miért szólítanak Billynek, William helyett?
– Üzleti okokból – mondta Billy. És ez igaz is volt. Az apósa, az iliumi optometriai főiskola tulajdonosa, aki anyagilag is megalapozta Billy pályáját, a maga területén zseniális volt. Ő tanácsolta Billynek, hogy biztassa az embereket, szólítsák csak Billynek, mert ez megragad az emlékezetükben. Még némi bűvös fényt is vet rá, hiszen más felnőtt Billy nincs a környéken. Azonkívül arra készíti az embereket, hogy rögtön úgy gondoljanak rá, mint személyes barátjukra.

Odabenn még egy borzasztó jelenet játszódott le, amikor is többen utálkozva juttatták kifejezésre felháborodásukat Billyvel és azzal az asszonnyal kapcsolatban. Billy ezek után kinn találta magát a.: autójában, ahol igyekezett meglelni a kormánykereket.

Most az volt a fő, hogy megtalálja a kormánykereket. Billy először körbecsépelt mindkét karjával, abban a reményben, hogy így majd véletlenül ráakad. Amikor ez nem vált be, módszeresen kezdett dolgozni, méghozzá úgy, hogy a volán ne kerülhesse el a figyelmét. Erősen nekitámaszkodott a bal oldali ajtónak, és átkutatta az előtte lévő térség minden négyzetcentiméterét. Amikor nem találta meg, egy arasszal odébb csúszott, és újra kutatni kezdett. Végül is meglepő módon már egészen nekinyomakodott a jobb oldali ajtónak anélkül, hogy megtalálta volna a kormányt. Arra a következtetésre jutott, hogy valaki ellopta. Ezen bosszankodott éppen, amikor eszméletlenül összeesüklött.

A kocsis hátsó ülésén ült, ezért nem tudta megtalálni a kormánykereket.

Most valaki felrázta álmából Billyt. Még mindig részegnek érezte magát, még mindig bosszankodott az ellopott kormánykerék miatt. Újra ott volt a második világháborúban, a német arcvonal mögött. Az, aki felrázta, Roland Weary volt. Megmarkolta Billy zubbonyának az elejét. Hozzáverte Billyt egy fához, aztán elrántotta onnan, és nagy lendülettel arrafelé lódította, amerre saját erejéből is mennie kellett volna.

Billy megállt, és a fejét rázta.

– Menjetek tovább – mondta.

– Mi?

– Menjetek, fiúk, nélkülem tovább. Én megvagyok.

– Mi vagy?

– Velem minden rendben.

– Jézusom, hogy utálok nézni is, ha valaki ilyen nyavalyás – mondta Weary a.: átnedvesedett otthoni sálak öt rétegén keresztül. Billy sohasem látta Weary arcát. Egyszer megpróbálta maga elé képzelni, és egy varangyosbékát képzelt el egy akváriumban.

Weary egy negyed mérföldön keresztül rúgta és taszigálta Billyt. A felderítők egy befagyott patak meredek partjai közt vártak rájuk. Ők hallották a kutyát. Emberek kiáltását is hallották, úgy kiabáltak, mint a vadászok, akik már sejtik, hogy merre van a felhajtott zsákmány.

A patak két partja elég magas volt, hogy a felderítők észrevétlenül felállhassanak. Nevetséges volt, ahogy Billy letántorgott a töltésen. A nyomában meg Weary jött, kongva, csörömpölve, csilingelve, felhevülten.

– Itt van, fiúk – mondta Weary. – Nem akar élni, de akkor is élni fog! Isten az atyám, ha ez egyszer megússza, akkor csakis a „Három testőr”-nek köszönheti az életét.

Ekkor hallották a felderítők először, hogy Weary önmagát és őket kettejüket magában „Három testőr”-nek nevezi. Billy Pilgrim ott lenn, a patakmederben arra gondolt, hogy ő,

vagyis Billy Pilgrim, most fájdalommentesen gőzzé válik. Ha csak egy kicsit mindenki békén hagyná most, gondolta, soha többé nem okozna gondot senkinek. Gőzzé válna, és felszállna a fák csúcsai közt a magasba.

Valahol a nagy kutya újra ugatott. A félelem és a visszhang és a téli csend mind felerősítette a kutya hangját; olyan volt, mintha egy hatalmas bronzgong kondult volna meg.

A tizennyolc éves Roland Weary odafurakodott a két felderítő közé, és súlyos karját nehézkesen a vállukra fonta.

– Na, és most mitévő légyen a „Három testőr”? – kérdezte.

Billy Pilgrimnek gyönyörűséges látomása volt. Száraz, meleg, fehér sportzoknit visel, és egy bálterem parkettjén korcsolyázik. Ezrek éljenzik. De ez nem volt időutazás. Ez soha meg nem történt, és a jövőben sem fog megtörténni. Csak egy haldokló fiatalember tébolya volt, akinek hóval telt meg a cipője.

Az egyik felderítő lehajtotta a fejét, és köpött egyet. A másik ugyanezt tette. Elmélyülten tanulmányozta azt a végtelenül parányi hatást, amit a köpés gyakorolt a hóra és a történelemre. Apró, kecses fiatalemberek voltak. Már azelőtt is sokszor kerültek a német arcvonal mögé, s ilyenkor úgy éltek, mint az erdei teremtmények, egyik pillanatról a másikra, hasznos rémületben, s az agyukat kikapcsolva csak a gerincevejükkel gondolkoztak.

Most kisiklottak Weary szeretetteljesen ölelő karjából. Közölték Wearyvel, hogy jobban tenné, ha ő is meg Billy is találna valakit, akinek megadhatnák magukat. A felderítők nem hajlandók többé várni rájuk.

És ezzel ott, a patakmederben, újra kitaszították Wearyt és Billyt.

Billy Pilgrim tovább korcsolyázott, sportzokniban csinálta a figurákat, méghozzá olyanokat, amelyeket a legtöbben egyszerűen lehetetlennek tartanak, forgásokat, hirtelen, egyhelyben végrehajtott megállásokat. Az éljenzés folytatódott, de ahogy a hallucináció időutazásba ment át, úgy változott az éljenzés hangja is.

Billy abbahagyta a korcsolyázást, és egy szószéken találta magát a New York állambeli Ilium kínai vendéglőjében, 1957 őszének egyik korai délutánján. A Lions Club tagjai helyükről felállva ünnepelték. Éppen akkor választották elnökké, és feltétlenül beszédet kellett mondania. Egészen megdermedt a rémülettől, és arra gondolt, hogy szörnyű tévedés történt. Ezek a jól szituált, komoly férfiak most fognak rájönni, hogy micsoda röhejes alakot választottak meg. Meg fogják hallani azt a fülsértően vékony hangját, ahogyan a háborúban beszélt. Nagyot nyelt, mert tudta, hogy ami nála hangszekrényül szolgál, az csupán egy fűzfavesszőből faragott sip. De ami még ennél is rosszabb – nem volt semmi mondanivalója. A tömeg lecsendesedett. Csupa rózsás és sugárzó arc tekintett rá.

Billy kinyitotta a száját, és egyszerre csak mély, öblös hang tört ki belőle. A hangja bámulatos műszerré változott. Falrengető vicceket mesélt. Majd komolyra fordította a szót, aztán újra vicceket mondott, és végül a szelíd alázatosság hangnemére váltva fejezte be szónoklatát. A csoda magyarázata mindössze ennyi: Billy elvégzett egy szónoktanfolyamot.

És ezután újra ott találta magát a befagyott patak medrében. Roland Weary éppen azzal foglalatzkodott, hogy még a maradék lelket is kiverje belőle.

Wearyt teljesen előntötte a düh. Újra kitaszították. Bedugta a pisztolyát a tokjába. A rohamkését becsúsztatta a hüvelyébe. A háromélű pengéjével és a vércsatornákkal mindhárom oldalán. És aztán keményen megrázta Billyt, hogy még a csontváza is belecsördült, s hozzávágta a meredek patakparthoz.

A hazai sálak rétegein keresztül ugatott és nyüszített Weary. Értelmetlenül motyogott a Billyért hozott áldozatokról. Hosszan taglalta a „Három testőr” jámborságát és hősiességét, s

a legizőbb és legszenvedélyesebb hőfokon ábrázolta erényeiket és nagylelkűségüket, azt a soha el nem múló dicsőséget, amit kivívtak maguknak, és a kereszténységnek tett óriási szolgálatukat.

Weary úgy érezte, hogy csakis Billy bűne és senki másé, hogy ez a harci alakulat többé nem létezik, és Billynek ezért fizetnie kell. Jó alaposan állon vágta Billyt, aztán egy másik ökölcsapással lependerítette a töltésről, egyenesen a patak hófödte jegére. Billy négykézláb kuporgott a jégen, Weary pedig a bordáit rugdalta, majd az oldalára fordította. Billy megpróbált teljesen összekuporodni.

– Mit keres az ilyen *egyáltalán* a hadseregben? – dühöngött Weary.

Billy önkéntelenül nevetésre emlékeztető görcsös hangokat hallatott.

– Azt hiszed, hogy ez olyan vicces, mi? – kérdezte Weary.

Körbejárta Billyt, s megállt a háta mögött. A dulakodástól egész a válláig felcsúszott Billy zubbonya, inge és trikója, úgyhogy a háta teljesen csupasszá vált. Billy nyomorúságos csigolyái ott meredeztek néhány centiméternyire Weary bakancsának hegyétől.

Weary hátralendítette a bakancsos jobblábát, s megcélozta a hátgerincet, azt a csövet, amely Billynek oly sok létfontosságú villanyhuzalát védte. Weary ezt a csövet akarta éppen eltörni.

De akkor Weary észrevette, hogy nézőközönsége van. Öt német katona és egy pórázra kötött rendőrkutya nézett le a patak medrébe. A katonák kék szemében ködös civil kíváncsiság ült: vajon miért akarja meggyilkolni az egyik amerikai a másikat, oly messze az otthonuktól, és vajon miért nevet ezen az áldozat?

3

A németek és a kutya egy olyan katonai műveletben vettek részt, mely nevével mulatságosan fejezi ki a jellegét, vagyis egy olyan emberi tevékenységben, melyet ritkán írnak le részletesen, de amelynek már az elnevezése is, ha csak a hírekben vagy a történelemben szerepel, sok háborúimádónak valamiféle coitus utáni kielégülést szerez. A csatarajongók képzeletében ez az a mennyeeien elernyed szerelmi játék, ami a győzelem orgazmusát követi. „Tisztogató hadművelet”-nek nevezik.

A kutya, melynek ugatása oly böszülten hangzott a téli messzeségben, egy német nőstény juhászkutya volt. Reszketett. A farkát a lába közé húzta. Reggel vették kölcsön egy paraszttól. A kutya mindeddig sohasem vett részt háborúban. Fogalma sem volt, hogy miféle játékot játszanak. A Princess névre hallgatott.

A németek közül ketten legfeljebb a tízes éveik elején jártak. Ketten meg roskatag vének voltak, fogatlanok, mint a ponty. Nem voltak rendes sorkatonák, a fegyverzetük és a ruházatuk is csak szedett-vedett darabokból állt, abból, amit el tudtak szedni az éppen kimúlt igazi katonáktól. Így megy ez. A közeli német határ közvetlen túlsó oldalán lakó parasztok voltak.

A parancsnokuk egy középkorú tizedes volt, vörös szemű, ösztövé, szikkadt, mint a szárított marhahús, s torkig volt a háborúval. Négyyszer sebesült meg, de mindig összefoltozták és visszaküldték a háborúba. Nagyon jó katona volt, éppen azon a ponton, hogy lelépjen, hogy találjon valakit, akinek megadhatja magát. Lőcslábát remek lovassági csizmába bújtatta, a csizmát egy 'halott magyar ezredesről húzta le az orosz fronton. Így megy ez.

Ezt a csizmát tekinthette jószerivel egyetlen evilági tulajdonának. Sőt, otthonának is. Egy adoma: Egyszer egy újonc úgy bámulta őt, hogy majd belegebedt, mire odatartotta az egyik

csizmáját az újonc orra elé és azt mondta: „Ha elég mélyen belenézel, meglátod benne Ádámot és Évát.”

Billy Pilgrim sosem hallotta ezt az adomát, De ahogy ott feküdt a fekete jégen, és belebámult a tizedes csizmájának a patinájába, meglátta az aranyló mélységben Ádámot és Évát. Meztelenek voltak. És olyan ártatlanok, olyan sebezhetők, és annyira igyekeztek, hogy illedelmesen viselkedjenek! Billy Pilgrim nagyon szerette őket.

Az aranyos fényű, remek csizma közvetlen közelében másik két láb magasodott, rongyokba pólyázva. A lábszárakat keresztül-kasul ponyvacsíkokkal kötözték át, a lábfejeket csuklópántos facipőbe bújtatták. Billy feltekintett a facipőhöz tartozó arcra. Egy szőke angyal, egy tizenöt éves fiú arcát pillantotta meg.

A fiú olyan gyönyörű volt, mint Éva.

Billyt ez az álomszép fiú, ez az égi hermafrodita segítette talpra. És előléptek a többiek is, hogy leverjék a havat Billyről, majd megmotozták, hogy elszedjék a fegyvereit. De nem volt fegyvere.

A legveszedelmesebb holmi, amit találtak nála, egy öt centiméteres ceruzacsonk volt.

Messziről két ártalmatlan *durranás* hallatszott. Német puskákból származtak. A két felderítőt lőtték éppen agyon, azokat, akik Billyt és Wearyt kitaszították maguk közül. Leszállásban feküdtek. De felfedezték, és hátulról lelőtték őket. Most ott haltak meg a hóban, semmit sem éreztek már, s a havat málnafagyaltszínűre festették. Így megy ez. Így hát egyedül Roland Weary maradt meg a „Három testőr” közül.

És Wearyt, aki állati rémülettel pislogott, éppen lefegyverezték. Weary pisztolyát a tizedes a csinos fiúnak adta. Megcsodálta Weary kegyetlen rohamkését, s azt mondta németül, nem is vitás, hogy Weary szívesen használta volna ellene, hogy felhasítsa az arcát a markolat tüskés bütykeivel, hogy beledöfje a pengét a hasába vagy a torkába. A tizedes nem tudott angolul, Billy és Weary pedig nem értett németül.

– Szép játékaid vannak – mondta a tizedes Wearynek, és odaadta a kést az egyik öregembernek. – Csinos kis szerszám, mi?

Felszakította Weary köpenyét és zubbonyát. A rézgombok úgy röpködtek szanaszét, mint a pattogatott kukorica. A tizedes olyan mozdulattal nyúlt Weary kitárt mellkasához, mintha a vadul kalimpáló szívét akarta volna kiszakítani, de helyette Weary golyóálló Bibliáját húzta elő.

A golyóálló Biblia olyan kicsi, hogy a katona a szíve fölött, a szivarzsebébe dughatja. Acéllal van borítva.

A tizedes megtalálta Weary farzsebében a pornográf képet: a nőt pónilóval.

– Hű, de szerencsés póni, mi? – jegyezte meg. – Hm. Szeretnél a póni helyében lenni, mi? – Átadta a képet a másik öregembernek. – Hadizsákmány! Szőröstül-bőröstül a tiéd, te szerencse fia!

Majd leültette Wearyt a hóba, és levétette vele a tábori bakancsát, amit aztán a gyönyörű fiúnak adott. Wearynek odaadta a fiú facipőjét. Így hát most már mind Weary, mind Billy illő katonai lábbeli nélkül maradt, és mérföldeket és mérföldeket gyalogolhattak, Weary csattogó facipővel, Billy pedig billegve, bukdácsolva, időnként bele-beleütközve Wearybe.

– Pardon – mondta olyankor Billy, vagy azt, hogy: – Bocsánatot kérek.

Végül is az egyik útelágazásnál egy falusi kőházba kísérték őket. Ez volt a hadifoglyok gyűjtőhelye. Billyt és Wearyt a ház meleg és füstös belsejébe vezették. A tűzhelyben sistergett és pattogott a tűz. Bútorokkal fűtöttek. Volt ott még vagy húsz amerikai, hátukat a falnak vetve ültek, a lángokba bámultak, s arra gondoltak, amire ott egyáltalán gondolni lehetett – vagyis semmire.

Senki sem beszélt. Senkinek sem voltak elmondható, jó háborús történetei.

Billy és Weary is talált magának helyet, és Billy rögtön elaludt, fejét egy százados vállára hajtva, aki ez ellen egyáltalán nem tiltakozott. A százados tábori lelkész volt. Még hozzá rabbi. A kezét lötték át.

Billy utazott az időben, kinyitotta a szemét, s ott találta magát, amint éppen belebámul egy olajzöld, bagoly formájú szerkezet üvegszemébe. A bagoly fejjel lefelé függött egy rozsdamentes acélrúdról. Ez a bagoly volt Billy optométere, az iliumi rendelőben. Az optométer az a műszer, amivel megnézik a szem fénytörő képességének rendellenességét, hogy ennek alapján felírják a megfelelő szemüveglencsét.

Miközben Billy az egyik nőbetegét vizsgálta, aki a bagoly másik oldalán elhelyezett széken ült, egyszerre csak elaludt. Már azelőtt is megesett, hogy munka közben elaludt. Először csak furcsállotta. Most azonban már kezdte idegesíteni Billyt, elsősorban az elmeállapota miatt. Megpróbált visszaemlékezni, hogy hány éves, de nem sikerült. Megpróbált visszaemlékezni, hogy melyik esztendő is írják, de ez sem jutott az eszébe.

– Doktor úr – szólalt meg a páciens puhatolózva.

– Hm? – mondta ő.

– Olyan hallgatag.

– Bocsánat.

– Eddig olyan beszédes volt ... és aztán egyszerre úgy elhallgatott.

– Ühm.

– Valami borzasztót lát?

– Borzasztót?

– Valami betegséget a szememben?

– Nem, dehogy – válaszolta Billy, s legszívesebben újra elszunyókált volna. – Semmi baja sincs a szemének. Csak olvasáshoz kell szemüveget vennie.

Megkérte az asszonyt, hogy menjen át a folyosó túlsó felébe, és tekintse meg az ott kirakott szemüvegkeretek bő választékát.

Amikor az asszony elment, Billy elhúzta a függönyt, de ettől sem tudta jobban, hogy mi is van odakinn. A kilátást még mindig elfödte a napellenzőredőny, nagy csörömpöléssel felhúzta azt is. Élesen bezúdult a napfény. Autók ezrei parkoltak odakinn, feketén csillogó autótetők egész tengere. Billy szemészeti rendelője az egyik külvárosi bevásárlóközpontban volt.

Közvetlenül az ablak előtt állt Billy saját Cadillac El Dorado Coupe de Ville kocsija. Elolvasta a lökhárítóra ragasztott címkéket. „Látogassa meg az Ausable szakadékat” – ez állt az egyikén. „Támogassa a rendőrség munkáját” – hirdette a másik. Volt egy harmadik is: „Szavazz Earl Warren ellen.” A rendőrséggel és az Earl Warrennel kapcsolatos matricákat Billy az apósától kapta ajándékba. Billy apósa a John Birch Társaság tagja volt. A rendszámablán az 1967-es dátum állt, eszerint Billy Pilgrimnek negyvennégy évesnek kellett lennie. Feltette magának a kérdést: „Hová tűnt az a sok-sok év?”

Billy ismét az íróasztalára fordította figyelmét. Ott feküdt az Optometriai Magazin nyitott példánya. A vezércikknél volt kinyitva. Billy most azt olvasta el, közben némán mozgott az ajka.

Az európai optometrikusok sorsát legalább ötven évre dönti el az, ami 1968-ban történik! – olvasta Billy. – *Ezzel sürgette Jean Thiriart, a Belga Optikusok Nemzeti Szövetségének titkára az Európai Optometriai Társaság megalakítását. Ettől függ, mondotta, hogy a*

diplomás szakemberek szintjére kerülnek-e, vagy pedig 1971-re közönséges szemüvegkereskedők szerepkörére kell-e szorítkozniok.

Billy Pilgrim minden erejével megpróbált jelentőséget tulajdonítani a dolognak.

Megszólalt egy sziréna, s halálra rémítette. Arra számított, hogy bármely pillanatban kitörhet a harmadik világháború. A sziréna egyszerűen delet jelzett. Az utca túloldalán, Billy rendelőjével szemben, egy tűzoltósági épület tetejére szerelték fel.

Billy lehunyta a szemét. És amikor kinyitotta, ott volt megint a második világháborúban. Feje a sebesült rabbi vállán nyugodott. Egy német rugdalta a lábát, azt mondta, hogy ébredjen fel, mert tovább kell menniök.

Kinn az úton úgy sorakoztatták fel az amerikaiakat, köztük Billyt is, mint a bohócokat.

Megjelent egy fényképész is, egy német haditudósító a Leicájával. Felvételeket készített Billy és Roland Weary lábáról. Két nap múlva megjelent, és széltében-hosszában elterjedt a kép, lelkesítő bizonyítékaként annak, hogy az amerikai hadsereg a gazdagságáról terjesztett híresztelések ellenére, lám, ilyen nyomorúságosan van felszerelve.

A fényképész azonban valami izgalmasabb anyagot is akart, például egy képet a fogságba esésről. Így hát az örök megrendeztek neki egy ilyen jelenetet. Belökték Billyt a bokrok közé. Amikor aztán Billy bárgyú jóakaratot tükröző arccal előbújt a bozótból, a németek fenyegetően ráfogták a géppisztolyukat, mintha éppen akkor fognák el.

Billy mosolya, amellyel a bozótból előbújt, legalább olyan sajátos volt, mint a Mona Lisáé, hiszen miközben 1944-ben, gyalogszerrel Németországban járt, egyidejűleg a Cadillacjét is vezette 1967-ben. Németország kiúszott a képből, és világosan és tisztán ott maradt 1967, amelyet semmiféle más idő nem zavart már. Billy éppen egy társas ebédre indult a Lions Clubba. Forrón tűzött az augusztusi nap, de Billy kocsijában légkondicionáló készülék működött. Egy piros közlekedési lámpánál meg kellett állnia az iliumi néger gettó kellős közepén. Maguk a lakók úgy gyűlöltek ezt a negyedet, hogy egy hónappal azelőtt jelentős részét fel is gyújtották. Nem volt ezenkívül semmi egyébük, mégis elpusztították. A környék valahogy a háborúban látott egyik-másik városra emlékeztette Billyt. A járdaszegélyek és a gyalogjárók sok helyütt letöredeztek, ebből pontosan látni lehetett, hogy hol jártak a nemzeti gárda tankjai és hernyótalpas páncélaúti.

„Vértestvér” – hirdette egy rózsaszínű festékekkel mázolt felirat egy szétdúlt fűszerüzlet mellett.

Megkopogtatták Billy kocsijának ablakát. Egy néger férfi állt ott. Valamiről beszélni akart Billyvel. De a lámpa éppen zöldre váltott. Billy a lehető legegyszerűbb megoldáshoz folyamodott. Tovább hajtott.

Billy most egy még nagyobb szabású rombolás színterén hajtott keresztül. Olyan volt, mint Drezda a pusztító légitámadás után – mint a hold felszíne. A ház, amelyben Billy felnőtt, valahol ott állhatott egykoron, ahol most az az üresség tátongott. Ez a városrendezés. Itt épül fel nemsokára Ilium új közigazgatási központja és egy műcsarnok, és itt lesz a Békeliiget mesterséges tava, és itt merednek majd a magasba az új lakónegyed toronyházai.

Ezt Billy Pilgrim mind helyeselte.

A Lions Club gyűlésén a tengerészgyalogság őrnagya szónokolt. Arról beszélt, hogy az amerikaiaknak nincs más választásuk, mint hogy mindaddig folytassák Vietnámban a harcot, amíg ki nem vívják a győzelmet, vagy amíg a kommunisták be nem látják, hogy nem erőszakolhatják rá a maguk életformáját a gyenge országokra. Az őrnagy maga is kétszer járt

ott, szolgálati úton. Beszélte az ott látott iszonyatos és csodálatos dolgokról. A bombázások kiterjesztését helyeselte: azt is, hogy ha Észak-Vietnam nem hajlandó jobb belátásra térni, akkor addig kell bombázni, amíg kőkorszakbeli állapotba nem süllyed vissza.

Észak-Vietnam bombázása nem váltott ki tiltakozást Billyből, s habár valamikor ő maga is látta, hogy milyen förtelmes következményekkel járnak a bombázások, most a róluk szóló hírektől mégsem visolygott különösképpen. Egyszerűen csak együtt ebédelt a Lions Club tagjaival, akik őt választották elnökükké.

Billy rendelőjének a falán egy bekeretezett imádság függött, ez fejezte ki azt a módszerét, amellyel működésben tartotta a verklit annak ellenére, hogy nem is nagyon lelkesedett az életért. Több betege, aki látta Billy falán az imádságot, megvallotta neki, hogy ez rajta is segített abban, hogy tovább járassa élete gépezetét. Így szólt az imádság:

ISTEN, ADJ NEKEM
DERŰT ÉS NYUGALMAT, HOGY TUDOMÁSUL
VEGYEM MINDAZT,
AMIN ÚGYSEM VÁLTOZTATHATOK,
BÁTORSÁGOT,
HOGY VÁLTOZTASSAK AZON,
AMINEK MEGVÁLTOZTATÁSÁRA
KÉPES VAGYOK,
ÉS BÖLCSESSÉGET, HOGY MINDIG
MEGMONDHASSAM,
MI A KÜLÖNBSÉG A KETTŐ KÖZÖTT.

Azok között, amiket Billy Pilgrim nem tudott megváltoztatni, szerepelt a múlt, a jelen és a jövő.

Most éppen a tengerészgyalogsági őrnagynak mutatták be. Az az illető, aki végrehajtotta a bemutatás aktusát, elárulta az őrnagynak, hogy Billy maga is kiszolgált katona, és hogy van egy fia, aki őrmester a Zöldsapkasoknál, Vietnamban.

Az őrnagy azt mondta Billynek, hogy a Zöldsapkasok nagyszerűen helytállnak, és büszke lehet a fiára.

– Az is *vagyok* – mondta Billy. – Nem vitás, hogy *az vagyok*.

Ebéd után hazament, hogy szunyókáljon egy kicsit. Az orvos rendelte el a mindennapi ebéd utáni alvást. Azt remélte az orvos, hogy ez majd megszünteti Billy panaszát: Billy Pilgrim ugyanis minduntalan azon kapta rajta magát, hogy minden látható ok nélkül egyszerre csak sírva fakad. Soha senki nem kapta síráson Billyt. Csak az orvos tudott róla. Billy ezt végtelenül csendesen csinálta, a szeme is alig lett nedves.

Billy nagyon szép, georgiai stílusú, saját házában lakott Iliumban. Úgy meggazdagodott, mint egy Krózus, ez is olyasmi, amire soha életében még csak nem is számított. A bevásárlóközpont főterén levő helyiségében őt másik optometrikus dolgozott neki, a tiszta jövedelme meghaladta az évi hatvanezer dollárt. Mindehhez ráadásul az ő tulajdonában volt az 54-es műúton az új Holiday Inn szálló egyötöde és három *Tastee-Freeze* elárúsítóhely fele. Fogyasztása a fagyalt élvezetének minden gyönyörével felér, de annak a ragacsossága és metsző hidege nélkül.

Billy háza üresen állt. A lánya, Barbara, akkoriban készült az esküvőjére, és bement az anyjával a belvárosba, hogy kristályedényeket és ezüst evőeszközöket nézzenek. A konyhaasztalon hagytak egy cédulát ezzel az üzenettel. Cselédek nem tartottak. Az embereket már nem vonzotta a háztartási alkalmazott hivatás. Még egy kutyájuk sem volt.

Volt ugyan valaha egy Spot nevű kutyájuk, de az már kimúlt. Így megy ez. Billy nagyon szerette Spotot, és Spot is szerette őt.

Billy felment a szőnyeggel borított lépcsőn a maga és a felesége hálósobájába. A szoba falát virágos tapéta borította. A dupla ágy mellett, az éjjeliszekrényen ébresztőórás rádió. Az éjjeliszekrényen volt a villanypaplan szabályozója és még egy kapcsoló, amely működésbe hozta a matrac rugóihoz vezetett finom vibrátort. Varázsujjak; ez a vibrátor kereskedelmi elnevezése. A vibrátort is az orvos javasolta.

Billy levette a trifokális szemüvegét, meg a zakóját, meg a nyakkendőjét, meg a cipőjét, leeresztette a redőnyt, aztán összehúzta a függönyöket, és ráheveredett a takaró tetejére. De az álom elkerülte a szemét. Helyette könnyek buggyantak ki belőle. Lassan szivárogtak a könnyei. Billy bekapcsolta a Varázsujjakat, és sírás közben rázatta magát.

Megszólalt az előszobacsengő. Billy leszállt az ágyról, és az ablakon át lenézett a főbejárat előtti lépcsőre, hogy lássa, nem valami fontos személy keresi-e. Odalenn egy nyomorék állt, aki ugyanúgy begörcsölt a térbeli kiterjedésben, mint Billy Pilgrim az időben. Szünet nélkül, csapkodva táncolt az idegrángásoktól, és folyton változtatta az arckifejezését is, mintha különböző híres filmszínészeket akarna utánozni.

Az utca túloldalán, a szemközti ház ajtaján egy másik nyomorék csengetett. Az mankóval járt. Csak egy lába volt. Úgy összepréselődött a két mankója közt, hogy a vállai teljesen elfödtek a két fülét.

Billy tudta, hogy mit akar a két nyomorék: előfizetést gyűjtenek olyan képes folyóiratokra, amelyek aztán sosem érkeznek meg. Az emberek csak azért fizetnek mégis elő, mert az ügynökök olyan nagyon nyomorultak. Billy éppen két héttel azelőtt hallott erről a csalásról, a Lions Clubban beszélt róla az egyik előadó: a Virágzóbb Üzleti Élet irodájának embere. Azt javasolta, ha bárki meglátja, hogy a környékükön nyomorékok előfizetőket gyűjtenek képes folyóiratokra, hívja azonnal a rendőrséget.

Billy lenézett az utcára, és látta, hogy körülbelül egy fél háztömbbel odébb egy vadonatúj Buick Riviere várakozik. Egy férfi ült a kocsiban, és Billy helyesen azt gyanította, hogy ez az a pasas, aki felbérelte erre a munkára a nyomorékokat. Miközben Billy elgondolkozott a nyomorékokon és a főnökükön, csendben tovább sírt. A csengő az ajtaján veszettül szólt.

Behunyta a szemét, és újra kinyitotta. Még mindig sírt, de most már megint Luxemburgban járt. Együtt menetelt egy csomó fogollyal. A jeges téli szél volt az, ami könnyeket sajtolt a szeméből.

Amióta a fényképfelvétel kedvéért belökték Billyt a bozótba, állandóan az Éliás tüzét, valamiféle elektronikus sugárzást látott a társai és az őket foglyul ejtő katonák feje fölött. Ott ragyogott ez a sugárzás a luxemburgi fák csúcsán és a háztetők fölött is. Gyönyörű volt.

Billy két kezét a feje búbján összekulcsolva masírozott, és így menetelt az összes többi amerikai is. Fel-le, fel-le bukdácsolt Billy. Most véletlenül nekiütközött Roland Wearynek.

– Bocsánatot kérek – mondta.

Weary is könnyezett. Azért sírt, mert iszonyúan sajgott a lába. A csuklópántos facipőtől mindkét lába véres húspástétommá változott.

Minden útkereszteződésnél újabb és újabb amerikaiak csatlakoztak Billy csoportjához, a kezüket ők is mind a dicsfénnyel övezett fejük tetején tartották. Billynek mindnyájuk számára volt egy-egy mosolya. Mint a víz, úgy hömpölyögtek állandóan lefelé a hegyoldalon, végül a völgy mélyén húzódó főútvonalra zúdultak. Megalázott amerikaiak Mississippije hömpölygött végig a völgyön. Amerikaiak tízezrei csoszogtak, kezüket a fejük búbján összekulcsolva, kelet felé. Sóhajtoztak és morogtak.

Billy és csoportja beleömlött a megaláztatás folyamába, és a késő délutáni felhők közül előbukkant a nap. Az úttestet nemcsak az amerikaiak használták. A nyugat felé vezető sáv forrt, sistergett, nyüzsgött a járművektől, melyeken a német utánpótlást szállították a frontra. Tartalékosokat, erőteljes, széltől cserzett, borostás férfiakat. Fehéren villogott a foguk, mint a zongora billentyűsora.

Mellüket keresztbe akasztott gépfegyvertöltény-szalagok koszorúzták, szivaroztak, és védelték a piát. Akkorákat haraptak a kolbászból, mint a farkasok, és krumplinyomó formájú kézigránatokkal ütögették a kerges tenyerüket. Az egyik feketébe öltözött katona egymagában rendezett részeg hadiünnepséget egy tank tetején. Leköpött az amerikaiakra. A köpés Roland Weary vállát találta el, s úgy díszelgett Wearyn, mint egy takonyból és véres hurkából és dohányléből és snapszból sodort rangjelző zsinór.

Billy ezt a délutánt szívszorogatóan izgalmasnak találta. Oly sok volt a látnivaló – tankcsapdák, mindenféle gyilkoló gépezetek, hullák kék és elefántcsontszínű meztelen lábakkal. Így megy ez.

Miközben Billy billegve, bukdácsolva ment, nyájas derűvel tekintett egy vidám levendulaszínű parasztházra, melyet gépfegyvergolyókkal fröcsköltek tele. A ház félrenyomorított ajtajában állt egy német ezredes. Ott állt mellette, kifestetlenül a kurvája is.

Billy nekiütközött Weary vállának, mire Weary sírástól elcsukló hangon rákiáltott:

– Járj egyenesen! Járj egyenesen!

Enyhe emelkedőn kapaszkodtak felfelé. Amikor a tetőre értek, már nem Luxemburgban voltak. Németországba érkeztek.

Egy filmfelvevő gépet állítottak fel a határon, hogy megörökítse a mesébe illő győzelmet. Amikor Billy és Weary elhaladt előtte, két medvebőr bundás civil támaszkodott a kamerára. A filmjük már órákkal azelőtt kifogyott.

Az egyikük rámutatott Billy képére, de aztán újra a végtelent fürkészte. A végtelenben egy parányi füstpamacs látszott. Ott csata dúlt. Emberek haltak meg ott. Így megy ez.

És aztán lement a nap, és Billy észrevette, hogy addig-addig bukdácsolt, amíg végül egy vasúti rendező pályaudvarra ért. Itt hosszú sorokban várakoztak a marhavagonok. Ezek hozták az utánpótlást a frontra. Most pedig ezek viszik a foglyokat Németország belsejébe.

Örjögve táncoltak a reflektorok fénykévei.

A németek rang szerint osztályozták a foglyokat. Az őrmestereket az őrmesterekkel, az őrnagyokat az őrnagyokkal rakták össze, és így tovább. Egy ezredesekből álló szakaszt állítottak Billy mellé. Az egyik ezredesnek kétoldali tüdőgyulladása volt. Magas láz gyötörte, és szédült. Az ezredes, aki úgy érezte, hogy süllyed és zuhan körülötte a rendező pályaudvar, azzal próbálta magát egyenesen tartani, hogy belebámult Billy tekintetébe.

Az ezredes egyre csak köhögött, majd megkérdezte Billytől:

– Te az én fiaim közül vagy?

Egy egész ezredet veszített el ez az ember, mintegy négyezeröttszáz főt – sokan közülük tulajdonképpen még gyerekek voltak. Billy nem válaszolt neki. A kérdésnek semmi értelme sem volt.

– Melyik alakulattól vagy? – kérdezte az ezredes. Megállás nélkül köhögött. Mint a zsíros papírzacskó, úgy zörgött minden lélegzetvételnél a tüdeje.

Billy nem tudott visszaemlékezni, hogy milyen alakulathoz tartozott.

– A négyszázötvenegyesektől vagy?

– Négyszázötvenegyes micsoda? – kérdezte Billy.

Az ezredes hallgatott. Majd végül azt mondta:

– Gyalogezred.

– Hm – mondta Billy Pilgrim.

Újabb hosszú hallgatás következett, miközben az ezredes álltában fuldokolva haldoklott. Aztán egyszerre csak száraz hangon felkiáltott:

– Én vagyok itt, fiúk! Én, a Félelmetes Bob!

Ez volt az, amire mindig vágyott, hogy a katonái „Félelmetes Bob”-nak nevezzék.

Azok közül, akik most hallhatták, Roland Weary kivételével, egyetlenegy sem tartozott az ő ezredéhez, de Weary nem figyelt oda. Ő már semmi másra nem tudott gondolni, csak saját lábának iszonyú fájdalmára.

Ám az ezredes azt képzelte, hogy hön szeretett katonáihoz intézi utolsó szózatát, és közölte velük, hogy semmi okuk a szégyenkezésre, hogy szerte a csatatéren mindenütt halott németek hevernek, akik csak azt kívánták, hogy bár sose hallották volna a négyszázötvenegyesek hírét. Azt mondta, hogy a háború után ezredtalálkozót fog rendezni a szülővárosában, vagyis a Wyoming állambeli Codyban. Egész ökröket fog nyársra húzatni.

Mindezt úgy mondta, hogy közben Billy szemébe bámult. Szegény Billy koponyája már visszhangzott a sok süket dumától.

– Isten legyen veletek, fiaim! – mondta az ezredes, és ez visszhangzott, és visszhangzott tovább. És aztán még hozzátette: – Ha bármikor Codyban jártok, Wyomingben, kérdezzetek csak meg akárkit, hogy merre lakik Félelmetes Bob!

Hát én jártam ott. És járt ott az én öreg háborús haverom, Bernard V. O’Hare is.

Billy Pilgrimet sok más közlegénnyel együtt bepréselték az egyik marhavagonba. Elválasztották Roland Wearytól. Wearyt ugyanannak a szerelvénynek egy másik vagonjába dugták.

Keskeny szellőzőnyílások voltak a kocsi négy sarkában, a tető pereme alatt. Billy az egyik szellőzőnyílásnál állt, s ahogy egyre jobban préselte a tömeg, felkapaszkodott félig-meddig az átlós kapocsvasig, hogy több helyet adjon másoknak is. A szeme ezáltal egyvonalba került a szellőzőnyílással, így hát megláthatott egy másik vonatot is, mintegy tízméternyire az övétől.

Kék krétával írták fel éppen a vagonok oldalára a németek a kocsiba rakott személyek számát, a rangjukat, a nemzetiségüket és a pontos dátumot, amikor bevagonírozták őket. Más németek meg dróttal, vaskapcsokkal és a vágányok mellett talált egyéb vacakokkal erősítették meg a reteszeket a vagonok ajtajában. Billy azt is hallotta, hogy valaki az ő kocsijára is ráír valamit, de azt már nem láthatta, hogy ki az.

Billy vagonjában a közlegények többnyire nagyon fiatalok voltak – még csak a gyermekkor vége felé jártak. De bekerült oda, Billyvel együtt a kocsi sarkába egy hajdani csavargó is, aki már vagy negyvenesztendősen lehetett.

– Voltam én ennél már éhesebb is – mondta a csavargó Billynek. – És voltam ennél rosszabb helyeken is. Ez, bizony, nem is olyan rossz.

A túloldalon álló vonat egyik marhavagonjából kiszóltak a szellőzőnyíláson, hogy valaki éppen most halt meg odabenn. Így megy ez. Négy ór is hallotta. Nem izgatta fel őket a hír.

– Ja, ja – mondta az egyikük, s álmatagon bólogatott. – Ja, ja.

És az örök nem nyitották ki azt a vagont, amelyikben a halott volt. Helyette a következő kocsit nyitották ki, és Billy Pilgrimet egészen elbűvölte az, amit odabenn meglátott. Olyan volt, mint a mennyország. Gyertyák világítottak és priccsek sorakoztak, magasra halmozott paplanokkal és pokrócokkal. Akadt ott benn egy dobkályha is, a tetején gőzölgő kávéskannával. Meg egy asztal, s azon egy üveg bor és egy cipó és kolbász. És négy csajka leves.

A falakra kastélyok és tavak és szép lányok képeit ragasztották. Ez volt a vasúti őrség gördülő otthona, azoké az embereké, akiknek az volt a dolguk, hogy örökkön-örökké őrkdjenek az innen oda, onnan ide gördülő rakomány fölött. A négy őr bement, és becsukta az ajtót.

Nem sokkal később újra kijöttek, szivarozva és elégedetten csevegve a német nyelv lágy, mélyebb hangfekvésében. Az egyik meglátta Billy arcát a szellőzőnyílásnál. Ujjával kedveskedően megfenyegette, mondván, hogy legyen jó kisfiú.

A túloldalon az amerikaiak újra szóltak az öröknek a vagonjukban levő halott miatt. Az örök kihoztak egy hordágyat a saját lakályos kocsijukból, kinyitották a halott vagonját, és bementek. A halott vagonja egyáltalán nem volt zsúfolt. Mindössze hat eleven ezredes volt benne – és egy halott. A németek kivitték a halottat. A Félelmetes Bob holtteste volt. Így megy ez.

Az éjszaka folyamán néhány mozdony először összekoccant, aztán megindult. Narancsszínű és feketecsíkos zászlókkal jelölték meg minden egyes szerelvény mozdonyát és utolsó kocsiját, ami azt jelentette, hogy a repülők a tiszta játékszabályok értelmében ezekre a vonatokra nem célozhatnak, mert ezeken hadifoglyokat szállítanak.

A háború már csaknem véget ért. December vége felé indultak kelet felé a mozdonyok. Májusra fejezik majd be a háborút. Teljesen megteltek mindenütt a német hadifogolytáborok, már élelmiszer sem volt, hogy a foglyoknak enni adjanak, és a tüzelő is kifogyott, hogy melegedhessenek. És lám, egyre csak jönnek az újabb foglyok.

Billy Pilgrim vonata, mind közül a leghosszabb vonat, két napig meg sem moccant.

– Ez bizony nem is rossz – magyarázta Billynek a csavargó a második napon. – Semmi az egész.

Billy kinézett a szellőzőnyíláson. A rendező pályaudvar most elhagyott sivatag volt, csak egy vörös keresztelkel jelölt kórházvonat állt messze, messze, az egyik oldalvágányon. A mozdonya fűtült. Billy Pilgrim vonatának mozdonya visszafűtült neki. „Hahó!” – üdvözölték egymást.

Annak ellenére, hogy Billy vonata nem indult el, a marhavagonok ajtaját szigorúan zárva tartották. A végső úticél előtt senki sem hagyhatta el a kocsit. Az örök szemében, akik fel-le járkáltak odakinn, minden egyes kocsi egy-egy különálló, a szellőzőnyílásán keresztül táplálkozó és ivó és ürülő élő szervezetté változott. Ez a furcsa élőlény a szellőzőnyíláson át beszélt, sőt néha üvöltött is. Befelé áramlott a víz, a fekete kenyér, a kolbász és a sajt, és kifelé jött az ürülék, a vizelet és a beszéd.

Odabenn emberi lények rohamsisakokba végezték a szükségletüket, s ezeket adták kézről kézre a szellőzőnyílásoknál álló embereknek, akik aztán kiöntötték. Billy is ilyen kiöntő volt. Kulacsokat is adogattak ki az emberi lények, ezeket aztán az örök vízzel töltötték meg. Amikor étel jött be, akkor elcsendesedtek az emberi lények, bizakodók lettek és gyönyörűek. Osztozkodtak.

Emberi lények osztották be odabenn az időt is, hogy egymást felváltva álljanak vagy feküdjenek. Az állók lábai úgy voltak beágyazva a meleg, fájdalomtól vonagló, szellentő, sóhajtó talajba, mint a kerítés cövekei. Ez a különös talaj pedig alvó emberek mozaikjából állt, melynek darabjai úgy simultak egymáshoz, mint a kábult szerelmesek.

És akkor a vonat lassan kúszva elindult Kelet felé.

Akkoriban volt éppen karácsony. Billy Pilgrim karácsony éjszakáján a csavargóhoz préselve aludt el, ahogyan a kábult szerelmesek bújnak össze, és az időn át újra 1967-be utazott – abba az éjszakába, amelyiken elrabolta a Tralfamadorról érkezett repülő csészealj.

4

Billy Pilgrim nem tudott elaludni a lánya esküvőjének éjszakáján. Negyvennégy éves volt. Délután tartották az esküvőt, egy vidáman csíkozott sátorban, Billy házának hátsó kertjében. A csíkok narancsszínűek és feketék voltak.

Billy és a felesége, Valencia, úgy bújtak egymáshoz a nagy, dupla ágyban, mint a kábult szerelmesek. Gyengéden rázta őket a Varázsujjak készülék. Valenciának a rázogatóra sem volt szüksége, hogy elaludjon. Úgy horkolt, mint a gőzfűrés. A szegény asszonynak már sem a petefészek, sem a méhe nem volt meg. Az az orvos vette ki, aki Billyvel együtt társtulajdonosa volt az új Holiday Inn szállodának.

Telihold volt.

Billy a holdvilágnál kimászott az ágyból. Kísértetiesen érezte magát, mintha a teste is fényt sugározna, úgy érezte, mintha statikus elektromossággal telített hideg bundába volna bebugyolálva. A csupasz lábára pillantott. Elefántcsont- és kék színű volt.

Billy ekkor lecsoszogott a lépcsőn az előszobába, tudta, hogy most fogja elrabolni egy repülő csészealj. Az előszobát csíkozva festette a holdfény és a sötétség. Billy két gyereke már felnőtt, és elköltözött. Örökre. Billyt a rémület és a rémület hiánya vezérelte. A rémület mondta meg neki, hogy mikor álljon meg. És a rémület hiánya mondta meg, hogy mikor induljon tovább. Megállt.

Bement a lánya szobájába. Barbara fiókjait még zsúfolásig megtöltötték a holmijai. A ruhásszekrénye ellenben üresen tátongott. A szoba közepén halomba dobálta mindazt, amit nem tudott magával vinni a nászútra. Saját telefonja is volt – ott állt az ablakpárkányon. Az éjszakai fényben halványan derengő készülék rábámult Billyre. Aztán megszólalt.

Billy beleszólt a telefonba. Egy részeg jelentkezett a vonal másik végén. Billy szinte érezte is a leheletét – mustárgáz- és rózsáillat. Téves kapcsolat. Billy letette a hallgatót. Egy üveg üdítő ital is állt az ablakpárkányon. Címkéje azzal kérkedett, hogy egyáltalán semmi, de semmi tápláló anyagot sem tartalmaz.

Billy Pilgrim a kék és elefántcsontszínű lábán lecaplatott a lépcsőn. Bement a konyhába, ahol a holdvilág a konyhaasztalon álló félig telt pezsgősüvegre irányította a figyelmét. Ennyi maradt mindössze a sátorbeli fogadásból. Valaki újra bedugaszolta az üveget. Mintha csak arra biztatta volna Billyt a palack: „Igyál ki!”

Így hát hüvelykujjával kiszedte a dugót. Nem durrant. A pezsgőből már elszállt a lélek. Így megy ez.

Billy a gázkályhán álló órára tekintett. Egy teljes órát kellett még agyonütnie, amíg majd eljön a csészealj. Bement a nappali szobába, úgy lóbálta a palackot, mint egy vacsorához hívó csengettyűt, majd bekapcsolta a televíziót. Egy kissé kiesett az időből, visszafelé, majd újra előre látta a késő éjszakai filmet. A második világháború amerikai bombázóiról szólt a

film meg a nagyszerű hősökről, akik ezeken repültek. Ahogy Billy visszafelé látta a filmet, ez történt benne: Egy angliai repülőtérről hátrafelé lyukakkal és sebesültekkel és holttestekkel teli amerikai gépek szálltak fel. Franciaország fölött néhány német vadászgép háttal felénk szállt, és golyókat és bombarepeszeket szívott magába az amerikai gépekből és azok legénységéből. Ugyanezt tették a földön levő sérült amerikai bombázókkal is, majd azok felszálltak, és hátrafelé repülve szabályos alakulatba rendeződtek.

Az alakulat hátrafelé elrepült egy lángokban álló német város fölött. A bombázók kinyitották a bombakamráik ajtaját, és működésbe hoztak egy csodálatos mágneses szerkezetet, ami kioltotta a tüzeket, henger alakú fémtartályokba gyűjtötte össze a lángokat, majd felemelte a tartályokat, és beszippantotta a repülőgépek hasába. A tartályok szép, szabályos sorokban elrendeződtek az állványokon. Odalenn a németek is csodálatos eszközökkel rendelkeztek, mégpedig hosszú acélcsővekkel. Ezeket arra használták, hogy még több szilánkot szippantsanak be a repülőgépekből és legénységükből. De még mindig maradt néhány sebesült amerikai, és a bombázógépek egy része is nagyon rozoga állapotban volt. De aztán, Franciaország fölött, ismét megjelentek német vadászgépek, és mindent és mindenkit vadonatújra varázsoltak.

Amikor a bombázók visszaértek a támaszpontjukra, leszedték a tartóikról az acélhengereket, és visszaszállították hajón Amerikába, ahol az éjjel-nappal üzemelő gyárakban széjjelszerelték a hengereket, ásványokra szétbontva veszedelmes tölteléküket. Ezt a munkát, megható módon, főleg nők végezték. Az ásványokat ezután hajón távoli vidékek szakembereihez vitték el. Rájuk hárult az a feladat, hogy elássák a földbe az ásványokat, s olyan okosan rejtsek el, hogy soha, senkinek se árthassanak megint.

Az amerikai repülők beszolgáltaták az egyenruhájukat, és középiskolás srácok lettek. És Hitler csecsemővé változott, – így vélte Billy Pilgrim. Erről már nem szólt a film. Billy csak tovább következtetett. Mindenki csecsemővé változott, és az egész emberiség, kivétel nélkül, azon a biológiai kísérleten munkálkodott – vélte Billy – hogy két tökéletes embert hozzon létre, név szerint Ádámot és Évát.

Billy megnézte a végétől visszafelé, aztán a kezdettől előre felé a háborús filmeket – és addigra már ideje volt, hogy kimenjen a háza kertjébe, ahol a repülő csészealjjal kellett találkoznia. Ki is ment, kék és elefántcsontszínű lába letaposta a nedves pázsitot. Megállt, nagyot húzott a pezsgőből. Olyan volt, mint a híg limonádé. Billy semmiképpen sem akarta tekintetét az ég felé emelni, pedig tudta, hogy ott lebeg fölötté egy tralfamadori repülő csészealj. Rövidesen úgyis meglátja majd, kívülről és belülről egyaránt, és éppen elég hamar meglátja majd azt is, hogy honnan jött ide ... éppen elég hamar.

Feje fölött kiáltást hallott, ami, akár egy bagolytól is származhatott volna, de ez nem bagolytól eredt. A Tralfamadorról érkezett egy repülő csészealj, egyszerre hajózva térben és időben, ezért aztán Billy Pilgrimnek úgy rémlett, hogy hirtelen csak a semmiből tűnt elő. Valahol egy nagy kutya ugatott.

A csészealj átmérője harminc méter volt, kerek kajütablakokkal körben a peremén. A kajütablakokból lüktető bíborvörös fény áradt. Semmi más hangot nem hallatott, csak azt a bagolyhuhogást. Annyira leereszkedett, hogy közvetlenül Billy fölött lebegett, s körülfogta egy lüktető bíborvörös fényből szőtt hengerrel. Ekkor olyan hang hallatszott, mintha csók cuppant volna, amint egy légmentesen záródó ajtó kinyílt a csészealj fenekén. Legöngyölödött egy hágcsó, melynek oldalán úgy sorakozták az apró fények, mint a vurstli óriáskerekén.

Az egyik kajütablakból egy repülőgéppályú csöve meredt egyenesen Billyre, s ez teljesen megbénította az akaratát. Valamiféle parancs arra kényszerítette, hogy ragadja meg a

ringatózó hágszó legalsó fokát, s ezt ő meg is tette. A hágsófok elektromossággal volt telítve, úgyhogy Billy keze erősen rákulcsolódott a hágsófokra, és hozzátapadt. Felvonták a levegő-zsilipkamrába, és a gépezet bezárta a fenék ajtaját. Csak ezután, benn a zsilipkamrában tekeredett rá a hágszó egy orsóra, és akkor eresztette el Billyt. Az agya is csak ezután kezdett újra működni.

Bent a zsilipkamrában két kémlelőlyuk volt, mindegyikhez egy-egy sárga szem tapadt. Egy hangszóró függött a falon. A tralfamadoriaknak nem volt hangszekrényük. A gondolataikat telepatikus úton közölték. Billyvel egy komputer segítségével tudtak beszélni, meg valami elektromos orgonafélével, amely minden földi nyelvet megszólaltatott.

– Üdvözljük fedélzetünkön, Mr. Pilgrim – mondta a hangszóró. – Van valami kérdése?

Billy megnyalta az ajkát, gondolkodott egy ideig, míg végül megkérdezte:

– Miért éppen engem?

– Ez egy nagyon is *földlakóra* jellemző kérdés, Mr. Pilgrim. Miért *ön*? Ami azt illeti, miért éppen *mi*? Vagy *bármi* egyéb? Azért, mert ez a pillanat egyszerűen *itt van*. Látott már borostyánban rabul ejtett bogarat?

– Igen. – Billy valóban őrzött az irodájában egy olyan csiszolt borostyán papírnehezéket, amelybe három katicabogár volt beágyazva.

– Nos, Mr. Pilgrim, erről van szó. Itt vagyunk, rabul ejtve e pillanat borostyánjában. És nincs *miért*.

Ekkor altatót eresztettek Billy légterébe, amitől rögtön álomba zuhant. Bevitték egy kabinba, és egy sárga klubfotelhoz kötözték, amit valamelyik Sears and Roebuck áruházból loptak. A csészealj belsejét dugig tömték egyéb lopott holmival, ezek mind azt a célt szolgálták, hogy berendezzék velük majdan Billy mesterséges lakhelyét a Tralfamador egyik állatkertjében.

Az iszonyatos gyorsulás, amivel a csészealj elhagyta a földet, szinte kifacsarta Billy álomba szenderült testét, eltorzította az arcát, kizökkentette az időből, és visszalökte a háborúba.

Amikor visszanyerte az öntudatát, nem a repülő csészealjon tartózkodott. Újra a Németországon keresztülhaladó marhavagonban utazott.

Néhányan felkeltek a kocsi padlójáról, és mások feküdtek le. Billy is készült lefeküdni. Csuda jó dolog lenne aludni. Koromsötét volt a kocsiban, és ugyanilyen koromsötét volt a kocsin kívül is, és ebben a sötétségben úgy rémlett, hogy a vonat mindössze három kilométeres sebességgel halad. Úgy tetszett, hogy ennél gyorsabban sohasem megy. Hosszú, hosszú idő telt el az egyes kattanások között, a vágányok hézagai közt. Kattant egyet, és aztán egy esztendő is elmúlt, és csak akkor hallatszott a következő kattanás.

Gyakran megállt a vonat, hogy bömbölve, zúgva elzúgjanak mellette az igazán fontos vonatok. Aztán még valamit csinált ez a vonat: megállt mellékvágányokon, fogolytáborok közelében, s mindenütt ott hagyott néhány kocsit. Keresztülvánszorgott Németországon, és közben egyre rövidebb és rövidebb lett.

És most Billy fokozatosan leereszkedett, még hozzá a kocsi sarkát átlósan összefogó vaskapocsba kapaszkodva, hogy szinte súlytalannak lássék a padlón fekvők előtt, akik közt szeretett volna valahogy elhelyezkedni. Tudta, mennyire fontos, hogy csaknem szellemszerűvé váljék, amikor lefekszik. Hogy miért, azt már elfelejtette, de az emlékeztetőt hamarosan megkapta.

– Pilgrim – szólalt meg az az alak, aki mellé éppen oda akart kuporodni –, te vagy az?

Billy egy szót sem szólt, csak nagyon udvariasan odafészkelte magát, és lehunyta a szemét.

– Az isten verje meg – mondta az illető. – Te vagy az, nem? – Felült, és a kezével durván kitapogatta Billyt. – Hát persze hogy te vagy az. Menj innen a fenébe!

Ekkor Billy is felült, nyomorultan, a sírás határán.

– Menj a fenébe innét! Aludni akarok!

– Pofa be! – üvöltötte egy másik.

– Majd befogom a pofámat, ha Pilgrim eltakarodott innét.

Így hát Billy újra felállt, és a vaskapocsba fogózkodott.

– Hát én hol alhatok? – kérdezte halkan.

– Énvelem aztán nem!

– Énvelem se, te szarházi – mondta egy másik. – Hiszen te üvöltözöl. Meg rugdalsz.

– Én rugdalok?

– A fenébe is, de még mennyire! És nyöszörögsz.

– Én nyöszörgök?

– Menj a francba innét, Pilgrim!

És erre felzendült egy nekikeseredett kórus, a kocsi minden zugból egymás után léptek be az egyes szölamok. Úgy látszott, hogy csaknem mindenkinek volt valami rémtörténete arról, amit Billy Pilgrim álmában ellene elkövetett. És mindenki azt mondta Billy Pilgrimnek, hogy menjen a francba.

Így hát Billy Pilgrimnek állva kellett aludni, vagy pedig egyáltalán nem is alhatott. És már élelem se jött be többé a szellőzőnyílásokon, és a nappalok és az éjszakák egyre hidegebbek lettek.

A nyolcadik napon azt mondta Billynek a negyvenéves csavargó:

– Ez bizony nem is olyan rossz. Én bárhol kényelembe tudom helyezni magam.

– Igazán? – kérdezte Billy.

A kilencedik napon aztán meghalt a csavargó. Így megy ez. Ezek voltak az utolsó szavai: „Azt hiszed, ez olyan rossz? Ez bizony nem is olyan rossz.”

Volt valami kapcsolat a halál és a kilencedik nap között. A Billyék vagonja elé csatolt kocsiban is akadt egy haláleset a kilencedik napon. Roland Weary halt meg ott – üszkösödéstől, ami a szétroncsolt lábán kezdődött el. Így megy ez.

Csaknem állandó önkívületében újra és újra a *Három testőr*-ről beszélt Weary, tudomásul vette, hogy haldoklik, rengeteg üzenetet küldött azzal a kéréssel, hogy továbbítsák a családjának Pittsburghbe. Mindenekfölött azt akarta, hogy álljanak bosszút érte, ezért hát újra és újra megnevezte azt a személyt, aki megölte őt. A vagonban mindenki jól megtanulta a leckét.

– Ki ölt meg engem? – tette fel minden alkalommal a kérdést.

És mindenki tudta a feleletet, amely így hangzott: „Billy Pilgrim.”

Figyeljete csak – a tizedik éjszakán kihúzták a pecket Billy marhavagon-ajtájának a reteséből, és kinyitották az ajtót. Billy Pilgrim ott feküdt átlósan, önmagát keresztre feszítve, a sarokmerekítő vason, kék és elefántcsontszínű mancsával ráakaszkodott, és így kapaszkodott meg a szellőzőnyílás fölött. Billy köhögött, amikor kinyitották az ajtót, és valahányszor köhögött, híg kását eresztett ki a végbelén. Ez Sir Isaac Newton tanítása értelmében teljesen megfelelt a dinamika harmadik alaptörvényének. Ez az alaptörvény mondja ki, hogy minden hatás ellenhatást vált ki, méghozzá vele egyenlő nagyságú és ellentétes irányú hatást.

Ez a törvény a rakétatechnikában is hasznosítható.

A vonat egy tolatóvágányra érkezett, egy olyan fogolytábor mellé, amelyet eredetileg kivégzőtábornak építettek orosz hadifoglyok részére.

Az örök fontoskodva bekémlelték Billy kocsijába, s megnyugtató hangon turbékoltak valamit. Addig még sohasem volt dolguk amerikaiakkal, de hát általában kétségtelenül jól értettek az ilyesfajta rakomány kezeléséhez. Tudták, hogy ez alapjában véve olyan folyadék, amit rá lehet bírni, hogy lassan a turbékolás és a fény irányába ömöljön. Éjszaka volt.

Odakint az egyedüli fény egy póznán függő árva villanykörteből áradt – az is a messzi magasból. Teljes csend volt odakint, csak az öröket lehetett hallani, akik úgy turbékolnak, mint a galambok. És a folyadék ömleni kezdett. Az ajtó nyílásában alvadt csomók képződtek, majd azok is leloccsantak a földre.

Billy volt az utolsó előtti emberi lény, aki az ajtóhoz ért. A csavargó volt az utolsó. A csavargó nem tudott ömleni, nem tudott loccsanni. Ő már nem volt folyadék. Kődarab volt. Így megy ez.

Billy nem akart a vagonból a földre huppanni. Egészen komolyan azt hitte, hogy el fog törni, mint az üveg. Így hát az örök segítették le, még mindig turbékolva. Leültették, szembe a vonattal. Az most már egész rövid vonatocskává zsugorodott.

Egy mozdonyból állt, egy szeneskocsiból és három kis marhavagonból. Az utolsó marhavagon a vasúti őrség kerekeken gördülő mennyországa volt. És ebben a kerekeken gördülő mennyországban megint terített asztal várta a gazdáit. Éppen a vacsorát tálalták.

A pózna tövében, melyről az az egy szál villanykörte lógott, három szénaboglyának látszó halom sötétlett. Csalogatva és lökdösve odaterelték az amerikaiakat a három boglyához, melyekről azonban kiderült, hogy mégsem szénából vannak. Köpenyek voltak, a már meghalt foglyoktól szedték el őket. Így megy ez.

Az örök határozottan kifejezték azt a kívánságukat, hogy minden amerikai, akinek nincs köpenye, vegyen egyet. A jégtől úgy összeálltak a köpenyek, mint a cement, így hát az örök jégtörő csákányként használták a szuronyukat, felszúrva szabadon álló gallérokat és korcokat és ujjakat és így tovább, majd az így kihámozott köpenyeket vaktában kiosztogatták. A köpenyek gömbboltozat formára merevedtek, ahogy a rakáshoz hozzáidomultak.

Az a kabát, amit Billy Pilgrim kapott, annyira gyűrött és fagyott volt, és annyira kicsiny, hogy nem is kabátnak látszott, hanem inkább valamiféle nagy, fekete, háromszögletű kalapnak. Ragacsos foltok éktelenkedtek rajta, mintha egy autóból eresztették volna rá a differenciálolajat, vagy pedig romlott eperdzsemmel kenték volna tele. Úgy látszott, mintha egy döglött, szőrös állat is hozzáfagyott volna. Az állat valójában a kabát prémgallérja volt.

Billy bambán bámulta a mellette állók kabátjait. Azokon a kabátokon rézgombok, vagy csillogó díszek, vagy paszományok, vagy számok, vagy csíkok, vagy sasok, vagy holdak, vagy csillagok fityegtek. Katonaköpenyek voltak. Egyedül Billynek jutott egy halott civil kabátja. Így megy ez.

És akkor arra biztatgatták Billyt és a többieket, hogy csoszogják körbe összezsugorodott vonatjukat, és menjenek be a fogolytáborba. Semmi meleg vagy eleven nem vonzotta oda őket, csupán ezernyi hosszú, alacsony, szűk barakk volt ott, mind koromsötét.

Valahol egy kutya ugatott. A félelem és a visszhang és a téli csend mind felerősítette a kutya hangját: olyan erővel szólt, mintha egy hatalmas bronzgong kondult volna meg.

Billyt és a többieket kapukon hajszolták keresztül, egyiken a másik után, és Billy, életében először, megpillantott egy orosz. Ott állt, egyes-egyedül az éjszakában, rongyzsák, kerek, lapos arccal, mely úgy derengett, mint az óra világító számlapja.

Billy egy méternél is közelebb került hozzá. Szögesdrót választotta el őket. Az orosz nem intett, nem is beszélt, csak belenézett egyenesen Billy lelkébe, olyan édes reménykedéssel, mintha Billy jó híreket hozott volna neki – olyan híreket, amelyeket még csak felfogni sem lenne képes, de azért mégiscsak jó hírek.

Billy előtt elsötétült a világ, eszméletlenül botorkált át egyik kapun a másik után. Egy olyan helyiségbe ért, amelyről úgy vélte, hogy akár egy tralfamadori épület is lehet. Metszően éles fény világította meg, a falait fehér csempe borította. De ez mégis a Földön volt. Tetvetlenítő állomás, melyen minden egyes fogolynak át kellett mennie.

Billy azt tette, amit mondtak neki, levette a ruháját. A Tralfamadoron is ezt követelték tőle mindenekelőtt.

Az egyik német megmérte hüvelyk- és mutatóujja közt Billy jobb felsőkarját, és azt kérdezte a társától, ugyan miféle hadsereg lehet az, amelyik ilyen gyenge legényeket küld ki a frontra. Aztán sorra végigmustrálták a többi amerikai testét, és kiszúrtak még egy egész csomót, csaknem olyan rozogák voltak ezek is, mint a Billyé.

A legizmosabb teste talán a legöregebb amerikainak volt, egy indianapolisi középiskolai tanárnak. Edgar Derbynek hívták. Őt nem Billy marhavagonjában, hanem Roland Weary kocsijában szállították ide, ő tartotta az ölében a haldokló Weary fejét. Így megy ez. Derby negyvennégy éves volt. Olyan idős, hogy már egy fia is szolgált a tengerésznél, mégpedig a csendes-óceáni hadszíntéren.

Derby politikai összeköttetéseket is igénybe vett, hogy kora ellenére bevonulhasson a hadseregbe. A nyugati civilizáció mai problémái – erről adott elő Indianapolisban. Ő patronálta az iskolai teniszcapatot, és nagyon gondosan ügyelt a saját fizikai erőnlétére is.

Derby fia túlélte a háborút. Maga Derby nem. Azt az ő prima testét hatvannyolc nap múlva keresztüllyuggatta Drezdában egy kivégzőosztag. Így megy ez.

A legrozogább amerikai test tulajdonosa nem Billy volt, hanem az Illinois állambeli Ciceróból származó autótolvaj. Paul Lazzaronak hívták. Apró termetű volt, és nemcsak a csontjai és a fogai rohadtak, hanem a bőre is undort keltett. Egész testét tízcentes nagyságú forradások tarkították. Azonkívül tele volt furunkulusokkal.

Lazzaro is Roland Weary marhavagonjában utazott, és becsületszavát adta, valami módon szerét ejti annak, hogy Weary haláláért bosszút álljon Billy Pilgrimen. Most hát körbetekintett, vajon melyik lehet a meztelen emberi lények közül Billy.

A meztelen amerikaiak elhelyezkedtek a fehér csempés fal hosszában felszerelt zuhanyrózsák alatt. Nem találtak vízcsapokat, amelyeket kezelhettek volna. Nem tehettek egyebet, mint hogy várják, mi következik, bármi légyen is az. A penisük összezsugorodott, a heréjük visszahúzódott. Nem a szaporodás kérdései foglalkoztatták őket legfőként ezen az estén.

Egy láthatatlan kéz megcsavart egy főcsapot. A zuhany rózsáiból vadul záporozott a lobogón forró eső. Úgy érzékelték ezt az esőt, mintha olyan hegesztőpisztoly lenne, mely nem melegít. Táncoolt és csörömpölt a zápor Billy bőrén anélkül, hogy hosszú csontjainak a velejében felolvasztotta volna a jeget.

Az amerikaiak ruhadarabjait közben mérgezgázzal fertőtlenítették. Milliárdszámra pusztultak el a tetvek, a baktériumok és bolhák. Így megy ez.

És Billy az időben egyszerre csak visszazuhant a gyerekkorába. Csecsemő volt, akit az anyja éppen megfürösztött. Most pedig az anyja bebugyolálta egy törülközőbe, és átvitte egy

napfényben ragyogó rózsaszínű helyiségbe. Ott kicsomagolta, a csiklandozó törülközőre fektette, hintőport szórt a lábcskái közé, játszadozott vele, megpaskolta a kis dundi hasikáját.

Billy gyöngyözve kacagott, és gögicsélve turbékolt.

És azután újra középkorú optometrikussá változott vissza Billy, ez alkalommal éppen golfozott egy ragyogó nyári vasárnap reggelén. Billy már nem járt templomba. Három másik optometrikussal golfozott. Billy hét ütéssel megközelítette a lyukat, és éppen most került sorra, hogy begurítsa a labdát. Két és fél méterről kellett a lyukba találnia, és sikerült. Lehajolt, hogy kivegye a lyukból a labdát, amikor egyszerre csak egy felhő mögé bújta a nap. Billy egy pillanatra elszédült. Amikor magához tért, már nem a golfpályán volt. Egy fehér kamrában találta magát, egy klubfotelra kötözve, a Tralfamador felé száguldó repülő csészealj fedélzetén.

– Hol vagyok? – kérdezte Billy Pilgrim.

– Csapdába ejtve egy másik borostyáncseppben, Mr. Pilgrim. Ott vagyunk, ahol most éppen lennünk kell, háromszáz millió mérföldnyire a Földtől, úton egy időcsatorna felé, melyben inkább órák, mintsem évszázadok alatt a Tralfamadorra érünk.

– Hogyan ... kerültem ide?

– Ahhoz, hogy ezt megmagyarázhassák önnek, egy másik földlakóra lenne szükség. A földlakók nagy magyarázók, megmagyarázzák, miért alakult ez az esemény úgy, ahogyan bekövetkezett, és megmondják, hogyan lehet elérni vagy elkerülni más események bekövetkeztét. Én viszont tralfamadori vagyok, és úgy látom az idők összességét, amilyennek ön, teszem azt, a Sziklás-hegység valamely részét látná. Az idők összessége az idők összessége. Az nem változik. És nem áll kötélnak sem fenyegetésekre, sem magyarázkodásokra. Egyszerűen: *van*. Vizsgálja csak meg pillanatonként külön-külön, és rájön, hogy mi mind, ahogy már az előbb mondtam, borostyánba zárt bogarak vagyunk.

– Amit mondott, úgy hangzik – mondta Billy Pilgrim –, mintha ön nem hinne a szabad akaratban.

– Ha nem töltöttem volna oly sok időt a földlakók tanulmányozásával – mondta a tralfamadori –, halvány fogalmam se volna arról, hogy mit értenek „szabad akarat”-on. Én eddig már harmincegy lakott bolygóra látogattam el a világmindenségben, és száz másíkról küldött jelentést tanulmányoztam. Csakis a Földön beszélnek szabad akaratról.

5

Billy Pilgrim azt állítja, hogy a tralfamadoriak szemében a világegyetem nem csillogó kis pontok tömkelege. Ezek a lények pontosan látják, hogy a múltban hol volt minden egyes csillag, és azt is, hogy hová megy, így hát számukra az eget amolyan vékony világító spagettiszálak szövik át. És a tralfamadoriak az emberi lényeket nem kétlábú teremtményeknek látják. Óriási százlábúaknak látják őket, ahogyan Billy Pilgrim mondja: „az egyik végükön csecsemőlábcskák, a másik végükön vénemberlábakkal”.

Billy valami olvasnivalót kért, amíg a Tralfamadorra utazott. A tralfamadoriaknak, akik foglyul ejtették, volt vagy ötmillió, mikrofilmre vett földi könyvük, de ezeket Billy kabinjában sehogy sem tudták volna levetíteni. Csak egyetlen valódi, angol nyelvű könyvük volt, amit egy tralfamadori múzeumban akartak elhelyezni. Ez pedig Jacqueline Susann könyve volt: *A babák völgye*.

Billy elolvasta a könyvet, és úgy vélte, hogy helyenként egészen jó. A benne szereplő embereknek kétségkívül megvolt a maguk sorsa, sikerekkel és balsikerekkel tarkítva. De Billy nem akart újra és újra ugyanazokról a sikerekről és balsikerekről olvasni. Udvariasan megkérdezte, nincs-e valahol valami más olvasnivaló.

– Csak tralfamadori regények, de attól tartok, hogy azokat ön úgysem értené meg – mondta a hangosbeszélő a falon.

– Azért csak hadd nézzek meg egyet.

Erre aztán többet is beküldtek neki. Apró holmik voltak. Terjedelemben talán egy tucat tett ki belőlük annyit, mint amennyi *A babák völgye* az összes sikereivel és balsikereivel.

Billy persze nem tudott tralfamadori nyelven olvasni, de legalább megnézte, hogy milyenek ezek a könyvek; rövid jelcsoportok, melyeket csillagok választottak el. Billy megjegyezte: olyanok ezek a jelcsoportok, mintha táviratok lennének.

– Pontosan – felelte a hang.

– Tehát *valóbatáviratok*?

– A Tralfamadoron nincsenek táviratok. De önnek azért igaza van: minden egyes jelcsoport egyegy rövid, sürgős értesítés, amely egyegy szituációt, egyegy helyszínt ír le. Mi, tralfamadoriak mindet egyszerre olvassuk el, nem pedig egyiket a másik után. Az értesítések összessége közt nincs semmiféle különös összefüggés, kivéve azt, hogy a szerző igen gondosan válogatta össze őket, méghozzá úgy, hogy ha valaki mindet egyszerre látja, akkor ezeknek az értesítéseknek az összessége valami gyönyörű és meglepő és mély életkép érzését keltse. Nincs bevezetés és nincs középső rész és nincs befejezés, nincs időbontás, nincs tanulság, nincsenek okok, nincsenek hatáskeltések. Az, amit mi a könyveinkben annyira szeretünk, az az egyszerre meglátott számtalan csodálatos pillanat mélysége.

A csészealj néhány pillanattal ezután beérkezett az időcsatornába, és Billy máris visszalódult a gyerekkorába. Tizenkét éves volt, reszketve állt az apja és az anyja közt a Grand Canyon peremén, Bright Angel Pointnél. A kis család lebámult a közvetlenül a lábuk alatt egy egész mérföldnyi mélységben tátongó szakadék fenekére.

– Nos – szólalt meg Billy apja, miközben férfiasan egy kavicsot rúgott a tátongó ürbe –, hát ez az.

Autón érkeztek erre a híres helyre. Hét durrdefektjük volt útközben.

– Igazán megérte a fáradságot – mondta Billy anyja elragadtatottan. – Jaj istenem, ha valami, hát ez *megérte*!

Billy gyűlölte a szakadékot. Biztosra vette, hogy bele fog zuhanni. Az anyja hozzáért, és ő a nadrágjába vizelt.

Más turisták is ácsorogtak körülöttük, mind lenéztek a szakadékba, és volt ott egy őr is, aki a kérdésekre válaszolt. Egy francia, aki egyenesen Franciaországból érkezett ide, tört angolsággal azt kérdezte az őről, hogy sokan ugranake öngyilkossági szándékkal a szakadékba.

– Igen, uram – felelte az őr. – Évente körülbelül három fő.

Így megy ez.

Billy ezután nagyon rövid utazást tett az időn át, mindössze egy tíznapos verébugrást, így tehát még mindig tizenkét éves volt, még mindig a családjával utazgatott a Nyugaton. Most odalent jártak a Carlsbad barlangokban, és Billy az istenhez imádkozott: segítse ki onnan, még mielőtt rászakad a barlang teteje.

Egy őr elmagyarázta, hogy a barlangokat egy cowboy fedezte fel, még hozzá úgy, hogy észrevette, amint a földön egy lyukból hatalmas denevérfelhő száll ki. Ezután azt mondta az őr, hogy most pedig mindjárt eloltja az összes lámpát, s ez lesz a legtöbb ember életében bizonyára az első eset, amikor olyan sötétségben tartózkodik, amely valóban teljes sötétségnek nevezhető.

És kialudtak a lámpák. Billy azt sem tudta, hogy eleven-e vagy halott. És akkor egyszerre valami kísérteties dolog lebegett előtte jobbról bal kéz felé. Számokat is látott rajta. Az apja vette elő a zsebóráját. S az órának rádiumos számlapja volt.

Billy a teljes sötétségből a teljes világosságba került, s újra a háborúban találta magát, megint csak a tetvetlenítő állomáson. Befejezték a zuhanyozást. Egy láthatatlan kéz elzárta a vizet.

Amikor Billy visszakapta a ruháit, azok semmivel sem lettek tisztábbak, de az apró állatkák, amelyek addig éltek bennük, mind kimúltak. Így megy ez. Az új télikabátjából pedig kiolvadt a jég, lötyyedten összezsugorult az egész. És sokkal kisebb, mint amekkora Billyre illett volna. A szőrmegalléros és karmazsinvörös selyemmel bélelt felöltő eredetileg nyilván egy cirkuszigazgató számára készült, aki maga is csak akkora lehetett, mint egy kintornás majma. És ez a kabát is tele volt golyó ütötte lyukakkal.

Billy Pilgrim felöltözött. Magára vette a kis télikabátot is. De az hátul végighasadt, és a vállaknál a kabátujjak is teljesen kiszakadtak. Így aztán a kabátból szőrmegalléros mellény lett csupán. Szabása szerint a gazdája derekától lefelé kellett volna lazán kibővülnie, ez a bővület azonban Billynél már a hóna alatt elkezdődött. A németek úgy vélték, hogy nála hajmeresztőbben röhejes figurát nem láttak még az egész második világháborúban. Gurultak a kacagástól.

És akkor a németek parancsot adtak, hogy mind sorakozzanak fel, ötös sorokban, Billyhez igazodva. Majd elindult a menet, újra az összes kapukon át. Több halálra éheztetett orosz tűnt fel, világító óralapszerű ábrázattal. Az amerikaiak most élénkebbek lettek. Az ugrabugrálás a forró vízszugár alatt felfrissítette őket. Beértek a barakkba, ahol egy fél karú, fél szemű tizedes egy nagy, vörös lajstromkönyvbe írta be minden fogoly nevét és sorszámát. Most tehát mindenki törvényesen élő személlyé vált. Mielőtt bekerült a nevük és a számuk ebbe a könyvbe, a hadműveletek során eltűntnek és minden bizonnyal halottnak számítottak.

Így megy ez.

Miközben arra vártak az amerikaiak, hogy tovább vonuljanak, a leghátulsó soraikban veszekedés robbant ki. Egy amerikai valami olyasfélét mormogott, ami nem tetszett az egyik őrnek. Az őr tudott angolul, kiráncigálta a sorból az amerikaiat, és leütötte.

Az amerikai meghökkent. Remegett, ahogy felállt, és vért köpött. Két fogát verték ki. Semmi rosszat nem akart azzal, amit mondott, nyilván fogalma sem volt arról, hogy az őr meghallhatja és megértheti.

– Miért éppen engem? – kérdezte az őrtől.

Az őr visszalökte a sorba. És azt mondta:

– Mérd dégedet? Mérd párki mást?

Amikor Billy Pilgrim nevét beírták a fogolytábor lajstromába, számot is adtak neki, és egy fém dögcédulát, melybe belebélyegezték ugyanazt a számot. A bélyegzést egy Lengyelországból elhurcolt rabszolgamunkás végezte. Azóta már meghalt. Így megy ez.

Billynek megparancsolták, hogy akassza a nyakába a dögcédulát, az amerikai dögcédulája mellé, s ezt ő meg is tette. Olyan volt ez a dögcédula, mint egy sós keksz, a közepén

perforálva úgy, hogy egy erős ember a puszta kezével kétfelé törhette. Abban az esetben, ha Billy meghalt volna, ami nem következett be, a dögcedula felével a holttestét, a másik felével pedig a sírját jelölték volna meg.

Azután, hogy a szegény Edgar Derbyt, a középiskolai tanárt Drezdában később agyonlőtték, egy orvos holtta nyilvánította, és kétfelé törte a dögceduláját. Így megy ez.

Az amerikaiakat szabályszerűen lajstromba vették és felcédulázták, majd újra átvezették őket a kapukon, egyiken a másik után. Mostantól számított két napon belül pedig a családjuk is meg fogja tudni a Nemzetközi Vöröskeresztől, hogy életben vannak.

Közvetlenül Billy mellett ment Paul Lazzaro, aki korábban megígérte Roland Wearynek, hogy megbosszulja a halálát. De Lazzaro most nem gondolt a bosszúra. Csak a szörnyű hasfájására gondolt. A gyomra dió nagyságúra zsugorodott. S ez az összeaszott zacskó úgy sajgott, mint egy mérges kelevény.

Lazzaro mellett a szegény, balsorsra ítélt öreg Edgar Derby lépdelt, aki mint valami díszes nyakláncot, úgy lógatta ruháján kívül az amerikai és a német dögceduláját. Arra számított, hogy a bölcsessége és életkora miatt százados és századparancsnok lesz. És most ide jutott, éjfélkor, a csehszlovák határra.

– Állj! – mondta az őr.

Az amerikaiak megálltak. Csendben álltak a hidegben. Olyan barakkok közé kerültek, amelyek kívülről ugyanolyanok voltak, mint a többi ezernyi barakk, amelyek mellett elhaladtak. Valamiben azonban mégis különböztek a többitől: ezeknek a barakkoknak bádoggéményeik voltak, és a kéményekből szikrák csillagképei szálltak fel, kavarogva.

Az egyik őr megkopogtatta az egyik ajtót.

Belülről szélesre tárták az ajtót. Fény suhant ki az ajtón, másodpercenkénti 186 000 mérföldes sebességgel szökött ki a világosság a rabságból. És kimasírozott ötven középkorú angol. „Éljen, éljen, itt az egész banda” – ezt énekelték *A penzancei kalózokból*.

Ezek az erőtlől duzzadó, pirospozsgásan kicsattanó arcú énekesek a második világháború legelső angolul beszélő foglyai közé tartoztak. Most pedig azoknak énekeltek, akik csaknem az utolsók lettek. Négy esztendeje, vagy még régebben nem láttak nőt vagy akár egy gyereket. Madarakat sem láttak. A táborba még verebek se jöttek.

Az angolok tisztak voltak. Mindegyikük legalább egyszer megkísérelte a szökést valamelyik másik fogolytáborból. És most itt őrizték őket, a haldokló oroszok tengerének a kellős közepén.

Itt aztán fúrhattak olyan alagutat, amilyent csak akartak. Bárhol is értek volna ki a felszínre, csakis szögesdrótok négyyszögén belül találhatták volna magukat, és az apatikus fogadtatás részvevői csak haldokló oroszok lettek volna, akik nem beszéltek angolul, akiknek nem volt élelmük, nem voltak felhasználható információik, de már saját szökési elgondolásuk sem. Szöhetek terveket, amilyeneket csak akartak arról, hogy majd elrejtőznek valami járműben vagy ellopnak egyet, de a körletükbe soha, egyetlen jármű sem érkezett. Betegséget is színlelhettek, ha úgy tetszett nekik, de annak a révén sem juthattak semmiféle utazáshoz. A tábor egyetlen kórháza egy hatágyas részleg volt, méghozzá magán a brit körleten belül.

Tiszták és lelkesek, és rendesek és erősek voltak ezek az angolok. És szépen, tömören, zengő hangon daloltak. Évek óta minden este együtt énekeltek.

Súlyt emeltek, és nyújtón is tornásztak évek óta ezek az angolok. A hasuk olyan kemény lett, mint a mosódeszka. A muszkljuk a lábikrájukon és a felsőkarjukon pedig olyan, mint az ágyúgolyó. Mind mesterien dámáztak és sakkoztak és bridzseztek és römiztek és dominóztak

és szójátékokat és betűrejtvényeket készítettek, és ugyancsak mesteri fokon pingpongoztak és biliárdoztak.

Élelmiszerben kifejezve Európa legvagyonosabb emberei közé tartoztak. A háború elején, amikor még eljutottak a hadifoglyokhoz az élelmiszerküldemények, a Vöröskereszt egy adminisztrációs hiba következtében minden hónapban ötszáz csomagot küldött nekik 'ötven helyett'. És ezeket az angolok olyan ravaszul halmozták fel, hogy most, amikor a háború már a vége felé közeledett, három tonna cukruk, egy tonna kávéjuk, ezeregyszáz font csokoládéjuk, hétszáz font dohányjuk, ezerhétszáz font teájuk, két tonna lisztjük, egy tonna marhahúskonzervjük, ezerkétszáz font konzerv vajuk, ezerhatszáz font konzerv sajtjuk, nyolcszáz font tejporuk és két tonna narancslekvárjuk volt.

Mindezt egy ablak nélküli helyiségben tárolták. Egyenesre kikalapált konzervdobozokkal bélelték ki a helyiséget, hogy biztosan patkánymentessé tegyék.

Imádták őket a németek, akik úgy vélték, hogy pontosan olyanok, amilyeneknek az angoloknak lenniük kell. Ők kölcsönöztek a háborúnak elegáns és ésszerű színezetet, és azt a látszatot, hogy tulajdonképpen az egész csak egy jó muri. Ezért aztán azt is megengedték nekik a németek, hogy négy barakkjuk legyen, holott mindnyájan befértek volna egybe is. És a kávéért vagy csokoládéért vagy dohányért a németek cserébe festéket és fát, és szögeket, és vásznakat adnak nekik, hogy barkácsolhassanak.

Az angolok már tizenkét órával előre tudták, hogy amerikai vendégek érkeznek. Mindeddig még sohasem voltak vendégeik, ezért hát akárcsak a mesebeli törpék, nekifeszültek a munkának: söpörtek, mosogattak, sütöttek, főztek, jutazsákokból és szalmából matracokat készítettek, asztalokat terítettek, és mindenkinek a helyére apró ajándékokat raktak, ahogyan a zsúrokon illik.

Most pedig dallal üdvözölték vendégeiket a téli éjszakában. Ruházatuk az éppen elkészített lakoma illatát árasztotta. Félig harchoz, félig teniszhez vagy krocketthoz voltak öltözve. Olyannyira megittasultak a saját vendégszeretetüktől, meg mindattól a sok finomságtól, ami odabenn várt, hogy amíg daloltak, meg se nézték nagyon a vendégeiket. Valahogy azt képzelték, hogy tisztársaiknak énekelnek, olyanoknak, akik frissen, egyenesen a harc dicső mezejéről érkeztek.

Szerető gyengédséggel tuszkolták az amerikaiakat a barakk ajtaja felé, megtöltve az éjszakát süket férfias szövegeléssel és testvériesen felvágós dumával. „Jenki”-nek szólították őket, olyanokat mondtak nekik, hogy „ez stramm dolog volt!” és azzal biztatgatták őket, hogy „fut már a Fritz ...” és így tovább.

Billy Pilgrim ködösen azon tűnődött egy pillanatig, hogy ki is lehet az a Fritz.

És aztán benn állt a barakkban, egy meggypirosam. izzó sparherd közvetlen közelében. Több tucat teáskanna forrt rajta. Köztük néhány sípolós is. Meg egy boszorkánykatlan, telis-tele sűrű, aranyló levessel. Billy megbámulta, hogyan lepik el a felszínét közönyös méltósággal az őskori buborékok.

Hosszú asztalokat terítettek a banketthoz. Minden egyes személyt egy öblös edény várt a helyén, az edények konzervdobozokból készültek, a dobozok valaha tejpport tartalmaztak. A kisebbek lettek a csészek. A magasabb, karcsúbb konzervdobozok a borospoharak. A borospoharakat színültig töltötték meleg tejjel.

A terítéke mellé mindenkinek egy borotvakészüléket, egy mosdókesztyűt, egy csomag borotvapengét, egy tábla csokoládét, két szivart, egy szappant, tíz cigarettát, egy doboz gyufát, egy ceruzát és egy gyertyát tettek.

Csak a gyertyák és a szappanok készültek Németországban. Volt köztük valami kísérteties, opálos fényű hasonlatosság. Az angolok persze még csak nem is sejtették, hogy

azok a gyertyák és szappanok a kiolvasztott zsidók és cigányok, és buzik, és kommunisták, és egyéb államellenes elemek zsírjából készültek.

Így megy ez.

Gyertyákkal világították ki a bankett-termet. Halomban állt az asztalokon a frissen sütött fehér kenyér, tömbökben a vaj és színültig töltött edényekben a lekvár. Lapos tálakon a konzerv marhahússzeletek. Ezután jött még a leves és a rántotta, és a forró lekváros sütemény.

És a barakk távoli végében rózsaszínű boltíveket látott Billy, az ívek közt égszínkék függönyök lógtak, és egy hatalmas órát is látott Billy és két arany trónszéket és egy vödröt és egy felmosórongyot. Ezekkel a kellékekkel, ezen a színen kerül majd sor az esti előadásra, a világ legnépszerűbb történetének, a *Hamupipőké*-nek zenés változatára.

Billy Pilgrim olyan közel állt az izzó sparherdhez, hogy meggyulladt. Apró télikabátjának a szegélye fogott tüzet. Csendes, lassú tűz volt ez, olyan, mintha tapló égett volna.

Billy eltűnődött, nincs-e itt valahol egy telefon. Szerette volna felhívni az anyját, hogy közölje vele: él és jól van.

Egyszerre csak csend támadt, amint az angolok meghökkenten vették szemügyre ezeket a torzonborz alakokat, akiket az imént olyan élénk szívéllyességgel tereltek be. Az egyik angol meglátta, hogy Billy tüzet fogott.

– Hé, pajtás, te égsz! – szólt rá, s elhúzta Billyt a tűzhelytől, és a tenyerével leverte róla a szikrákat.

Amikor Billy ehhez sem fűzött semmi megjegyzést, az angol megkérdezte:

– Tudsz te beszélni egyáltalán? Hallasz engem?

Billy bólintott.

Az angol mintegy kísérletként, kíváncsian mindenfelé megérintette Billyt, és a szíve megtelt részvétellel.

– Istenem, mit csináltak veled, te fiú? Ez már nem is ember. Csak egy csapzott madárijesztő.

– Te tényleg amerikai vagy? – kérdezte az angol.

– Igen – válaszolta Billy.

– És a rangod?

– Közlegény.

– Hová lett a cipőd, fiam?

– Nem emlékszem.

– És ez a kabát ... ez *vicc*?

– Tessék, uram?

– Hol szedted össze ezt a vackot?

Billynek ezen komolyan el kellett gondolkoznia.

– Kaptam – mondta végül.

– A fritzektől kaptad?

– Kiktől?

– A németektől kaptad?

– Igen.

Billy nem szerette ezeket a kérdéseket. Fárasztották.

– Óóóóóh ... jenki, jenki, jenki – csóválta fejét az angol –, ez a kabát egyszerűen *sértés*.

– Tessék, uram?

– Ez előre megfontolt sértés volt, hogy megalázzanak. Nem szabad megengedned, hogy a fritzek ilyesmit csináljanak.

Billy Pilgrim eszméletlenül összeesett. Amikor magához tért Billy, egy széken ült, a színpaddal szemben. Valahogyan evett is már, és most a *Hamupipőke*-t figyelte. Lényének valamelyik része nyilván élvezte is egy ideig az előadást. Billy hangosan nevetett.

A színdarabban szereplő nők a valóságban persze férfiak voltak. Az óra éppen éjfél ütött, és Hamupipőke imígyen siránkozott:

*Az óra épp az éjfél verte,
Jaj istenem, most rúgnak seggbe.*

Billy olyan mulatságosnak tartotta ezt a kuplét, hogy már nem is nevetett, hanem sikoltozott. Addig sikoltozott, amíg csak ki nem vitték a barakkból és be egy másikba: a kórházbarakkba. Hatágyas kórház volt. Rajta kívül egyetlen beteget sem ápoltak ott.

Billyt ágyba fektették, és lekötözték, és egy adag morfiumot adtak neki. Egy másik amerikai önként jelentkezett, hogy vigyáz rá. Ez az önkéntes ápoló Edgar Derby volt, a középiskolai tanár, akit később Drezdában agyonlőttek. Így megy ez.

Derby egy háromlábú széken ült. Adtak neki egy könyvet is, hogy olvasson. *A bátorság vörös kokárdája* volt a könyv címe, Stephen Crane írta. Derby már olvasta egyszer. De most újra elolvasta, miközben Billy Pilgrim a morfium paradicsomi világába érkezett.

Billy a morfium hatása alatt zsiráfokról álmodott. A zsiráfok egy kert sóderes ösvényein sétáltak, meg-megálltak, hogy körtéket zabáljanak a fák tetejéről. Billy is zsiráf volt. Megevett egy körtét. De az nagyon keménynek bizonyult. És dühödten ellenállt Billy őrlő fogainak. Tiltakozásul szerteszét fröcskölte a levét.

A zsiráfok befogadták Billyt maguk közé, mint hozzájuk hasonló, ártalmatlan teremtet, aki éppen olyan nevetségesen különös, mint jómaguk. Ketten jobbról-balról megközelítették és nekitámaszkodtak. Hosszú, izmos felső ajkuk nőtt, s azt trombitatölcsér alakúra tudták formálni. Ezekkel csókolták. Vanília- és citromsárga nőstény zsiráfok voltak. A szarvuk ajtókilincshez hasonlított. A kilincseket bársony borította.

Vajon miért?

A zsiráfok kertjére éjszaka borult, és Billy Pilgrim egy ideig álom nélkül aludt, majd útra kelt az időben. Arra ébredt, hogy a fejét egy takaró borította a New York állambeli Lake Placid veterán kórházának nem közveszélyes elmebetegek részére berendezett kórtermében. 1948 tavaszán történt, három esztendővel a háború befejezése után.

Billy kidugta a fejét a takaróból. A kórterem ablakai tárva-nyitva voltak. Odakinn madarak csicseregtek. Csipcsirip – kérdezte tőle az egyik. Magasan állt a nap. Még huszonkilenc beutalt beteget helyeztek el ugyanabban a kórteremben, de jelenleg mind odakinn tartózkodtak, élvezték a napot. Szabadon, tetszésük szerint járhattak-kelhettek, ha kedvük tartotta, akár haza is mehettek. Ugyanígy Billy Pilgrim is ... Önként jöttek ide, mivel visszaretentek a külvilágtól.

Billy az iliumi optometriai főiskola utolsó évfolyamának kellős közepén tartott, amikor erre a lépésre szánta magát. Rajta kívül senki más nem is sejthette, hogy meg fog bolondulni. Mindenki azt hitte, hogy kitűnő bőrben van, és remekül végzi a dolgát. Most pedig ott feküdt a kórházban. Az orvosok egyetértettek vele: valóban meg fog bolondulni.

De nem hitték, hogy ennek bármi köze is lehet a háborúhoz. Biztosra vették, Billy azért fog rövidesen összeomlani, mert amikor kisfiú volt, az apja a Keresztény Ifjak Egyesületének

az úszómedencéjében bedobta a mély vízbe, és mert elvitte egyszer a Grand Canyon peremére.

A Billyével szomszédos ágyon egy Eliot Rosewater nevezetű egykori gyalogsági százados feküdt. Rosewater megcsömörlött, és belefáradt abba, hogy örökké részeg legyen.

Rosewater ismertette meg Billyvel a tudományos fantasztikus irodalmat és különösképpen Kilgore Trout írásait. Rosewater az ágya alatt óriási papírfedeles sci-fi zsebkönyvgyűjteményt tárolt. Egy hajókofferben hozta be a kórházba. Ezek a hön szeretett, agyongyűrt, foszló könyvek átható bűzt árasztottak, amely megtöltötte az egész kórtermet, akárcsak az egy hónapja hordott flanelpizsama vagy a birkagulyás.

Kilgore Trout lett Billy kedvenc élő írója, és ettől kezdve a sci-fin kívül semmi másfajta történetet nem tudott végigolvasni.

Rosewater esze kétszer olyan élesen vágott, mint Billyé, mégis hasonló válságon estek át mind a ketten, de még hasonló módon is. Mindketten értelmetlennek találták az életet, részben amiatt, amit a háborúban láttak. Rosewater például agyonlőtt egy tizennégy éves tűzoltót, mert tévedésből német katonának nézte. Így megy ez. Billy pedig látta az európai történelem legnagyobb tömegmészárlását, vagyis Drezda bombázását. Így megy ez.

Így hát megpróbálták újra megtalálni önmagukat és a maguk világegyetemet. És ehhez nagy segítséget nyújtott a tudományos-fantasztikus irodalom.

Rosewater egy alkalommal valami érdekeset mondott Billynek egy könyvről, amely nem tudományos-fantasztikus regény. Azt mondta, hogy amit csak tudni kell az életről, az mind benne van Fjodor Dosztojevskij *Karamatiov testvérek* című könyvében.

– De most már az sem *elég* – tette hozzá Rosewater.

Egy más alkalommal pedig meghallotta Billy, amint Rosewater azt magyarázta az egyik ideggyógyásznak:

– Azt hiszem, öregem, itt az ideje, hogy most már maguk is egy csomó csodálatos *új* hazugsággal rukkoljanak elő, különben az emberek egyszerűen nem akarnak majd tovább élni.

Billy éjjeliszekrénye olybá tűnt, mint valamiféle csendélet: két tablettát, egy hamutartót és abban három rúzsoltos cigaretta, az egyik még égett is, és egy pohár víz. A víz már poshadt volt. Így megy ez. A levegő még megpróbált kijutni abból a holt vízből. Buborékok tapadtak a pohár falához, de már gyengék ahhoz, hogy kimásszanak belőle.

Billy anyja hagyta ott a cigarettáit, olyan szenvedélyes dohányos volt, hogy egyikről a másikra gyújtott. Éppen kiment a kórteremből, hogy megkeresse a női mosdót, melyet a hadsereg és a haditengerészet, és a légierők, és a polgári védelem női alakulataihoz egykor bevonult csajok számára létesítettek valahol a folyosó végén. És Billy anyja most már bármely pillanatban visszaérhetett.

Billy újra a fejére húzta a takarót. Mindig letakarta a fejét, ha az anyja bejött az elmeosztály kórtermébe, hogy meglátogassa őt, és amíg csak el nem ment, mindig sokkal nyavalyásabbnak érezte magát. Nem mintha az anyja csúnya lett volna, vagy a lehelete lett volna bűdös, vagy a természete lett volna kellemetlen. Százszázalékosan jó megjelenésű, szabvány kaptafára készült, barna hajú, fehér bőrű asszony volt, középiskolai végzettséggel.

Egyszerűen azzal a ténnyel, hogy az anyja, hozta ki Billyt a sodrából. Zavarba jött, hálátlannak és gyengének érezte magát előtte, hiszen az anyja annyit kínlódott, és szenvedett, hogy világra hozza, hogy életben tartsa, és Billy valójában egyáltalán nem is szerette az életet.

Billy meghallotta, amint Eliot Rosewater bejön, és lefekszik. Rosewater ágyrugói bőven regéltek erről. Rosewater nagy darab ember volt, bár nem valami erős. Úgy nézett ki, mintha takonyból lett volna.

És aztán Billy anyja visszajött a női W. C.-ből, s leült egy székre Billy és Rosewater ágya közt. Rosewater dallamos melegséggel üdvözölte, és megkérdezte, hogyan érzi magát. El volt ragadtatva, amikor megtudta, hogy Billy anyja jól van. Azzal kísérletezett, hogy lihegőn szívélyes legyen mindenkivel, akivel csak összeakadt. Azt hitte, hogy ettől talán egy egészen picivel kellemesebb lesz ez a világ. Billy anyját „kedves”-nek nevezte. Azzal kísérletezett, hogy mindenkit „kedves”-nek nevezzen.

– Egy szép napon egyszer majd bejövök ide – mondta Billy anyja Rosewaternek –, és Billy majd kidugja a fejét a takaró alól, és tudja-e, hogy mit fog mondani?

– Mit fog mondani, kedves?

– Azt fogja mondani, hogy „Szervusz, anyu” és mosolyogni fog. Azt fogja mondani, „Jaj de örülök, hogy látlak, anyu! Hogy vagy?”

– Ez már akár ma is megtörténhet.

– Minden este imádkozom.

– Igen, ez *nagyon* helyes.

– Az emberek meg lennének lepve, ha tudnák, hogy ezen a világon mi mindent köszönhetünk az imádságnak.

– Ennél nagyobb igazságot sohasem mondott, kedves.

– Az édesanyja gyakran meglátogatja önt?

– Az én édesanyám meghalt – mondta Rosewater. Így megy ez.

– Bocsánat.

– Ő legalább boldog volt, ameddig élt.

– Ez mindenesetre nagy vigasz.

– Igen.

– Tudja, Billy édesapja is meghalt – tette hozzá Billy anyja. Így megy ez.

– Egy fiúnak *szüksége van* apára:

És így folyt és folyt tovább ez a duett az ostoba, imádkozó hölgy és a nagy darab, üres férfi közt, aki úgy tele volt a nyájas szavak kongó visszhangjával.

– Osztályelső volt, amikor ez történt vele – mondta Billy anyja.

– Talán túl sokat *dolgozott* – mondta Rosewater. Egy könyvet tartott a kezében, olvasni akart, de ahhoz udvarias volt, hogy egyszerre olvasson és beszéljen, bármilyen könnyű is volt kielégítő választ adni Billy anyjának. Kilgore Trout könyvét akarta éppen olvasni. *Őrültek a negyedik dimenzióban*. Olyan emberekről szólt, akiknek az elmébaját nem tudták kezelni, mert a betegségük okozói mind csak a negyedik dimenzióban léteztek, és a háromdimenziós földlakó orvosok képtelenek voltak meglátni, vagy akár csak elképzelni is ezeket a kórokozókat.

Rosewaternek Trout állításai közül az tetszett különösképen, hogy valóban *léteznek* vámpírok és farkasemberek, és lidércek, és angyalok, és így tovább, csak hogy ezek mind a negyedik dimenzióban vannak. Trout szerint ebben a dimenzióban van William Blake is, Rosewater kedvenc költője. És ott van a mennyország és a pokol is.

– Egy nagyon gazdag lányt jegyzett el – folytatta Billy anyja.

– Az jó – bólintott Rosewater. – A pénz olykor komoly vigaszt nyújthat.

– Valóban *nyújthat*.

– Persze hogy nyújthat.

– Nem nagy élvezet, ha kénytelen az ember minden garast a fogához verni.

- Az jó, ha az ember egy kis lélegzethez jut.
- A lány apjái az az optometriai főiskola, ahová Billy járt. És hat rendelője is van, mind az államnak ezen a vidékén. Saját repülőgépén utazik és van egy nyaralója fenn a Georgetónál.
- Az nagyon szép tó!

Billy elaludt a takarója alatt. Amikor újra felébredt, megint a fogságban találta magát, a kórházi ágyhoz kötözve. Felnyitotta az egyik szemét és meglátta a szegény, öreg Edgar Derbyt, amint a gyertya világánál *A bátorság vörös kokárdája*-t olvassa.

Billy behuntya azt a fél szemét is, és a jövőből őrzött emlékei közt meglátta a szegény öreg Edgar Derbyt, amint ott áll Drezda romjai közt, egy kivégzőosztag előtt. A szakasz csak négy főből állt. Billy valami olyasmit hallott, hogy az egyik ember kezébe minden kivégzőosztagban vaktölténnyel töltött puskát adnak. De azt mégsem tudta elképzelni Billy, hogy ilyen kis létszámú osztagnál és ilyen régóta tartó háborúban is vaktöltényt adtak volna valakinek.

Most pedig bejött a kórházba az angolok vezetője, hogy ellenőrizze Billy állapotát. Gyalogsági ezredes volt, Dunkerquenél esett fogságba. Ő adta be Billynek a morfiumot. A körletben nem volt igazi orvos, így hát őrá hárult az orvoslás feladata.

- Na, hogy van a betegünk? – kérdezte Derbyt.
- A világ számára már meghalt.
- De nem halt meg igazán.
- Nem.
- Milyen jó is lenne . . . az ember semmit sem érez és mégis teljes elismeréssel adóznak neki csak azért, hogy él egyáltalán.

Derby ekkor nagy keservesen vigyázzba állt.

- Nem, ne ... kérem ... csak maradjon. Most, amikor minden egyes tisztre csak két katona jut, és ezek a katonák is mind betegek, én azt hiszem, hogy eltekinthetünk a tisztek és közkatonák közötti szokásos függelem formaságaitól.

Derby állva maradt.

- Maga idősebbnek látszik, mint a többiek – mondta az ezredes.

Derby elárulta, hogy negyvenöt éves, ami azt jelentette, hogy két évvel idősebb az ezredesnél. Az ezredes viszont közölte, hogy a többi amerikai már mind megborotválkozott és már csak Billy és Derby szakállas. És hozzátette:

- Tudja, mi idebenn csak képzeletünkben követhetjük a háborút, és azt képzeltük, hogy a háborút hozzánk hasonló élemedettebb korú férfiak vívják. Elfelejtettük, hogy a háborúkat kisgyerekek vívják. Egészen megrázott, amikor megláttam ezeket a frissen borotvált arcokat. „Istenem, istenem”, mondtam magamban; „hiszen ez a gyermekek keresztes háborúja.”

Az ezredes megkérdezte a jó öreg Derbytől, hogyan fogták el, mire Derby előadta, hogy mintegy száz másik rémült katonával egy kis erdőbe menekült. Akkor már öt napja tartott a csata. Ezt a száz embert a tankok kergették az erdőbe.

Derby leírta azt a hihetetlen mesterséges vihart, amit földlakók támasztanak néhanapján más földlakók ellen, amikor nem akarják, hogy amazok a földlakók továbbra is a Föld lakói maradjanak. Óriási csattanásokkal robbantak a gránátok a fák tetején, késeket és tüket és borotvapengéket záporozva az alant levőkre. Réztokba foglalt apró ólomdarabkák röpködtek keresztül-kasul a gránáttűz alá vett erdőben, a hangnál is sokkal sebesebben.

És ily módon rengeteg embert megsebesítettek vagy megöltek. Így megy ez.

Akkor aztán abbamaradt az ágyúzás, és egy jól elrejtőzött német hangszórón felszólította az amerikaiakat, hogy rakják le a fegyvereiket, és kezüket a fejük búbjára téve, jöjjenek ki az erdőből, ellenkező esetben újra kezdik az ágyúzást. És abba nem hagyják mindaddig, amíg az utolsó szálig meg nem hálnak odabenn. Így hát az amerikaiak lerakták a fegyvereiket, és kezüket a fejük búbjára téve előjöttek az erdőből, mert szerettek volna tovább élni, ha tehetik.

Billy az időben megint visszautazott a leszerelt hadfiak kórházába. A feje most is a pokróc alatt. A takarón kívül csend honolt.

– Elment az anyám? – kérdezte Billy.

– Igen.

Billy kikukucskált a takaró alól. Most a menyasszonya ült mellette, a látogatók székén. Úgy hívták, hogy Valencia Merble. Valencia az iliumi optometriai főiskola tulajdonosának a lánya volt. És gazdag. Akkora, mint egy ház, mert sohasem tudta abbahagyni az evést. Most is evett. Egy tábla Három testőr csokoládét majsolt. Bohóckeretbe foglalt trifokális szemüveget viselt, a keretet strassz berakások díszítették. A strassz üvegeinek csillogására a jegygyűrűjén levő briliáns csillogása rímelt. A briliáns köveket ezernyolcszáz dollárra biztosították. Billy találta azt a briliánst Németországban. Hadizsákmány volt.

Billy nem akarta feleségül venni a csúnya Valenciát. A lány volt éppen Billy betegségének az egyik tünete. Rögtön tudta, hogy megőrült, amikor meghallotta a saját hangját, amint megkéri a lány kezét, amikor arra kéri Valenciát, hogy fogadja el a briliáns gyűrűt és legyen a társa egy életen át.

– Hello – mondta Billy a lánynak, aki viszont megkérdezte, hogy kér-e egy kis csokoládét, mire ő azt felelte: – Kösz, nem.

Azt is megkérdezte a lány, hogy van, mire ő azt mondta:

– Kösz, sokkal jobban.

A lány azt mondta: az optometriai főiskolán mindenki nagyon sajnálja, hogy megbetegedett, és azt remélik, hogy hamarosan rendbejön, mire Billy azt mondta:

– Ha találkozol velük, mondd meg, hogy üdvözlöm őket.

A lány megígérte.

A lány megkérdezte, ne hozzon-e be neki valamit kintről. Mire Billy azt mondta:

– Nem. Megvan nagyjából mindenem, amit csak akarok.

– Mit szólnál néhány könyvhöz? – kérdezte Valencia.

– Itt van közvetlenül mellettem a világ egyik legnagyobb magánkönyvtára – mondta Billy, Eliot Rosewater sci-fi gyűjteményére célozva.

Rosewater a szomszéd ágyon feküdt és olvasott, és Billy őt is bevonta a társalgásba, megkérdezte, mi az, amit éppen olvas?

Rosewater készségesen válaszolt. Kilgore Trout könyvét olvasta: *Evangelium a távoli világúrból*. A távoli világúrból érkezett látogatóról szólt, aki egyébként nagyon is hasonló alak volt, mint a tralfamadoriak. A távoli világúrból érkezett látogató nagyon komolyan tanulmányozta a kereszténységet, hogy megértse, ha ugyan egyáltalán képes rá, miért tudnak a keresztények olyan könnyűszerrel kegyetlenekké válni. Végül arra a következtetésre jutott, hogy a bajoknak legalábbis egy része az Újtestamentum pongyola megszövegezéséből ered. Feltételezte, hogy az evangéliumok szándéka, egyebek közt az is, hogy az ember irgalmas legyen, még a nyomorultak legnyomorúságosabbjaihoz is.

Az evangéliumok azonban gyakorlatilag azt tanítják:

Mielőtt valakit megölsz, győződj meg teljes biztonsággal, hogy nincsenek-e az illetőnek jó összeköttetései. Így megy ez.

Ott van a hézag a Krisztus-történetekben, mondta a távoli világürből érkezett látogató, hogy Krisztus, akin ugyan ez nem nagyon látszott, valójában a Világegyetem Leghatalmasabb Lényének a Fia volt. Az olvasók ezt tudomásul veszik, ezért, amikor a történetben a keresztre feszítéshez érnek, természetesen azt gondolják – és ezt Rosewater megint hangosan felolvasta:

– *Nahát, hiszen ezek ez alkalommal tévesen szemelték ki a meglincselendő pasast!*

Ám ennek a gondolatnak megvan az ikerpárja is: „*Vannak tehát olyan emberek is, akiket meg lehet lincselni.*” És kiket? Azokat, akiknek nincsenek jó összeköttetések. Így megy ez.

A távoli világürből érkezett látogató egy új Evangéliumot ajándékozott a Földnek. Ebben Jézus valójában csak egy senki, csak egy púp egy csomó ember hátán, akiknek sokkal jobb összeköttetések vannak, mint önéi. De azért így is el kell mondania mindazokat a szeretetet sugalló és zavarba ejtő dolgokat, amelyeket a többi Evangéliumban is elmondott.

Így aztán egy szép napon az emberek azt a szórakozást eszelték ki maguknak, hogy egy keresztre szögezték, s a kereszt alsó végét a földbe ásták. A lincselők úgy vélték, hogy számukra ennek az égvilágon semmi kellemetlen következménye nem lehet. Az olvasónak is ugyanezt kellene hinnie, hiszen az új Evangélium újra és újra leszögezte, hogy ez a Jézus egy nagy senki.

És akkor, csak egy pillanattal azelőtt, hogy az a senki meghalt, megnyíltak az egek és dörgött, és villámlott. És harsogva szállt alá az Isten hangja. Közölte az emberekkel, hogy fiává fogadja azt a senkiházit, és felruhazza a Világegyetem Teremtője Fiának minden hatalmával és kiváltságával, most és mindörökké. Ezt mondja Isten: „*És ő ettől a pillanattól kezdve rettenetes bosszút fog állni mindazokon, akik megkínóznak egy senkiházit, akinek nincsenek jó kapcsolatai!*”

Billy menyasszonya megette a Három testőr csokoládéját. Most egy Tejutat rágesált.

– Hagyja a csudába a könyveket! – mondta Rosewater, és az ágya alá hajította azt a bizonyos könyvet. – A pokolba velük!

– Ez pedig nagyon érdekesnek látszott – jegyezte meg Valencia.

– Jézusom, ha legalább *írni* tudna ez a Kilgore Trout! – kiáltott fel Rosewater. Úgy vélte, hogy Kilgore Trout méltán rászolgált a népszerűtlenségére. A stílusa iszonyatos. Csak az ötletei jók.

– Nem hiszem, hogy Trout valaha is járt volna az ország határain túl – folytatta Rosewater. – Istenem ... mindig földlakókról ír, de azok kivétel nélkül amerikaiak. Pedig a Földön tulajdonképpen senki sem igazán amerikai.

– Hol lakik ez a Trout? – kérdezte Valencia.

– Senki sem tudja – felelte Rosewater. – Ha jól sejtem, én vagyok az egyetlen, aki valaha is hallotta a nevét. Eddig még minden könyve más kiadónál jelent meg. Valahányszor írtam neki a kiadó címére, mindig visszajött a levél, mert addigra tönkrement a kiadó.

Rosewater ekkor témát változtatott, és gratulált Valenciának a jegygyűrűjéhez.

– Köszönöm – mondta a lány, és úgy tartotta a gyűrűt, hogy Rosewater jól szemügyre vehesse. – Ezt a briliánst Billy szerezte a háborúban.

– Ez a vonzó a háborúban – mondta Rosewater. – Kivétel nélkül mindenki szerez valami csipcsup apróságot.

Ami Kilgore Trout tartózkodási helyét illeti, valójában Billy szülővárosában, Iliumban lakott, barátok nélkül, mindenki lenézte, és megvetette. Billy néha-néha találkozott is vele.

- Billy – mondta Valencia Merble.
- Hm?
- Nem akarod, hogy megbeszéljük az ezüst evőeszközünk fazonját?
- Dehogynem.
- Most már jócskán leszűkítettem a kört: vagy a Dán Királyit válasszuk, vagy a Futórózsát.
- Futórózsát.
- Ez nem olyan dolog, amibe csak úgy *ripsz-ropsz* beleugorhatunk – mondta a lány. – Úgy értem ... ha egyszer eldöntöttük, hogy így vagy úgy, akkor aztán már azzal kell életünk végéig együtt élnünk.
- Billy az ábrákat tanulmányozta.
- Dán Királyi – mondta végül.
- De a Gyarmati Holdvilág is szép.
- Valóban szép – mondta Billy Pilgrim.

És Billy az időben a tralfamadori állatkertbe utazott. Negyvennégy éves volt, egy gömb alakú átlátszó bura alatt állították ki. Kényelmesen hátradőlt a klubfotelban, ez a bútordarab volt a bölcsője az egész űrutazása során. Meztelen volt. A tralfamadoriakat a teste érdekelte – *minden részletében*. Ezrével tolongtak odakinn, magasra tartva apró kezeiket, hogy a szemükkel láthassák Billyt. Már hat földi hónapnak megfelelő időt töltött a Tralfamadoron. Hozzászokott a tömeghez.

Menekülésről szó sem lehetett. A légkör a burán kívül ciánt tartalmazott, a Föld pedig 446 120 000 000 000 mérföld távolságra volt.

Billyt az állatkertben a földlakók lakhelyét bemutató mesterséges környezetben állították ki. A berendezés nagy részét az Iowa állambeli Iowa City Sears and Roebuck áruházából lopták. Volt ott egy színes tévékészülék és egy ágyvá alakítható kerevet. A heverő két végénél éjjeliszekrények álltak, lámpákkal és hamutartókkal. A bútorzathoz tartozott egy házi bárszekrény és két bárszék. Meg egy kis kártyaasztal is. És aranysárga faltól falig szőnyeg, mindenütt, kivéve a konyha és a fürdőszoba területét, meg a padlózat központjában levő bejárati nyílás vasfedelét. A heverő előtti reggelizőasztal lapján legyező alakban képes folyóiratokat terítettek ki.

Szereztek egy sztereo lemezjátszót is. A gramofon működött. A televízió nem. A tévé képernyőjére egy képet ragasztottak: egy cowboyt ábrázolt, amint éppen megöl egy másik cowboyt. Így megy ez. A gömbburán belül nem voltak falak. Billy sehol sem tudott elrejtőzni. A vadonatúj mentazöld fürdőszobaberendezések szabadon látszottak. Billy most felkelt a foteljából, átment a fürdőszobába vizelni. A tömeg tombolt.

Billy fogat mosott a Tralfamadoron, berakta a fogpótlását, és átment a konyhájába. A gázipalackos tűzhelye, a hűtőszekrénye és a mosogatógépe is mentazöld volt. A hűtőszekrény ajtajára egy képet festettek. Így érkezett ide a hűtőszekrény. A kép egy emberpárt ábrázolt kétszemélyes kerékpáron, a múlt század boldog kilencvenes éveiből.

Billy most elnézte ezt a képet, s megpróbált elképzelni valamit a párról. De semmi sem jutott az eszébe. Semmit sem lehet kieszelni arról a két emberről.

Billy a konzervekből jól megreggelizett. Elmosogatta a csészéjét és a tányérját, a kését és a villáját és a kanalát és a serpenyőjét, majd elrakta őket. Azután elvégezte a hadseregben tanult tornagyakorlatokat: ugrást terpeszállásból, mély térdhajlításokat, fekvő helyzetből felülést és mellső fekvőtámaszokat. A legtöbb tralfamadorinak fogalma sem lehetett arról,

hogy Billy teste és arca nem szép. Azt hitték, hogy nagyszerű példány. Ez igen kellemesen hatott Billyre, aki most életében először kezdett örömet találni a saját testében.

A torna után lezuhanyozott, és levágta lábujján a körmeit. Megborotválkozott, szagtalanítót permetezett a hóna alá, miközben odakinn, egy emelvényen, egy állatkerti vezető elmagyarázta, hogy Billy mit csinál, és miért. A vezető telepatikus úton tartott előadást, egyszerűen csak ott állt és gondolathullámokat bocsátott ki a tömeg felé. Volt nála az emelvényen egy kapcsolótáblás kis szerkezet is, ezzel tudta közvetíteni a kérdéseket, amelyeket a nézők tettek fel Billynek.

És most jött az első kérdés – a tévékészülék hangszóróján keresztül:

– Ön boldog itt?

– Körülbelül annyira vagyok boldog, mint amennyire a Földön voltam – mondta Billy Pilgrim, és ez igaz is volt.

A Tralfamadoron öt nemet különböztettek meg, és sorban mindegyiküknek nélkülözhetetlen szerep jutott egy-egy új egyén létrehozásában. Billy számára mind azonosnak tündek, nemi jellegük különbségei ugyanis a negyedik dimenzióban voltak.

Az egyik legnagyobb, szinte bombaként robbanó morális megrázkódtatás, melyben a tralfamadoriak részesítették Billyt, mellesleg éppen a Föld szexuális kérdéseivel volt kapcsolatos. Elmondták neki, hogy a repülő csészealjok legénysége a Földön nem kevesebb, mint hét különböző nemet ismert fel, s ezek a szaporodáshoz mind alapvetően szükségesek. Billy el sem tudta képzelni, hogy mi köze lehet abból a hét nemből ötnak a gyerekcsináláshoz, azok ugyanis csak a negyedik dimenzióban voltak szexuálisan aktívok.

A tralfamadoriak megpróbálták elmagyarázni Billynek a dolgok nyitját, melynek segítségével elképzelhetné a nemiséget a láthatatlan dimenzióban. Elmondták neki, hogy földlakó csecsemők létre sem jöhetnének homoszexuális hímek nélkül. Nőnemű homoszexuálisok nélkül viszont *lehetnek* csecsemők. Nem születhetnének csecsemők hatvanöt év feletti nők nélkül. Hatvanöt év fölötti férfiak nélkül viszont *lehetnek* csecsemők. Nem lehetnének csecsemők olyan csecsemők nélkül, akik a megszületésük után csak egyetlen óráig vagy még annál is rövidebb ideig éltek. És így tovább.

Billy számára ez érthetetlen zagyaléknak tűnt.

A tralfamadoriak számára is rengeteg minden érthetetlen zagyaléknak tűnt, amit Billy mondott. Semmiképpen sem tudták elképzelni, hogy milyennek látja az időt. Billy többé már nem is próbálta elmagyarázni. Az odakint álló vezetőre hárult, hogy megmagyarázza – már amennyire tudta.

A vezető azt javasolta a nézők seregének, hogy képzeljék el: csillogóan verőfényes és ragyogó napon egy sivatagon keresztül néznek egy hegláncra. Ránézhetnek bármelyik hegycsúcsra vagy egy madárra, vagy egy felhőre, egy kőre közvetlenül a lábuk előtt, vagy akár a hátuk mögötti szakadéokra. De ott van köztük ez a szegény földlakó, akinek a fejét egy acélgömbbe zárták, amit sohasem vehet le. És a gömbön csak egyetlen kémlelőnyílás van, csak azon nézhet ki és ehhez a lyukhoz egy kétméteres csövet forrasztottak.

Ám ez Billy metaforákkal jelzett nyomorúságának csak a kezdete. A példázat szerint rákötözték egy acélostélyra, melyet egy síneken gördülő nyitott tehervagonra csavaroztak, és arra sem volt Billynek semmi lehetősége, hogy elfordítsa a fejét, vagy hozzányúljon a csőhöz. A cső másik vége egy kétlábú állványon nyugodott, melyet szintén a nyitott vagon padlójához rögzítettek. Billy semmi egyebet nem láthatott, mint egy kis pöttyöt a cső végében. Azt sem tudta, hogy vasúti kocsin van, de még csak arról sem lehetett fogalma, hogy egyáltalán valamiféle különleges helyzetbe került.

A tehervagon néha csak döcögött, néha rendkívül gyorsan robogott, gyakran megállt, hegyre föl, völgybe le, kanyarokban, szorosokon át haladt. És bármit is látott Billy a csövön keresztül, nem lehetett más választása, mint hogy ezt mondja magának: „Ez az élet.”

Billy attól tartott, hogy a tralfamadoriakat meghökkentik és aggasztják a Földön dúló háborúk és a gyilkolás egyéb változatai. Arra számított, attól félnek, hogy a kegyetlenségnek és a látványos fegyverforgatásnak ez a földlakók által létrehozott kombinációja egy szép napon részben vagy esetleg teljesen is elpusztítja az ártatlan Világegyetemet. A tudományos fantasztikus irodalom révén jutott odáig, hogy ilyesmitől tartson.

De a háború témája fel sem merült mindaddig, amíg maga Billy említést nem tett róla. Az állatkertben összegyűlt tömegből az előadó közvetítésével valaki azt kérdezte tőle, hogy mi a legértékesebb dolog, amit a Tralfamadoron eddig tapasztalt. Billy erre azt válaszolta: – „Az, hogy miként élhetnek egy egész bolygó lakói békében! Amint önök is tudják, én olyan bolygóról származom, amelyik az idők kezdete óta értelmetlen mészárlásokba bonyolódott. Én saját szememmel láttam azokat az iskoláslányokat, akiknek a testét honfitársaim elevenen megfőzték egy víztartályban, azok, akik ugyanakkor arra voltak büszkék, hogy a megtestesült Gonosz ellen harcolnak. – Ez igaz. Billy valóban látta Drezdában a megfőtt holttesteket. – És a fogságban éjszakánként olyan gyertyákkal világítottam, amelyeket emberi lények zsírjából készítettek, azokéból, akiket éppen a halálra forralt iskoláslányok fivérei és apjai mészároltak le. Semmi kétség. A földlakók kétségtelenül a világegyetem rémei! Ha most még nem is fenyegeti veszély a Föld felől a többi bolygót, hamarosan ez is be fog következni. Árulják hát el nekem a titkukat, hadd vigyem vissza magammal a Földre és hadd mentsem meg vele mindnyájunkat: Hogyan élhet egy bolygó békében?”

Billy úgy érezte, hogy nagyon fennköltén beszélt. Meghökkent, amikor azt látta, hogy a tralfamadoriak összeszorítják apró kezeiket, s ezáltal behunyják a szemüket. Addigi tapasztalataiból már tudta, hogy ez mit jelent: hülyén viselkedett.

– Bocsánat ... izé ... elnézést kérek – kérdezte a vezetőtől nagyon lekonyulva –, lenne szíves megmondani nekem, mi volt ebben olyan nagy hülyeség?

– Mi tudjuk, hogyan pusztul el a világegyetem – mondta a vezető, és a Földnek ahhoz semmi köze sincs, kivéve azt, hogy akkor persze a Föld is megsemmisül.

– És hogyan ... hogyan pusztul el a világegyetem? – kérdezte Billy.

– Mi robbantjuk fel, amikor a repülő csészealjaink újfajta üzemanyagával kísérletezünk. Egy tralfamadori berepülő pilóta megnyom egy indítógombot, és erre eltűnik az egész Világegyetem.

Így megy ez.

– De ha önök tudják ezt – kérdezte Billy –, nincs lehetőségük rá, hogy megakadályozzák? Nem tudják meggátolni, hogy az a pilóta *megnyomja* azt a gombot?

– Ő *mindig megnyomta és mindig meg fogja nyomni*. Mi *Mimindig* hagyjuk, hogy megtegye, és mindig is *meg fogjuk engedni* neki. Így van *megszerkesztve* a pillanat.

– Ezek szerint úgy gondolom – puhatolódzott tovább Billy –, az az elképzelés is hülyeség, hogy megakadályozzuk a Földön a háborút.

– Hát persze.

– De az önöké itt *mégiscsak* békés bolygó.

– Ma az. Más napokon meg olyan iszonyú háborúk dúlnak, hogy szörnyűbbeket sohasem láthatott, borzasztóbbakról nem is olvashatott. És semmit sem tehetünk ellenük, így hát egyszerűen nem nézünk oda. Nem veszünk róluk tudomást. Egy örökkévalóságot töltünk a

kellemes pillanatok szemlélésével ... amilyen ez a mai nap is az állatkertben. Hát nem bűbajos ez a pillanat?

– De igen.

– Az egyetlen, amit a földlakók megtanulhatnak tőlünk, ha komolyan akarnák: ne vegyenek tudomást a zord időkről, és figyeljenek a kellemes pillanatokra.

– Ühm – mondta Billy Pilgrim.

Nem sokkal azután, hogy akkor éjszaka elaludt, Billy az időben egy másik, igen kellemes pillanatba utazott, ez pedig a nászéjszakája volt az egykori Valencia Merble-lel. Már hat hónappal azelőtt kikerült a kiszolgált hadfiak kórházából. Egészen jól érezte magát. Megszerezte a diplomát az iliumi optometriai főiskolán – az osztályában harmadik lett negyvenhét hallgató közül.

Most éppen ágyban feküdt Valenciával – egy elragadó műteremlakásban, ami a Massachusetts állambeli Cape Annban, a rakpart végén épült. A víztükör túloldalán Gloucester fényei látszottak. Billy Valencián feküdt, szeretkezett vele. Ennek az aktusnak egyik következménye lesz majd Robert Pilgrim megszületése, akivel sok baj lesz a középiskolában, de aztán majd mégis kinövi magát és talpra áll, s a híres Zöldsapkások alakulatának a tagja lesz.

Valencia nem tudott az időben utazni, de nagyon élénk képzelőereje volt. Miközben Billy szeretkezett vele, azt képzelte, hogy ő maga a történelem valamelyik híres nőalakja. Ő lett I. Erzsébet, Anglia királynője, Billy meg feltehetően Kolumbusz Kristóf.

Billy olyan hangot hallatott, mint egy apró, rozsdás csuklóspánt. Éppen beleürítette ondózacskója tartalmát Valenciába, s ezzel megtette a magáét a Zöldsapkások dicsőségéért. A tralfamadoriak szerint persze egy Zöldsapkásnak összesen hét szülővel kell rendelkeznie.

Most pedig legördült drabális feleségéről, kinek elragadtatott arckifejezése mit sem változott; amikor leszállt róla. Billy úgy feküdt, hogy gerinccsigolyái a matrac széle mentén helyezkedtek el, s a kezét összekulcsolta a tarkója alatt. Most gazdag ember lett. Megkapta a jutalmat azért, hogy feleségül vett egy olyan lányt, akit a józan esze birtokában senki más el nem vett volna. Az apósa egy új Buick-Roadmaster kocsit adott neki, teljesen villamosított háztartási eszközökkel berendezett házat és a legjobban jövedelmező fióktézetének, az iliumi rendelőjének a vezetőjévé tette, ahol Billy számításai szerint legalábbis évi harmincezer dollárt kereshetett. És ez jó dolog. Billy apja csak borbély volt.

Ahogy az anyja mondta: „Most végre fel fog törni a Pilgrim család.”

New Englandbe mentek nászútra, a keserédesen sejtelmes vénasszonyok nyarán. A szerelmespár lakásának volt. egy romantikus fala: teljes egészében kinyitható francia üvegajtó. Ez egy erkélyre nyílt, azon túl pedig az olajos kikötőre.

Az erkélyük alatt, alig tízméternyire a nászágyuktól, dohogva és dübörögve húzott el egy zöldre és narancsszínűre mázolt vontatóhajó, de az éjszakában az is csak feketének látszott. A nyílt tenger felé haladt, csak a jelzőlámpái világítottak. Üregei visszhangoztak, s ez tömörré tette, és felhangosította a gépek dalát. Lassanként a rakpart is átvette ugyanazt a dalt és aztán már a nászutasok ágyának fedeszka is azt dalolta. És hosszan folytatta a dalt azután is, hogy a vontató már messze járt.

– Köszönöm – mondta végül Valencia. A fedeszka akkorra már a szűnyogok dalát zümmögte.

– Nagyon szívesen.

– Nagyon kellemes volt.

– Örülök.

Erre Valencia sírva fakadt.

- Mi bajod van?
- Olyan boldog vagyok!
- Jó!
- Sose hittem, hogy valaki mégis feleségül vesz.
- Ühm – felelte Billy Pilgrim.

- Le fogok fogyni a kedvedért – mondta Valencia.
- Mi?
- Fogykúrát fogok tartani. Szép leszek a kedvedért.
- Pontosan úgy szeretlek téged, amilyen vagy.
- *Igazán szeretsz?*
- Igazán – bólintott Billy Pilgrim. Hála az időutazásnak, már jó sokat meglátott a házasságukból, és tudta, hogy az véges-végig elviselhető lesz.

Most egy Seherezáde nevű nagy, motoros yacht suhant el a nászágyuk alatt. A motorja mély orgonazengéssel egy dalt dúdolt. A hajót teljesen kivilágították.

A yacht tatján, a korlátra támaszkodva gyönyörű emberpár állt, egy fiatal férfi és egy fiatal nő, mindketten estélyi ruhában, s szeretve egymást és az álmaikat, és az ébrenlétüket. Ők is nászutasok. Lance Rumfoord, a Rhode Islandi Newportból és ifjú hitvese, lánynevén Cynthia Landry, aki valamikor John F. Kennedy gyerekkori szerelme volt Hyannis Portban, Massachusetts államban.

Ez persze csak a véletleneknek valami kis összejátszása. Billy Pilgrim ugyanis jóval később egy kórházi szobában együtt fog feküdni Rumfoord nagybátyjával, Bertram Copeland Rumfoorddal, a Harvard egyetem professzorával, az Egyesült Államok Légierőjének hivatalos történészével.

Miután elhaladtak előttük azok a szép emberek, Valencia a háborúról kérdezgette furcsa külsejű férjét. Földlakónő részéről egészen természetes észjárásra vallott, hogy a nemiséget és a hódító szépséget gondolataiban a háborúval társítsa.

- Szoktál a háborúra gondolni? – kérdezte, kezét a férje combján nyugtatva.
- Néha – felelte Billy Pilgrim.

– Néha rád nézek – mondta Valencia –, és az a furcsa érzésem támad, hogy telis-tele vagy titkokkal.

– Nem én – válaszolta Billy. Ez, persze, hazugság volt. Egy szót sem szólt senkinek azokról az utazásairól, amelyeket az időben tett, meg a Tralfamadorról, és így tovább.

– Biztosan vannak háborús titkaid. Vagy ha nem is éppen titkok, mindenesetre olyan dolgok, amelyekről, úgy gondolom, nem akarsz beszélni.

- Dehogy.
- Tudod-e, én olyan *büszke* vagyok, hogy katona voltál.
- Jó.
- Borzasztó volt?

– Néha. – Egy örült gondolat fordult meg egyszerre Billy fejében. S ennek az igazsága meghökkentette. Jó sírfelirat lenne belőle Billy Pilgrim számára ... és az én számomra is.

– Beszélnél a háborúról, ha én most azt *akarnám*? – kérdezte Valencia. Hatalmas testének egyik parányi üregében már gyűjtögette az anyagot egy Zöldsapkáshoz.

– Az úgy hatna, mint valami álom – mondta Billy. – És a mások álmai általában nem nagyon érdekesek.

– Hallottam, amint egyszer egy német kivégzőosztagról beszéltél valamit Apámnak. – Itt Valencia a szegény öreg Edgar Derby kivégzésére utalt.

– Ühm.

– Nektek kellett eltemetni őt?

– Igen.

– Látott benneteket az ásókkal, mielőtt agyonlőtték?

– Igen.

– És *mondott* valamit?

– Nem.

– Nagyon *rémült* volt?

– Gyógyszerekkel elkábították. Egészen üveges volt a tekintete.

– És céltáblát tűztek rá?

– Papírlapot – mondta Billy. Kikászálódott az ágyból, azt mondta, hogy „bocsánat”, és eltűnt a fürdőszoba sötét mélyében, hogy vizeljen. Tapogatózva kereste a sötétben a villanykapcsolót, s ahogy a csupasz falhoz ért, rájött, hogy visszautazott az időben 1944-be, a fogolytábor kórházába.

Kialudt a gyertya a kórházban. Szegény öreg Edgar Derby elbóbiskolt a Billy melletti priccsen. Billy kikászálódott az ágyból, végigtapogatta a falat, a kijáratot szeretne volna megtalálni, mert rettenetesen kellett vizelnie.

Egyszerre csak talált egy ajtót, amely kinyílt, s ő kitántorgott a fogság sötét éjszakájába. Billy szédelgett az időutazástól és a morfiumtól. Elvonszolta magát a szögesdrót kerítéshez, s az tucatnyi helyen elkapta. Billy hátrálni próbált, de a tüskék nem engedték. Billy erre

bolondos táncba kezdett a kerítéssel, egy lépés erre, majd egy lépés arra, aztán vissza a kiindulóponttra megint.

Egy orosz, aki maga is vizelni ment ki az éjszakába, meglátta a kerítés túlsó oldaláról a táncoló Billyt. Odament ahhoz a fura madárijesztőhöz, nyájasan próbált szólni hozzá, megkérdezte, melyik országból került ide. A madárijesztő rá sem hederített, csak táncolt tovább. Erre az orosz egyenként kiszabadította a belécsimpaszkodott tüskék közül, a madárijesztő pedig egyetlen köszönő szó nélkül eltáncolt megint az éjszakába.

Az orosz integetett, és oroszul utána szólt:

– Isten veled.

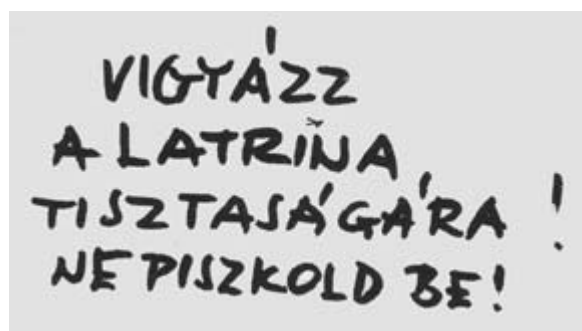
Billy ott, a fogság sötét éjszakájában elővette a fityülijét, és sokáig pisilt, és pisilt a földre. Aztán többé-kevésbé elrakta megint, és egy új problémán töprengett: Honnan jött és most hová menjen?

Valahol az éjszakában fájdalmas kiáltások hallatszottak. Jobb dolga nem lévén, Billy abba az irányba csoszogott. Azon gondolkodott, vajon miféle tragédia készíthetett oly sok embert arra, hogy a szabad ég alatt jajveszékелjen?

Billy, anélkül hogy tudta volna, a latrina hátsó oldalához közeledett. A latrina egy szál korlátból állt, alatta tizenkét vödörrel. A korlátot három oldalról hulladékfából és laposra kalapált konzervdobozokból készített ellenző védte. A nyitott oldala szembe nézett annak a barakknak a fekete kátránypapír falával, amelyben a lakomát tartották.

Billy elhaladt a védőfal előtt és egy olyan pontra ért, ahonnan egy frissen mázolt, kinyilatkoztatásszerű utasítást láthatott a kátránypapír falon. A szavakat ugyanazzal a rózsaszínű festékkel írták, mely olyan vidámmá tette a Hamupipőke színpadképét. Billy érzékelő képessége annyira megbízhatatlan lett, hogy úgy látta az egyes szavakat, mintha a levegőben lógnának, vagy esetleg egy átlátszó függönyre lettek volna festve. És ezen a függönyön búbajos ezüst pöttyök is csillogtak. A valóságban ezek szögfejek voltak, amelyekkel a kátránypapírt a barakk falára szegezték. Billy el sem tudta képzelni, hogyan akaszthatták a függönyt a semmire, és úgy vélte: ez a varázsfüggöny, és ez a teátrális jajveszékелés valamiféle vallási szertartás része, amiről neki eddig fogalma sem lehetett.

És íme, ez volt a kinyilatkoztatás:

VIGYÁZZ
A LATRINA
TISZTASÁGÁRA!
NE PISZKOLD BE!

Billy benézett a latrinába. Onnan jött az üvöltés. Zsúfolásig megtelt amerikaiakkal, akik mind letolták a nadrágjukat. A fogadásukra rendezett lakomától úgy érezték magukat, mintha vulkán tört volna ki a belsejükben. A vödörök mind csordultig teltek, sokat fel is rúgtak már.

Az egyik amerikai azt jajgatta Billy mellett, hogy mindent kiadott magából, nem maradt már benne semmi, csak az agyveleje. Majd néhány pillanat múlva azt mondta: – Na, most megy az is. Most megy az is. – Mármint az agyveleje. Arra értette.

Én voltam az. Én magam voltam az. Ennek a könyvnek a szerzője.

Billy tántorogva hátrált a Pokol látomásától. Elhaladt három angol mellett, akik tisztos távolból figyelték a szarfesztivált. Katatonikusan megmerevedtek az utálkozástól.

– Gombold be a nadrágodat! – mondta az egyikük, amint Billy elhaladt előtte.

Így hát Billy begombolta a nadrágját. Egészen véletlenül visszakerült a kis kórház ajtájához. Bement az ajtón, és megint a nászúton találta magát Cape Annban, amint éppen visszabújt az ágyba a menyasszonya mellé.

– Hiányoztál – súgta Valencia.

– *Te is* hiányoztál – felelte Billy Pilgrim.

Billy és Valencia egymáshoz bújva aludt el, elernyedve a szerelemtől, és Billy visszarepült az időben ahhoz az 1944ben tett vonatúthoz, amikor a dél-carolinai hadgyakorlatról ment Iliumba, az apja temetésére. Akkor még sem Európát nem látta, sem az igazi harcot nem ismerte. Ez még a gőzmozdonyok korában történt.

Billynek sokszor át kellett szállnia. A vonatok lassan jártak. A kocsik bűzlöttek a szén füstjétől és a jegyre adott dohánytól, és a jegyre adott piától, és a hadi kosztos élő emberek szellentéseitől. A vasvázás üléseket durva anyaggal kárpitozták, és Billy nem tudott elaludni. Csak akkor nyomta el jóízű álmom – lábát közben a forgalmas étkezőkocsi bejárata felé nyújtotta ki –, amikor mindössze háromóránnyira volt Iliumtól.

A hordár ébresztette fel, amikor a vonat befutott Iliumba. Billy ruhazsákjával a kezében letámolygott a lépcsőn, és aztán csak állt az állomás peronján, a hordár mellett, s megpróbált felébredni.

– Jót durmolt, mi? – kérdezte a hordár.

– Igen – felelte Billy.

– Nahát – mondta a hordár –, úgy látom, maga aztán alaposan beszívott.

Billy morfiumos éjszakájának vége felé, hajnali háromkor, két, erőteljes duzzadó angol újabb beteget cipelt a kórházba. Apró termete volt. Paul Lazzaro volt, a sebhelyes autótolvaj, az Illinois állambeli Ciceróból. Akkor kapták el, amikor az egyik angol párnája alól éppen egy csomó cigarettát akart kilopni. Az angol, még félálomban, eltörte Lazzaro jobb karját, és akkorát húzott be neki, hogy a fiú eszméletét veszítette.

Most ugyanaz az angol segítette becipelni a kórházba Lazzarót, aki leütötte. Lángoló vörös haja volt, és hiányzott a szemöldöke. Ő volt a Hamupipőkében a Jóságos Tündérkirálynő.

Most fél kezével tartotta Lazzarót, mármint a ráeső részét. Fél kézzel meg becsukta maga mögött az ajtót.

– Annyi súlya sincs, mint egy csirkének – mondta.

Az az angol, aki Lazzaro lábát tartotta, az ezredes volt, ő adta be Billynek azt az adagot, ami úgy leverte a lábáról.

A Jóságos Tündérkirálynő kínosan feszengett és dúlt-fúlt dühében.

– Ha sejtettem volna, hogy csak egy csirkével verekszem, nem ütöttem volna olyan keményen – dohogta.

– Ühm.

A Jóságos Tündérkirálynő egész nyíltan beszélt arról, hogy egytől egyig milyen undorítóak az amerikaiak.

– Gyengék, bűdösek, sajnáltatják magukat ... taknyos, mocskos, tolvaj szarházi banda – mondta. – Rosszabbak, mint azok a nyavalyás oroszok.

– Valóban mocskos alakoknak látszanak – helyeselt az ezredes.

Ekkor belépett egy német őrnagy. Az angolokat jó barátainak tekintette. Majdnem mindennap meg is látogatta őket, kártyázott, játszott velük, előadást tartott nekik a német történelemről, játszott a zongorájukon és német társalgási nyelvórákat adott. Gyakran mondogatta nekik, hogy az ő művelt társaságuk nélkül már rég megbolondult volna. Remekül beszélt angolul.

Elnézést kért az angoloktól azért, hogy kénytelenek voltak maguk közt elszállásolni az amerikai közkatonákat. Megígérte, hogy ezek egy-két napnál tovább nem alkalmatlankodnak nekik, hiszen az amerikaiakat nemsokára úgyszólván Drezdába szállítják kényszermunkára. Egy tanulmányt hozott magával, a Német Fegyőr Tisztek Társaságának kiadványát. A jelentés arról számolt be, hogy miképpen viselkednek Németországban a hadifogságba esett amerikai közkatonák. Egy hajdani amerikai írta, aki magas posztra került a német propagandaügyi minisztériumban. Úgy hívták, hogy Howard W. Campbell, Jr. Később aztán felakasztotta magát, amikor mint háborús bűnös a tárgyalásra várt.

Így megy ez.

Miközben a brit ezredes helyre illesztette Lazzaro törött karját, és a gipszet keverte a kötéshez, a német őrnagy részleteket fordított Howard W. Campbell, Jr. monográfiájából. Campbell valamikor meglehetősen ismert színműíró volt. A bevezetés így hangzott: *Amerika a föld leggazdagabb országa, lakossága azonban többségében szegény, és a szegény amerikaiakat arra ösztönzik, hogy gyűlöljék egymást. Idézzük csak Kin Hubbard amerikai humoristát: „Szegénynek lenni nem szégyen, de az is lehetne.” Egy amerikai számára valójában bűn szegénynek lenni, annak ellenére, hogy Amerika a szegények nemzete. Minden más nemzetnek vannak olyan népmeséi, amelyek szegény emberekről szólnak, akik szegények ugyan, de rendkívül bölcses és éreynesek., és éppen ezért sokkal többre tartják őket azoknál, akik a hatalmat és az aranykincseket birtokolják. Az amerikai szegényemberek nem mesélnek ilyen történeteket. Ők kigúnyolják önmagukat, és a szerencséseket dicsőítik. Nagyon valószínű, hogy még a legutolsó falatozóban vagy ivóban is, melynek tulajdonosa maga is szegény, ott lóg egy tábla ezzel a kegyetlen kérdéssel: „Ha olyan talpraesett vagy, miért nem gazdagodtál meg?” És lesz ott egy amerikai zászló is, nem nagyobb, mint egy kisgyerek keze, egy nyalóka pálcikájára ragasztva és a pénztárgép tetejére tűzve.*

Azt mondják egyesek, hogy a monográfia szerzője, aki a New York állambeli Schenectadyban született, kapta az intelligenciavizsgálat során a legmagasabb osztályzatot mindazon háborús bűnösök közül, akikre akasztás általi halálbüntetés várt. Így megy ez. *Az amerikaiak, az egybeült élő emberi lényekhez hasonlóan, rengeteg, nyilvánvalóan nem igaz dolgot is elhisznek, folytatta a monográfia. A legártalmasabb hazugságuk az, hogy minden amerikai nagyon könnyen juthat pénzhez. Sose fogják elismerni, hogy valójában mennyire nehéz megkeresni a pénzt, ezért aztán azok, akiknek nincsen pénzüik, önmagukat okolják és hibáztatják a végtelenségig. Az, hogy csakis önmagukat hibáztatták, mindig is nagyon jól jött a gazdagoknak és a hatalmasoknak, akiknek társadalmilag és egyénileg is sokkal kevesebbet kellett tenniük a szegényeikért, mint bármely más uralkodó osztálynak, mondjuk a napóleoni idők óta.*

Rengeteg új dolog származik Amerikából. De ezek közt is a legmeglepőbb és mindeddig példátlan jelenség a dicstelen szegények tömege. És ezek nem szeretik egymást, mert önmagukat sem szeretik. Ha ezt megértettük, akkor már az amerikai közkatonáknak a német fogolytáborokban tanúsított helytelen viselkedése sem lesz többé olyan rejtélyes.

Howard W. Campbell, Jr. ezután a második világháborúban bevonult amerikai katonák egyenruhájáról érkezett: *A történelemben eddig minden más hadsereg, akár sikeres, akár sikertelen, igyekezett még a legalantasabb katonáit is úgy felöltöztetni, hogy ezek önmaguk és mások előtt is olyan hatást keltsenek, hogy ők az ivászat és a közöcsülés, és a fosztogatás, és a váratlan halál stílszerű, elegáns szakemberei. Az amerikai hadsereg ezzel szemben alig átalakított hétköznapi öltönyben küldi harcolni és meghalni a sorkatonáit, olyan ruhában, ami nyilvánvalóan egy másik ember számára készült, fertőtlenített, de vasalatlan ajándék egy*

orrát befogó jótékonysági egyesülettől, amely részeknek szokott ruhát osztogatni a nyomornegyedekben.

Amikor egy feltűnő eleganciával öltözött tiszt parancsot ad egy ilyen slampos ruházatú csavargónak, csak félvállról beszél vele úgy, ahogyan azt a tiszteknek minden más hadseregben is tenniük kell. Itt azonban a tisztek megvető magatartása nem atyáskodó póz csupán, mint a többi hadseregben. Itt ez a szegényekkel szemben érzett gyűlölet őszinte kifejezése, mert ezek a szegények a nyomorúságukért senki mást nem okolhatnak, csakis önmagukat.

A foglyul ejtett amerikai sorkatonákkal foglalkozó foglár tisztségviselőket mindenekelőtt arra kell figyelmeztetni: ne számítsanak testvéri szeretetre, még a testvérek között sem. Nem lesz semmiféle összetartás az egének közt. Külön-külön mind csak duzzogó gyerekek, aki gyakran azt kívánja, bárcsak meghalna már.

Campbell elmondta, hogy milyen tapasztalatokat szereztek a németek a foglyul ejtett amerikai közkatonákkal. Arról voltak ismeretesek mindenütt, mondta Campbell, hogy az összes hadifoglyok közül ők a legsiránkozóbbak, a legkevésbé bajtársiasak és a legmocskosabbak, maguktól mindenféle céltudatos cselekvésre képtelenek. Semmibe vesznek minden olyan vezetőt, akit az ő sorukból emeltek ki, nem hajlandók követni, de még arra sem, hogy meghallgassák, azon az alapon, hogy az sem különb önáluk, hagyja hát abba a nagyképűséget.

És így tovább. Billy Pilgrim elaludt és özvegyemberként ébredt fel üres iliumi házában. Barbara, a lánya, éppen megróttá, amiért nevetséges leveleket írkált az újságoknak.

- Hallottad, hogy mit mondtam? – kérdezte Barbara. Megint 1968-at írtak.
- Persze – felelte Billy. Szunyókált.
- Ha úgy viselkedsz, mint egy gyerek, akkor kénytelenek leszünk mi is úgy bánni veled, mint egy gyerekkel.
- Most nem az következik – mondta Billy.
- Majd meglátjuk, hogy mi következik. – És a nagy Barbara most szorosan összefonta mindkét karját maga előtt. – Borzasztó hideg van itt. Be van kapcsolva a fűtés?
- A fűtés?
- A kazán ... az az izé ott lenn, az alagsorban, az az izé, ami meleg levegőt állít elő, ami aztán kiáramlik ezeken a nyílásokon. Azt hiszem, nem működik.
- Talán nem.
- Te nem fázol?
- Nem vettem észre.
- Jaj istenem, te *tényleg* gyerek vagy! Ha magadra hagyunk itt, egyszerűen megfagysz, és éhen halsz. – És így tovább. Rendkívül izgalmas volt Barbara számára, ahogy a szeretet nevében lerombolhatta Billy méltóságát.

Barbara telefonált az olajkazánszerelőnek, ágyba fektette Billyt, megígértette vele, hogy ott marad a villanypaplan alatt, amíg csak meg nem indul a fűtés. A paplan szabályozóját a legmelegebb fokozatra állította, amitől Billy ágya rövidesen olyan forró lett, hogy kenyeret lehetett volna sütni benne.

Amikor Barbara elment, becsapva maga mögött az ajtót, Billy az időben megint a tralfamadori állatkertbe utazott. Éppen társat hoztak neki a Földről. Montana Wildhackot, a híres filmsztárt.

Montanát mélyen elkábították. Gázálcot viselő tralfamadoriak hozták be, Billy sárga klubfoteljába helyezték, majd a légszilipen át kimentek. Odakinn a hatalmas tömeg elragadtatottan ujjongott. Megdőlt az állatkert minden addigi látogatottsági csúcsa. A bolygón mindenki látni akarta, hogyan párzanak a földlakók.

Montana meztelen volt és persze Billy is. Billynek, mellel, óriási fütyköse volt. Sosem tudni, kinél talál ilyet az ember.

Ekkor megrebbent a nő szemhéja. Ostoronyi szempillái voltak.

– Hol vagyok? – kérdezte.

– Nincs semmi baj – válaszolt Billy gyengéden. – Kérem, ne rémüljön meg!

Montana végig eszméletlenül utazott az űrben, a Földtől egészen idáig. A tralfamadoriak nem szóltak hozzá, nem mutatkoztak előtte. Utolsó emléke az volt, hogy Kaliforniában, Palm Springsben, egy úszómedence mellett napozott. Montana csak húszéves volt. A nyakán egy ezüstlánc, azon egy szív alakú kinyitható medália függött, pontosan a keblei közt.

Most félrefordította a feiét, és meglátta a gömbburán kívül a tralfamadoriak milliárdjait. Megtapsolták a nőt, szaporán szétnyitva és összezárva apró, zöld kezeiket. Montana vadul sikoltzott.

Az apró zöld kezek szorosan összezárultak, mert a rémült Montana nagyon kellemetlen látvány volt. Az állatkerti örök főnöke utasítást adott az ott várakozó darukezelőnek, hogy borítson egy sötétkék ponyvát a gömbre, ami által odabenn úgy tűnik, mintha földi éjszaka lenne. Az állatkertre csak egyetlen földi órányi időre borult igazi éjszaka, hatvankét óránként egyszer.

Billy meggyújtotta az állólámpát. Az egyetlen forrásból érkező fény erősen kidomborította Montana testének barokkos részleteit. Billynek ez a bombázás előtti Drezda fantasztikus építészeti alakzatait juttatta eszébe.

Idővel aztán Montana meg is szerette Billy Pilgrimet, és bizalommal fordult hozzá. Ő maga hozzá sem ért a nőhöz, amíg az világosan értésére nem adta, hogy akarja. Amikor Montana már annyi ideje tartózkodott a Tralfamadoron, ami a Földön egy hétnek számított volna, szégyenlősen megkérdezte Billytől, hogy nem lenne-e kedve vele háltni. Amit meg is tett. Mennyei volt.

És Billy ebből a gyönyörökkel teli ágyból az időben egészen 1968-ig utazott, egy másik ágyba. Ez pedig az ő ágya volt Iliumban, s abban a villanypaplant a legmagasabb fokozatra állították. Izzadságban úszott, s kábultan emlékezett csak olyasmire, hogy a lánya ágyba dugta és azt mondta, addig maradjon ott, amíg meg nem javítják az olajfűtést.

Valaki kopogott a hálószoba ajtaján.

– Tessék? – szólt Billy.

– Az olajkályha-szerelő.

– Tessék?

– Most már rendesen működik. Már jön föl a meleg.

– Helyes.

– Az egerek elrágták a termosztát egyik vezetéket.

– A fene egye meg.

Billy szimatolt. Átforrósodott ágyának olyan szaga volt, mint egy gombatenyésztéssel teli pincének. Eláztatta az ágyát, amikor Montana Wildhackról álmodott.

E kéjes álom utáni reggelen Billy elhatározta, hogy újra bemegy dolgozni a bevásárlóközpont főterén levő rendelőjébe. Az üzlet most is ugyanolyan jól ment, mint máskor. Nagy forgalmat bonyolítottak le. A munkatársai nagyon jól végezték a dolgukat. Meglepődtek, amikor meglátták. Billy lánya azt mondta nekik, hogy az apja talán már sohasem fog újra praktizálni.

Billy azonban fürgén bement a szemvizsgáló helyiségébe, és kérte, hogy küldjék be az első beteget. Erre beküldtek hozzá egy tizenkét éves kisfiút, akit özvegy édesanyja kísért el. Nem ismerte őket, újonnan jöttek a városba. Billy érdeklődött a körülményeik felől, és megtudta, hogy a fiú apja Vietnamban esett el, Dakto közelében, a 875-ös magaslatért vívott híres ötnapos csatában. Így megy ez.

Miközben Billy a fiú szemét vizsgálta, tárgyilagosan beszélt neki saját kalandjairól a Tralfamadoron, és azzal biztatta az apátlan fiút, hogy az apja még most is él, még hozzá azokban a pillanatokban, amelyeket a fiú majd újra és újra megláthat.

– Hát nem megnyugtató ez? – kérdezte Billy. És valahol itt tarthattak, amikor a kisfiú anyja kiment és azt mondta az asszisztensnőnek, hogy Billy nyilván megőrült. Billyt hazavitték. És a lánya újra azt kérdezte tőle:– *Apa, apa, apa ... hát mit csináljunk veled?*

6

Figyeljetelek csak:

Azt mondja Billy Pilgrim, hogy az orosz hadifoglyok megsemmisítő táborának közepén levő brit körletben töltött morfiomos éjszakáját követő napon ment a németországi Drezdába. Billy azon a januári napon hajnalban ébredt. A kis kórházbarakk falába nem vágtak ablakot, a kísérteties gyertyák pedig már kialudtak. Így aztán csak a falak tűszúrásnyi lyukain és a pontatlanul beillesztett ajtót keretező, bizonytalanul derengő négyszögön át jött be valami fény. Az egyik ágyon hortyogott a törött karú kis Paul Lazzaro. Egy másikon Edgar Derby horkolt, a középiskolai tanár, akit végül majd agyonlőnek.

Billy felült az ágyán. Fogalma sem volt, hogy melyik évben vagy melyik bolygón van. De bármi legyen is a bolygó neve, hideg volt. De mégsem a hideg ébresztette fel Billyt. Valami delejes erő okozta a remegését és a viszketését. Úgy belesajdultak az izmai, mintha keményen tornázott volna.

A delejes sugárzás a háta mögül áradt. Ha Billynek ki kellett volna találnia, hogy hol a forrása, azt mondta volna, hogy egy vérszopó denevér lóg a háta mögötti falon, fejfel lefelé.

Billy a priccse lábához húzódott, mielőtt hátrafordult, hogy szemügyre vegye azt a valamit, bármi is az. Nem akarta, hogy ez a szörnyeteg az arcának ugorjon, és esetleg kivájja a szemét, vagy leharapja azt a nagy orrát. Végül megfordult. A delejesség forrása valóban egy denevérré hasonlított. Billy szörmegalléros cirkuszgázgató-kabátja volt. Ott lógott egy szögön.

Billy most megint háttal közeledett hozzá, a vállán át nézte, s úgy érezte, hogy erősödik a delejesség. Aztán szembefordult vele, s a priccsen térdelve végre itt-ott hozzá is mert érni. A sugárzás pontos forrását kereste.

Meg is talált két kis forrást, két dudort, egymástól kéthárom centiméternyire, a bélésbe rejtve. Az egyik borsó alakú volt. A másik olyan volt, mint egy parányi patkó. Billy ekkor a kisugárzások révén egy üzenetet fogott fel. Azt közölte vele az üzenet, hogy meg ne nézze, mik ezek a dudorok. Azt a tanácsot kapta: elégedjen meg a tudattal, hogy ezek csodákat tehetnek vele, feltéve, ha nem erőlteti, hogy megtudja a mibenlétüket. Ezzel Billy Pilgrim megelégedett. Hálás volt. És boldog.

Billy elszundított, majd megint a fogolytábor kórházában ébredt fel. A nap magasan állt. Odakinn erős emberek úgy zajongtak, ahogyan a Golgotán szoktak, miközben a kemény, nagyon kemény talajba gödröket ástak függőlegesen felállított póznák számára. Az angolok építettek maguknak új latrinát. A régi latrinájukat otthagyták az amerikaiaknak – és otthagyták nekik a színházukat is, a helyiséget, ahol a lakomát tartották.

Hat angol keresztülcsörtetett a kórházon egy kártyaasztallal, melyre egy csomó matracot raktak fel. A kórházhoz csatlakozó lakóbarakkba költöztek át vele. Egy másik angol követte őket, maga után húzta a matracát, s a másik kezében egy dárdajáték céltábláját vitte.

A céltáblás ember a Jóságos Tündérkirálynő volt, az, aki félholtra verte a kis Paul Lazzarót. Megállt Lazzaro ágyánál, és megkérdezte tőle, hogy érzi magát.

Lazzaro kijelentette, hogy a háború után meg fogja öletni.

– Mi?

– Súlyos hibát követtél el – magyarázta Lazzaro. – Az, aki hozzám nyúl, jobban teszi, ha mindjárt meg is öl. Különben én fogom *őt* megölni.

A Jóságos Tündérkirálynő az öldöklést illetően már rendelkezett némi ismeretekkel. Megfontoltan rámosolygott Lazzaróra.

– Még mindig megölhetlek – mondta –, ha valóban meggyőzől róla, hogy a legésszerűbb, ha ezt teszem.

– Menj a francba, baszogasd saját magadat!

– Azt hiszed, nem próbáltam? – felelte a Jóságos Tündérkirálynő.

Derűs és leereszkedő mosollyal távozott a Jóságos Tündérkirálynő. Amikor elment, Lazzaro megfogadta Billynek és a szegény öreg Edgar Derbynek, hogy bosszút fog állni, és elmagyarázta, hogy milyen édes a bosszú.

– Az a világon a legédesebb dolog – mondta Lazzaro. – Az emberek kibasznak velem – mondta –, de aztán, Krisztusomra, megbánják. És én csak nevetek rajtuk, pokolian. És az se izgat, hogy férfi-e vagy nő az illető. Ha az Egyesült Államok elnöke baszna ki velem, azt is kicsinálnám. Láttátok volna; mit csináltam egyszer egy kutyával!

– Egy kutyával? – kérdezte Billy.

– Megharapott a rohadt dög. Erre én fogtam egy szelet húst, és kiszedtem egy faliórából a rugót. Apró darabokra vágtam a rugót. És minden darab végét hegyesre fentem. Olyan élesek voltak, akár a borotvapenge. Beledugtam mindet a húsba, jó mélyen, a belsejébe. És arra mentem, ahová kikötötték azt a kutyát. Újra meg akart harapni. Én meg azt mondtam neki: „Gyere, kutyuskám, legyünk jó barátok. Ne legyünk többé ellenségek. Ne félj, nem bántalak.” És a kutya hitt nekem.

– Hitt?

– Odahajítottam neki a húst. Egy nagy harapással lenyelte az egészet. Én meg ott vártam a közelben tíz percig. – Lazzaro szeme most ragyogott. – Vér kezdett szivárogni a szája szélén. Vinnyogva kezdett vonítani, és úgy hempergett a földön, mintha kívülről akaszkodtak volna belé a kések, nem pedig a belsejébe. Aztán a saját zsigereit próbálta kimarcangolni. Én meg csak nevettem és azt mondtam neki: „Ez az, jól csinálod! Tépd csak ki, pajtás, a saját beleidet. Mert *én* vagyok odabenn azokkal a késekkel.” Így megy ez.

– Ha valaha is megkérdik tőletek, hogy mi a legédesebb dolog a világon, tudjátok, hogy csakis a bosszú – ismételte Lazzaro.

Mellesleg szólva, amikor később elpusztult Drezda, Lazzaro nem ujjongott. Azt mondta, hogy a németekkel neki semmi baja sem volt. És azt is mondta, hogy ő az ellenségeit egyenként szereti kicsinálni. Büszke volt rá, hogy az ártatlan szemlélőt sohasem bántotta.

– Lazzarónál csak az húzza ki a lutrit – tette hozzá –, aki rászolgált.

Szegény öreg Edgar Derby, a középiskolai tanár, itt bekapcsolódott a társalgásba. Azt kérdezte Lazzarótól, hogy a Jóságos Tündérr királynőt is órarugókkal és hússal akarja-e megeztetni.

– Egy frászt – mondta Lazzaro.

– Az jól megtermett pasas – mondta Derby, aki persze maga is jól megtermett pasas volt.

– A méret nem számít.

– Le fogod *lőni*?

– Le fogom *lővetni* – mondta Lazzaro. – A háború után haza fog menni. Ő lesz a nagy hős. A nők mind rászállnak. Letelepszik valahol. Eltelik majd néhány év. És akkor, egy szép napon, egyszerre csak kopognak az ajtaján. Kinyitja az ajtót, és egy idegen áll odakinn. És az idegen megkérdezi, hogy ő-e ez meg ez. És amikor azt feleli, hogy igen, ő az, akkor az idegen azt mondja: „Engem Paul Lazzaro küldött.” És előránt egy pisztolyt, és szétlővi a tőkét. És akkor az idegen még vár néhány pillanatig, hadd gondolkozzon el a pasas, hogy ki is az a Paul Lazzaro, meg hogy milyen lesz az élet a töke nélkül. És aztán az ismeretlen hasba lövi, és továbbsetál.

Így megy ez.

Azt magyarázta Lazzaro, hogy meg tudna gyilkoltatni bárkit a világon ezer dollárért, plusz az útiköltség. Azt mondta, hogy egy teljes lista van a fejében.

Derby megkérdezte, hogy ki mindenki van a listáján, mire Lazzaro azt felelte:

– Csak jól vigyázz, hogy te rá ne kerülj. Csak össze ne akaszkodj velem, ennyi az egész! – Hallgatott egy ideig, aztán hozzátette: – És össze ne akaszkodj a barátaimmal!

– Neked vannak *barátaid*? – érdeklődött Derby.

– A *háborúban*? – kérdezte Lazzaro. – Ühm ... Volt egy barátom a háborúban. De már meghalt. – Így megy ez.

– Kár.

Lazzaro szeme megint csillogott.

– Ühm. Ő volt a pajtásom a marhavagonban. Roland Wearynek hívták. A karjaimban halt meg. – És akkor azzal a kezével, melyet mozgatni tudott, Billyre mutatott. – Emiatt a hülye szarjancsi miatt halt meg. De én megígértem neki, hogy a háború után agyonlövetem ezt a hülye szarjancsit.

Lazzaro kézmozdulatával mindent félresöpört, amit Billy Pilgrim mondani akart.

– De ne törődj vele, fiú! – fordult Lazzaro Billyhez. – Élvezd az életet, amíg lehet. Semmi se fog történni, lehet hogy öt, lehet hogy tíz, tizenöt vagy húsz évig. De hadd adjak neked egy jó tanácsot: ha csengetnek az ajtódon, mindig valaki mást küldj magad helyett ajtót nyitni.

Billy Pilgrim most azt állítja, hogy valóban *így* fog meghalni. Mint időutazó, számtalanszor látta már a saját halálát, és magnóra diktálta. Azt mondja, hogy a magnószalagot a végrendeletével és egyéb értéktárgyaival együtt az iliumi Nemzeti Kereskedelmi Bank és Hitelintézet széfjében őrzik.

Én, Billy Pilgrim – így kezdődik a szalag – *meg fogok halni, és már meg is haltam, és mindig is meg fogok halni 1976. február tizenharmadikán.*

Azt mondja, hogy a halála időpontjában Chicagóban tartózkodik, ahol is egy hatalmas tömeg előtt kell előadást tartania a repülő csészealjokról és az idő igazi jellegéről. A lakhelye még mindig Iliumban van. Ahhoz, hogy Chicagóba érjen, három országhatáron kell átmennie. Az Amerikai Egyesült Államokat már azt megelőzően balkanizálták, azaz húsz kis

országra osztották fel, hogy soha többé ne fenyegethesse a világ békéjét. Chicagóra a kínaiak dühükben hidrogénbombát dobtak. Így megy ez. Most minden vadonatúj.

Billy egy átlátszó gömbburával befedett baseballpályán beszél, amit zsúfolásig megtölt a hallgatóság. Billy mögött leng az ország zászlaja. Zöld mezőben egy herefordi bika. Billy megjósolja, hogy néhány órán belül meg fog halni. De csak nevet rajta és arra szólítja fel a tömeget is, hogy nevéssen vele együtt.

– Legfőbb ideje, hogy meghaljak – mondja. – Sok-sok évvel ezelőtt megfogadta egy illető, hogy meggyilkoltat. Most már ő is öreg ember, nem messze lakik innen. És olvasta a hirdetések, amelyek mind hírül adták, hogy személyesen fogok megjelenni itt, az önök tisztes városában. És ez az ember örült. Ma este beváltja az ígéretét.

A tömegből tiltakozás moraja hallatszik.

De Billy Pilgrim rendreutasítja őket.

– Ha tiltakoznak, ha azt hiszik, hogy a halál valami szörnyű dolog, akkor egy árva szót sem értettek meg mindabból, amit mondtam. – És azután befejezi a beszédét, ahogyan minden egyes beszédét zárni szokta, vagyis ezekkel a szavakkal: – Isten veletek, jó napot, isten veletek, jó napot.

Amikor lelép az emelvényről, rendőrök veszik körül. Azért vannak ott, hogy megóvják: össze ne lapítsa a tömeg, annyira népszerű. Az életét 1945 óta soha senki sem fenyegette. A rendőrök felajánlják, hogy vele maradnak. Szíves-örömet körbeállnák egész éjszaka, csőre töltött gyorstüzelő puskájukkal.

– Nem, nem – mondja Billy derűsen. – Ideje, hogy hazamenjenek a feleségükhöz és gyerekeikhez, és ideje, hogy én meg halott legyek egy kis időre ... és aztán újra éljek.

Ebben a pillanatban Billy magas homloka egy nagy teljesítményű lézerpuska távcsövének a célzókeresztjében van. Az elsötétített sajtópáholyból céloznak rá. A következő pillanatban Billy Pilgrim halott. Így megy ez.

Így hát Billy egy időre kitapasztalja, hogy milyen a halál. Egyszerűen lila fény és valami zűmmögés. És senki más nincs ott. Még Billy Pilgrim sincs ott.

Aztán újra megelevenedik, és visszalődul egészen addig, amikor még csak egy óra telt el azóta, hogy Lazzaro életveszélyesen megfenyegette – 1945-ben. Azt a parancsot kapta, hogy keljen fel a kórházi ágyból, és öltözzön fel, mivel már egészséges. A színházban kell majd neki és Lazzarónak és a szegény öreg Edgar Derbynek a társaikhoz csatlakozni. Ott majd titkos szavazással, teljesen szabadon, vezetőt választanak maguknak.

Billy és Lazzaro és a szegény öreg Edgar Derby most a fogolytábor udvarán haladt át, a színház felé. Billy úgy vitte a kis kabátját, mintha valami női muff lenne. Rátekerődött mind a két kezére. Ő volt a központi bohóc a *'76 szelleme* című híres festmény akaratlan paródiájában.

Edgar Derby gondolatban leveleket írt haza, ezekben közölte a feleségével, hogy él és egészséges, hogy az asszony ne izguljon miatta, a háború már csaknem véget ért, és nem-sokára ő is hazamegy.

Lazzaro azokról az emberekről motyogott magában, akiket a háború után meg akar majd gyilkoltatni, és a sötét üzletekről, melyeket nyélbe üt, és a nőkről, akiket meg fog kefélni, akár tetszik nekik, akár nem. Ha kutya volna valamelyik városban, egy rendőr már biztosan lelőtte, és a fejét egy laboratóriumba küldte volna, hogy nézzék meg, nem vészett-e. Így megy ez.

Ahogy a színházhoz közeledtek, összetalálkoztak az egyik angollal, aki a bakancsa sarkával éppen barázdát húzott a földbe. A határt jelölte ki a körlet amerikai és angol részlege

közt. Billynek és Lazzaronak és Derbynek nem kellett megkérdezni, hogy mit jelent ez a vonal. Ismerős jelkép volt a gyermekkorukból.

A színház padlóját elborították az amerikai testek, amelyek úgy bújtak egymáshoz, mint az elernyedtt szerelmesek. Az amerikaiak többsége kábultan elnyúlt vagy aludt. A beleik remegtek, teljesen kiszáradtak.

– Csukd be azt a kurva ajtót – mondta valaki Billynek –, istállóban születted?

Billy becsukta az ajtót, kihúzta a muffból az egyik kezét, és megérintette a kályhát. Jéghideg volt. A színpadon még mindig a *Hamupipőke* díszlete. Égszínkéék kárpitok csüngtek a harsány rózsaszínű ívekről. Arany trónszékek és egy hatalmas kellékóra, melynek mutatóit éjféltre állították. Hamupipőke cipellője, valójában egy pár ezüstre mázolt pilótacsizma, oldalára döntve hevert az egyik aranytrónus alatt.

Billy és a szegény öreg Edgar Derby és Lazzaro a kórházban volt, amikor az angolok kiosztották a takarókat, így hát nekik nem jutott. Rögtönözniök kellett. Egyebüttl nem akadt már számukra hely, csak fenn, a színpadon, tehát felmentek, leráncigálták az égszínkéék függönyöket, és fészkét készítettek belőlük.

Az égszínkéék fészkébe göngyölt Billy azon vette észre magát, hogy farkasszemet néz Hamupipőke trónszék alá dugott ezüst csizmájával. És ekkor egyszerre csak eszébe jutott, hogy a cipője tönkrement, hogy csizmára van szüksége. Irtózott a gondolattól, is, hogy kibújjon a fészkéből, de mégis rákényszerítette magát. Négykézláb mászott oda a csizmához, felült és felpróbálta.

A csizma tökéletesen illett a lábára. Billy Pilgrim Hamupipőke volt, és Hamupipőke Billy Pilgrim volt.

Valamiféle előadásra is sor került abban a helyiségben, a főangol tartotta a testi higiéniaórát; majd szabad választás következett. Az amerikaiaknak legalább a fele véges-végig bóbiskolt. Az angol felállt a színpadra, tisztí pálcájával megkopogtatta a trónszék karfáját, és azt kiabálta:

– Fiúk, fiúk. . . , egy kis figyelmet kérek ...

És így tovább.

Így magyarázta az az angol az életben maradás titkát: „Aki nem ügyel többé büszke öntudattal a külső megjelenésére, az hamarosan meghal.” Azt mondta, hogy nagyon sok embert látott, akik a következő módon haltak meg: „Azzal kezdték, hogy nem álltak többé egyenesen, s aztán abbahagyták a borotválkozást és a mosakodást, aztán az ágyból sem keltek többé fel, aztán abbahagyták a beszédet, aztán meghaltak. Ehhez csak annyit lehet hozzáfűzni: ez úgy látszik az elmúlásnak egyik nagyon könnyű és fájdalommentes útja.” Így megy ez.

Az angol elmondta, hogy amikor fogságba esett, ünnepélyesen megfogadta magának, és meg is tartotta a következőket: naponta kétszer fogat mos, naponta egyszer megborotválkozik, minden étkezés előtt, és valahányszor visszajön a latrináról, megmossa az arcát és a kezét, naponta egyszer cipőt tisztít, minden reggel legalább fél órát tornázik, és utána megmozgatja a beleit, gyakran néz tükörbe, és őszintén megbírálja a külsejét, különös tekintettel a testtartására.

Billy Pilgrim mindezt a fészkében heverve hallgatta végig. Nem nézett az angol arcába, csak a bokájára.

– *Irigyellek* benneteket, fiúk – tette hozzá az angol.

Valaki nevetett, Billy elgondolkozott, hogy mi lehetett ebben a vicc.

– Még ma délután Drezdába indultok, fiúk, mint mondják, gyönyörű város. Nem lesztek úgy bekasztlizva, mint mi itt. Kinn lesztek, ahol zajlik az élet, és biztosan bőségesebb lesz az élelem is, mint itt. Ha szabad közbevetnem egy személyes megjegyzést: öt éve már, hogy nem láttam egyetlen fát vagy virágot, vagy nőt, vagy gyereket sem ... vagy egy kutyát, vagy egy macskát, vagy egy szórakozóhelyet, vagy olyan emberi lényt, aki bármiféle hasznos munkát végzett volna.

– A bombázások miatt egyébként nem kell aggódnotok – folytatta. – Drezda nyílt város. Nincs ellenállás, a városban nincs hadiipar, sem jelentősebb csapatösszevonás.

És itt valahol az öreg Edgar Derbyt az amerikaiak főnökévé választották. Az angol felszólította az ülésteremben helyet foglalt választókat, hogy állítsanak jelölteket, de egyetlen javaslat sem hangzott el. Így aztán ő jelölte Derbyt, magasztalva érettségét s az emberekkel való foglalkozásban szerzett hosszú tapasztalatát. További jelölések nem érkeztek, így hát a jelölést befejezettnek nyilvánították.

– Mindenki elfogadja?

Ketten vagy hárman azt dünnyögték:

– Ühüm.

Azután a szegény öreg Derby beszédet vágott ki. Köszönetet mondott az angolnak a jó tanácsokért, és hangsúlyozta, hogy komolyan követni fogja. Kijelentette: biztos benne, hogy a többi amerikai is mind ugyanezt teszi. Azt mondta, a jelen pillanatban azért érez elsősorban felelősséget, hogy biztosítsa, hogy mindnyájan épségben hazaérjenek.

– Baszd meg röptiben a guruló fánkot – morogta Paul Lazzaro az égszínkép fészében. – Meg a holdat!

Meglepően emelkedett a hőmérséklet azon a napon. Délben balzsamosan süttött a nap. Kétkerekű kocsikon levest és kenyeret hoztak a németek, a kocsikat oroszok tolták. Az angolok valódi kávé és cukrot és lekvárt és cigarettákat és szivarokat küldtek át, ők pedig tárva-nyitva hagyták a színház ajtait, hogy bemenjen a meleg.

Az amerikaiak kezdtek jobban érezni magukat. Már megmaradt bennük az élelem. És akkor eljött az ideje, hogy elinduljanak Drezdába. Az amerikaiak meglehetősen délcegen vonultak ki a brit körletből. Megint Billy Pilgrim vezette a menetet. Most ezüst csizmát viselt és muffot és egy darab égszínkép függönyt, amit tógaként tekert magára. Billynek még mindig szakálla volt. És szakállas volt a szegény, öreg Edgar Derby is, aki mellette ment. Derby gondolatban leveleket fogalmazott, az ajka remegve mozgott hozzá:

Drága Margaret. Ma indulunk Drezdába. Ne izgulj! Azt nem fogják bombázni. Nyílt város. Ma délután választás volt, és találd ki, mi történt? És így tovább.

Megint kiértek a fogolytábor rendező pályaudvarára. Ide mindössze két vagonban érkeztek. Innen pedig sokkal kényelmesebben, négy kocsi utaznak tovább. Újra látták a halott csavargót. Csonttá fagyva feküdt a vágány mellett a gazos földön. Embrionális testtartásban feküdt, mintha még halálában is másokhoz akarna bújni, mint az elernyedte szerelmesek. De most nem voltak mások. Most csak a ritka levegőhöz és a salakhoz bújhatott. Valaki lehúzta a bakancsát. A meztelen lába kék és elefántcsontszínű volt. Valahogyan természetesnek tűnt, hogy halott. Így megy ez.

Az utazást Drezdáig csak kellemes kirándulásnak érezték. Mindössze két óra hosszát tartott. Kicsinyre zsugorodott gyomruk tele volt. Napfény és enyhe levegő áramlott be a szellőzőnyílásokon. És bőven maradt még az angoloktól kapott szívnivalóból.

Délután ötkor érkeztek az amerikaiak Drezdába. Kinyitották a marhavagonok ajtaját, és ebben a keretben megpillantották a várost, amely olyan gyönyörű volt, amilyent a legtöbb amerikai még soha életében nem is látott. Kusza és érzéki és búbajos és képtelen volt a város kontúrja. Billy Pilgrim úgy érezte, olyan ez, mint a mennyország a vasárnapi iskola képeskönyvében.

Valaki azt mondta mögötte a marhavagonban:

– Oz, a csodák csodája.

Én voltam. Én voltam az. Az indianabeli Indianapolison kívül addig más várost még sohasem láttam.

Németország többi nagyvárosát iszonyú légítámadások és tűzvészek pusztították. Drezdát semmi kár nem érte, még egy ablaka sem tört be. Naponta megszólaltak a szirénák, pokolian vijjogtak, és az emberek lementek a pincékbe, és ott hallgatták a rádiót. A repülők célja mindig valamelyik másik város volt – Lipcse, Chemnitz, Plauen és ezekhez hasonló helyek. Így megy ez.

A drezdai fűtőtestekben még mindig vidáman sustorgott a gőz. Csilingeltek a villamosok. Megszólaltak a telefonok, és fel is vették őket. A villanykapcsolók fel- és lektattintására kigyúlt és elaludt a fény. A színházak és a vendéglők nyitva tartottak. Az állatkert is. A város legjelentősebb üremeiben orvosságokat, konzerveket és cigarettát gyártottak.

Most, ebben a késő délutáni órában, éppen munkából igyekeztek haza az emberek. Fáradtak voltak.

A rendező pályaudvar acélspagetti szálain nyolc drezdai haladt át. Új egyenruhát viseltek. Előző nap eskették fel őket a hadseregbe. Fiatal fiúk és középkorúnál öregebb férfiak, és két kiszolgált katona, akiket már cafatokra lőttek az orosz fronton. Ők kapták ezt a feladatot, hogy őrizték ezt a száz amerikai hadifoglyot, akiket majd szerződéses munkaerőként fognak dolgoztatni. Egy nagypapa is szolgált az unokájával együtt ebben a szakaszban. A nagypapa építészmérnök volt.

Mogorván néztek maguk elé mind a nyolcan, ahogy közeledtek a marhavagonokhoz, amelyek a rabokat tartalmazták. Tudták, mennyire nyomorult és képtelenül nevetséges katonáknak látszanak ők maguk is. Az egyiküknek ráadásul múltába volt, és nemcsak töltött puskát tartott a kezében, hanem egy botot is. És ennek ellenére elvárják, hogy engedelmességet és tiszteletet ébresszenek maguk iránt azokban a magas, hetyke, öldöklő kedvű amerikai gyalogos katonákban, akik egyenesen a front gyilkos forgatagából érkeztek.

És akkor meglátták a szakállas Billy Pilgrimet a kék tógájában és ezüst cipőjében, muffba dugott kezével. Legalább hatvanévesnek látszott. Közvetlenül Billy mellett a kis Paul Lazzaro állt a törött karjával. Sistergett a veszett dühtől. Lazzaro mellett állt a szegény, öreg középiskolai tanár, Edgar Derby, aki mint valami gyászoló terhes anya, úgy hordozta magában a búbánatos hazafiságot, és a negyvenöt év során belérögződött, kiagyalt bölcsességet. És így tovább.

A nyolc nevetséges drezdai megbizonyosodott róla, hogy ez a száz nevetséges alak *valóban* száz amerikai harcos, méghozzá frissen a frontról érkeztek. Elvigyorodtak, aztán hahotázni kezdtek. A félelmük elpárolgott. Mitől is féltek volna már? Még egy csomó megnyomorított emberi lény érkezett ide csupán, még náluk is nevetségesebb bolondok. Operett volt ez az egész.

Így hát az operett szereplői kivonultak a drezdai pályaudvar kapuján, és bevonultak a városba. Billy Pilgrim volt a sztár. Ő vezette a parádét. Ezer és ezer, munkából hazaigyekvő ember özönlötte el a járdákat. Vizenyősen puffadtak és gittszínűek voltak, mivel az elmúlt

két esztendőben többnyire csak krumplit ettek. A kellemesen enyhe napon túl semmi más örömrre nem számítottak. És íme, egyszerre csak itt ez a hecc.

Billy nemigen vette észre azokat a szemeket, amelyek őt magát olyan szórakoztatónak találták. Elbűvölte a város építőművészete. Vidám kis ámorok girlandokat fűztek az ablakok fölé. Huncut faunok és meztelen nimfák lestek Billyre a virágfüzérékkel ékesített párkányokról. Kőmajmok ugrándoztak csigák és tengeri kagylók és bambuszágak közt.

Billy a jövő emlékeinek birtokában tudta, hogy a várost mintegy harminc nap múlva pozdorjává zúzzák, és aztán porrá égetik. És azt is tudta, hogy azoknak, akik most őt nézik, a többsége nemsokára halott lesz. Így megy ez.

És menetelés közben Billy mindkét keze a muffban matatott. A muff mélyének sötét melegében mozgó ujjhegyei szerették volna kideríteni, hogy mi is az a két dudor ott, a cirkuszigazgató apró kabátjának a bélésében. Az ujjhegyek bejutottak a bélés alá. Kitapintották a dudorokat, azt a borsó formájú micsodát, meg a patkó formájú micsodát. A menetnek meg kellett állnia egy forgalmas útkereszteződésnél. Pirosra váltott a forgalmi lámpa.

És ott, a sarkon, a gyalogosok első sorában állt egy sebész, aki egész nap operált. Civil volt, de nagyon katonás tartású. Két világháborúban szolgált. Sértette Billy látványa, különösen miután megtudta az öröktől, hogy Billy amerikai. Förtelmesen ízléstelennek tartotta Billyt, úgy képzelte, hogy Billy hülye módon, szándékosan jó sokat fáradozott, amíg pontosan így kimaszkírozta magát.

A sebész tudott angolul, és rászólt Billyre:

– Úgy látom, maga nagyon mulatságosnak tartja a háborút.

Billy tétován ránézett. Pillanatnyilag éppen elvesztette a nyomot, hogy hol is van, vagy hogy miképpen került oda. Fogalma sem volt, hogy az emberek azt hiszik róla, hogy bohóckodik. Természetesen a Sors maszkírozta így ki őt – a Sors, és az életben maradás halovány akarata.

– Azt várja, hogy *nevessünk*? – kérdezte tőle a sebész. A sebész valamiféle elégtételt követelt. Billy zavarban volt. Szeretett volna barátságos lenni, segíteni is, ha megteheti, de az eszközei ehhez olyan gyérek voltak. Már fogták az ujjai azt a kabát bélése alól kikotort két tárgyat. Billy elhatározta, hogy megmutatja a sebésznek.

– Azt képzelte, hogy mi majd élvezzük, ha *kigúnyolnak* minket? – folytatta a sebész. – És *büszke* rá, hogy így képviseli Amerikát?

Billy kihúzta a kezét a muffból, és a sebész orra alá tartotta. A tenyerén egy kétkarátos briliáns és egy részleges fogpótlás hevert. A fogsor obszcén kis műalkotás volt – ezüst és gyöngy és sárgáspiros mandarin. Billy mosolygott.

A menet ficánkolva, dülöngélve, tántorogva érkezett a drezdai vágóhíd kapujához, majd bement a kapun. A vágóhídon már nem folyt serény munka. Németországban már csaknem az összes patás állatot megölték és megették és megemésztették az emberi lények, többségükben katonák. Így megy ez.

Az amerikaiakat a kapun belül az ötödik épületbe vitték. Ez földszintes beton kocka volt, az első és a hátsó falán tolóajtókkal. Arra a célra épült, hogy disznókat tartsanak benne, mielőtt leölik őket. Most pedig az otthonától messze került száz amerikai hadifogoly otthonául fog szolgálni. Priccek sorakoztak odabenn és két nagy hasú kályha meg egy vízcsap. Az épület mögé helyezték a latrinát, ez egyetlen szál korlátból állt, alája rakott vödörrel.

Az épület ajtaja fölött egy nagy számjegyet pillantottak meg. Egy *ötös* számot. Még mielőtt bementek volna az amerikaiak, azt mondta az egyetlen angolul beszélő őrük, hogy

tanulják meg kívülről a címüket, ami igen egyszerű, arra az esetre, ha elvesznének valahol ebben a nagy városban. Ez volt a címük: Schlachthof-fünf. *Schlachthof* azt jelenti, hogy vágóhíd. *Fünf*, a jó öreg ötös.

7

Huszonöt év múlva Billy Pilgrim Iliumban szállt egy bérelt repülőgépbe. Tudta, hogy le fog zuhanni, de nem akarta magát nevetségessé tenni azzal, hogy ezt meg is mondja. Billyt és még huszonnyolc optometrikust kellett volna a gépnek Montrealba vinni, egy kongresszusra.

Valencia, a felesége, odakinn állt, az apósa, Lionel Merble, a mellette levő ülésen foglalt helyet, bekapcsolta a biztonsági övét.

Lionel Merble tulajdonképpen gép volt. A tralfalmadoriak persze azt mondják, hogy a Világegyetem minden állati vagy növényi teremtménye valamiféle gépezet. Rendkívüli módon szórakoztatja őket, hogy sok földlakó sértésnek tekinti még a gondolatot is, hogy gép.

A repülő mellett a Valencia Merble Pilgrim nevezetű gép egy mogyoróscsokoládé szeletet evett, és istenhozzádot integetett.

A repülőgép minden zavar nélkül szállt fel. Így volt megszerkesztve a pillanat. Egy négytagú férfidalárda is utazott a gépen. Ők is optometrikusok voltak. Úgy nevezték magukat, hogy „A NŐK”, ami a Négyszemű Öreg Kurvahajcsárok rövidítése.

Amikor a repülő már biztonságban szállt fenn a magasban, Billy apósa arra kérte a kvartettet, hogy énekelje el neki a kedvenc dalát. Az énekesek tudták, hogy melyik dalra gondol, és el is énekelték, a dal pedig imígyen szólt:

*Sittre vágtak, itt rohadok,
Nadrágomba beletojok,
Lógó zacskóm földig ér el.
Nem felejttem azt a napot,
Mikor engem megharapott,
Soha többé lengyel nővel!*

Billy apósa hosszan kacagott ezen és arra kérte a kvartettet, hogy énekeljék el neki azt a másik lengyel dalt is, amit annyira szeret. Így hát elénekelték azt a dalt a pennsylvaniai lengyel szénbányászokról, ami így kezdődött:

*Én és Mike, a bányaréme,
Szent szar, ez a vidám élet.
Fizut kapunk máma, de jó!
Szent szar, holnap nem lesz meló!*

Ha már lengyelekről beszélünk: Mintegy három nappal azután, hogy Billy Pilgrim Drezdába érkezett, véletlenül tanúja volt, amint nyilvánosan felakasztottak egy lengyel férfit. Nem sokkal napkelte után éppen munkába indult Billy meg néhány társa, amikor egy futballpálya előtt egyszerre csak egy akasztófát és egy nem is nagy csödületet vett észre. A lengyel mezőgazdasági kényszermunkás volt, akit azért akasztottak fel, mert egy német nővel közösült. Így megy ez.

Billy, tudván, hogy a repülőgép nagyon hamarosan le fog zuhanni, behunyta a szemét, és visszautazott az időben 1944-be. Megint Luxemburgban járt, az erdőben – a *Három testőr*-rel. Roland Weary rázta őt, és a fejét egy fához dőngette.

– Menjetek tovább, fiúk, menjetek nélkülem – mondta Billy Pilgrim.

A négytagú férfidalárda éppen azt énekelte a repülőgépen, hogy „Várj, míg kisüt a nap, Nelly”, amikor a gép egyszerre csak puff, nekiütközött a vermonti Sugarbush hegynek. Billy és a másodpilóta kivételével mindenki meghalt. Így megy ez.

A hegy lábánál lévő híres síparadicsom fiatal osztrák síoktatói érkeztek először a szerencsétlenség színhelyére. Miközben egyik holttesttől a másikhoz rohagáltak, egymásközt németül beszéltek. Fekete szélvédő álarcot viseltek, két nyílással a szemük helyén, és piros jambósapkát. Olyanok voltak, mint a néger babák, mint azok a fehérek, akik feketének maszkírozzák magukat, hogy ne vessenek rajtuk. Billynek betört a koponyája, de még nem vesztette el az eszméletét. Nem tudta, hol van. Az ajka mozgott, és az egyik néger baba egészen odadugta a fülét, hogy meghallja, mit mond, hiszen ezek talán egy haldokló utolsó szavai.

Billy azt hitte, hogy a néger babának valami köze van a második világháborúhoz, és odasúgta neki a címét:

– Schlachthof – fünf.

Tobogánon hozták le Billyt a Sugarbush hegyről. A néger babák kötelekkel kormányozták a szánkót és dallamosan jódliztak, hogy szabad utat biztosítsanak. A lesiklopálya a hegy lábánál megkerülte egy libegő kötélpálya oszlopait. Billy felnézett azokra a vidám színű lastex ruhákba öltözött és hatalmas bakancsokat és védőszemüvegeket viselő, hóval ripityára bombázott fiatalokra, amint sárga karosszékekben ülve suhannak át az égen. Azt hitte, hogy ezek a második világháború valamilyen meglepő új szakaszának a résztvevői. És ezt rendben lévőnek találta. Minden a legnagyobb rendben volt Billy számára.

Egy kis magánkórházba vitték. Bostonból jött egy híres agysebész, és háromórás műtétet hajtott végre rajta. Billy ezt követően két napig eszméletlenül feküdt és milliárdnyi dolgot összeálmodott, köztük néhány olyat is, ami igaz volt. A valóságos dolgok közé tartoztak az időutazások.

A valóságos dolgok egyike az első este, melyet a vágóhídon töltött. A szegény, öreg Edgar Derbyvel együtt tolt egy üres kétkerekű taligát egy salakos ösvényen, az állatok kiürült karámjai közt. Egy közös konyhába igyekeztek, hogy elhozzák az egész csoport vacsoráját. Egy Werner Gluck nevű tizenhat éves német őrizte őket. A taliga tengelyeit kimúlt állatok zsírjával kenték meg. Így megy ez.

A nap éppen lement, és utolsó sugarai még megvilágították a várost, s ezáltal csipkés szélű sziklaszirteket varázsoltak az elcsendesedett vágóhídi karámok bukolikus üressége köré. A várost elsötétítették, hiszen bármikor jöhetnek bombázórepülők, ezért Billynek nem adatott meg, hogy lássa Drezdát abban a pillanatában, amikor a legtündéribb dolgot teszi, amit csak egy város naplementekor tehet, vagyis amikor egyenként hunyorít a kigyulladó fényeivel.

Volt ott egy széles folyó is, hogy visszatükrözze a fényeket, ami különösen széppé tette volna a világító pontok alkonyi hunyorgását. Az Elba.

Werner Gluck, a fiatal őr, Drezdában született. Mindeddig még sohasem járt a vágóhídon, így hát nem tudta pontosan, merre van a konyha. Billyhez hasonlóan ő is magas és gyenge fiú

volt, lehetett volna akár az öccse is. Valójában, ami azt illeti, távoli unokatestvérek voltak, ez azonban olyasmi, amire sohasem jöttek rá. Gluck fegyvere egy hihetetlenül súlyos puska volt, amolyan egylovettű múzeumi tárgy, kívülről nyolcszögletű csővel, belülről sima furattal. A szuronyát is rátűzte. Hosszú kötőtűnek nézhetne volna az ember. Vércsatornája sem volt.

Gluck elvezette őket az egyik épülethez. Azt hitte, hogy ott a konyha, s kinyitotta a tolóajtót. De ott semmiféle konyhát nem találtak. Csak egy közös zuhanyozóhoz tartozó öltözőhelyiséget láttak és rengeteg gőzt. A gőzben pedig mintegy harminc tizenéves kislányt, teljesen ruhátlanul. Német menekültek voltak Boroszlóból, amit iszonyú bombatámadások érték. A lányok is éppen akkor érkeztek Drezdába. Dreza zsúfolásig megtelt menekültekkel.

Ott álltak tehát ezek a lányok, semmi sem takarta rejtett testrészeiket. És ott állt a nyitott ajtóban Gluck és Derby és Pilgrim – a gyerekes katona és a szegény, öreg középiskolai tanár, és a bohóc tógában, és ezüstcipellőben – rájuk bámulva. A lányok sikoltoztak. Kezüikkel fődtek el magukat, és hátat fordítottak és így tovább, s ezáltal még kimondhatatlanabban gyönyörűbbek lettek.

Werner Gluck, aki addig soha életében nem látott meztelen nőt, becsukta az ajtót. Billy sem látott még meztelen nőt. Derby számára ez semmiféle újdonságot nem jelentett.

Amikor a három szerencsétlen flótás megtalálta a közös konyhát, mely főként azért létesült, hogy ebéddel lássa el a vágóhídi munkásokat, már mindenki hazament, egyetlen asszony kivételével, aki türelmetlenül várt rájuk. Az asszony hadiözvegy volt. Így megy ez. Kalapban és kabátban topogott. Ő is haza akart menni, bár otthon senki sem várta. A pult bádogtetején szépen egymás mellé téve hevert fehér kesztyűje.

Az asszony két nagy kondér levest tett félre az amerikaiaknak. Lassú tűzön fortyogott a leves a gáztűzhelyen. Fekete kenyeret is rakott nekik halomba.

Az asszony megkérdezte Glucktól, nem szörnyen fiatal-e ahhoz, hogy a hadseregben legyen. A fiú elismerte, hogy bizony az.

Az asszony megkérdezte Edgar Derbyt, nem szörnyen öreg-e ahhoz, hogy a hadseregben legyen. Derby azt mondta, hogy bizony az.

Az asszony megkérdezte Billy Pilgrimet, ő tulajdonképpen micsoda. Billy azt felelte, hogy nem tudja. Csak megpróbálta magában tartani a meleget.

– Az igazi katonák már mind meghaltak – mondta az asszony. És ez igaz volt. Így megy ez.

A másik valóságos dolog, amit Billy meglátott, miközben eszméletlenül feküdt Vermontban, az a munka volt, amit neki és a társainak kellett Drezdában egy álló hónapig végeznie, amíg csak le nem rombolták a várost. Ablakot mostak és padlót söpörtek, és klozettot pucoltak, és konzerves üveget dobozoltak, és kartondobozokat ragasztottak le egy malátaszirupot gyártó üzemben. A szirupot vitaminokkal és ásványi sókkal dúsították. A szirupot állapotos nők számára készítették.

A szirupnak olyan íze volt, mintha hikorifa füstjét keverték volna híg mézbe, és mindenki, aki a gyárban dolgozott, a nap folyamán titokban bele-belekanalizott. Nem voltak állapotosok, de nekik is szükségük volt vitaminokra és ásványi sókra. Billy az első munkanapján még nem kanalizott bele a szirupba, de egy csomó amerikai megtette.

Billy a második napon kanalizott bele. A gyárban mindenütt kanalakat rejtettek el: gerendák közt, fiókokban, fűtőtestek mögött és így tovább. Sebtiben dugták el a kanalakat, akik a szirupot kóstolgatták, amikor meghallották, hogy jön valaki. A kanalizás bűnnek minősült.

Billy a második napon az egyik fűtőtest mögött söprögetett, és váratlanul talált egy kanalat. Mögötte nagy kádban hűlt a szirup. Az egyetlen, aki megláthatta Billyt és a kanalat,

a szegény öreg Edgar Derby volt; kívülről mosta éppen az ablakot. A kanál leveseskanál volt. Billy belemártotta a kádba, körbe-körbe forgatta, ragacsos-nyúlós nyalókát csinált belőle. És a szájába dugta.

Eltelt egy pillanat, és akkor testének minden egyes sejtje túláradozó hálával és ünnepléssel rázta meg Billyt.

Félénk kis kocogtatások hallatszottak a gyárablakon. Derby állt odakinn, mindent látott. Ő is akart egy kis szirupot.

Így hát Billy neki is készített egy nyalókát. Kinyitotta az ablakot. És a nyalókát a szegény, öreg Derby kitátott szájába dugta.

Eltelt egy pillanat, és akkor Derby könnyekre fakadt. Billy becsukta az ablakot, és elrejtette a ragadós kanalat. Jött valaki.

8

Nagyon érdekes látogató érkezett az amerikaiakhoz, két nappal Drezda pusztulása előtt. Howard W. Campbell, Jr., egy náci lett amerikai. Campbell írta azt a bizonyos monográfiát az amerikai hadifoglyok siralmas viselkedéséről. Most nem a hadifoglyokkal kapcsolatos kutatásait akarta tovább folytatni. Azért jött el a vágóhídra, hogy katonákat toborozzon a Szabad Amerikai Hadtest elnevezésű német katonai alakulat számára. Campbell találta ki azt az alakulatot, és ő lett a parancsnoka is. Az elképzelések szerint ennek az egységnek csak az orosz fronton kellett volna harcolnia.

Campbell átlagos külsejű ember volt, de feltűnően különködő módon öltözködött; saját tervezésű egyenruhát viselt. Harminclitresz fazékhoz hasonlatos fehér csákó volt rajta, és horogkeresztekkel meg csillagokkal díszített fekete cowboysizma. Testhez álló kék trikóruha feszült rajta, hónaljától a bokáig futó sárga csíkokkal. A váll-lapján halványzöld mezőben Lincoln Abraham profiljának árnyképe. Széles, vörös karszalagot viselt, fehér körben kék horogkereszttel.

Ezt a karszalagot magyarázta most a beton disznóólban.

Billy Pilgrimnek rettenetesen égett a gyomra, minthogy munka közben, egész nap a malátaszirupot kanalazta. A gyomorégés könnyeket sajtolt ki a szeméből, ezért hát Campbell képét a sós cseppek ugrabugráló lencséin keresztül csak eltorzítva látta.

– A kék az amerikai égboltot jelképezi – mondta éppen Campbell. – A fehér pedig azt a fajt, amelyik meghódította a kontinenst, lecsapolta a mocsarait, őserdőket irtott, utakat és hidakat épített. A vörös jelképezi az amerikai hazafiak vérének, amit olyan könnyű szívvel ontottak a régmúlt időkben.

Campbell hallgatósága álmos volt. Keményen megdolgozott ez a hallgatóság a szirupgyárban, és azután jó sokáig menetelt haza a hidegben. Girhes és beesett szemű volt ez a hallgatóság. A bőrükön apró sebek kezdtek virítani. És ugyanúgy a szájukban és a torkukban és a belső részeikben is. A gyárban kanalazgatott malátaszirup csak keveset tartalmazott mindazon vitaminok és ásványi sók közül, amelyekre minden földlakónak szüksége van.

Campbell most ennivalót ajánlott az amerikaiaknak, bifszteket és krumplipürét és mártást és vagdalt hússal töltött süteményt, ha jelentkeznék a Szabad Amerikai Hadtestbe.

– Amint legyőztük az oroszokat – mondta –, Svájcra keresztül mindenkit hazatelepítünk.

Erre senki sem válaszolt.

– Előbb vagy utóbb úgyis harcolnotok kell a kommunisták ellen – magyarázta Campbell.
– Miért ne essünk túl rajta most?

És akkor kiderült, hogy Campbell mégsem távozik anélkül, hogy bárki is válaszolna neki. Szegény, öreg Derby, a gyászos sorsra szánt középiskolai tanár, nehézkesen feltápáskodott, és eljött az a pillanat, amely minden bizonnyal élete legnagyobb pillanata lett. Ebből a történetből csaknem teljesen hiányoznak a jellemek, és csaknem teljesen hiányoznak a drámai összeütközések is, annyira betegek a történet szereplői, és olyannyira csak a hatalmas erők elfásult játékszerei. Végeredményben éppen ez a háború egyik legfőbb hatása: elveszi az emberek kedvét és bátorságát attól, hogy jellemek legyenek. De az öreg Derby most jellemnek bizonyult.

Úgy állt ott, mint egy, az ütésektől már kábult ökölvívó. A fejét lehajtotta. Mindkét öklét maga előtt tartotta, mint aki tájékoztatásra és taktikai utasításra vár. Aztán felemelte a fejét, és kígyónak nevezte Campbellt. Majd helyesbített. Azt mondta, hogy a kígyók nem tehetnek arról, hogy kígyók, Campbell viszont, aki más is *lehetett volna*, mint ami lett, sokkal hitványabb, mint egy kígyó vagy egy patkány – vagy akár egy vérrel teleszívott lótetű.

Campbell mosolygott.

Derby meghatóan beszélt az amerikai államformáról, mely szabadságot és igazságot és lehetőségeket és tiszta játékszabályokat biztosít mindenki számára. Azt mondta, hogy nincs a jelenlévők között egyetlenegy sem, aki szíves örömet meg ne halna ezekért az eszmékért.

Beszélt az amerikai és az orosz nép közötti testvériségről, és arról, hogy miképp fogja ez a két nemzet megsemmisíteni a náciizmus nyavalyáját, amely az egész világot meg akarja fertőzni.

Drezda légvédelmi szirénái gyászosan vonítottak.

Az amerikaiak, az öreik és Campbell egy visszhangos húsraktárban kerestek menedéket, melyet tiszta kőbe vájtak a vágóhíd alatt. Vaslépcső vezetett a mélybe, fenn is, lenn is vasajtókkal.

Odalenn a raktárban néhány marha és birka és disznó és ló függött a vaskampókon. Így megy ez. Még több ezer állat számára lógtak üres kampók a raktárban. Természetes hideg volt a helyiségben. Nem gépekkel hűtötték. Gyertyák világítottak. A raktárt fehérre meszelték és karbolsavszagot árasztott. Lócák húzódtak az egyik fal mentén. Az amerikaiak odamentek, és mielőtt leültek, lesöpörték a deszkáról a ráhullott meszet.

Howard W. Campbell, Jr. az örökhöz hasonlóan állva maradt. Kitűnő németiséggel beszélt az örökkel. Akkoriban sok népszerű német színdarabot és verset írt, és egy Resi North nevű híres német színésznőt vett feleségül. A színésznő akkor már nem élt, egy frontszínházban lépett fel a Krím-félszigeten, ott lelte halálát. Így megy ez.

Semmi sem történt azon az éjszakán. Csak a következő éjszaka lesz az, amikor körülbelül százharmincezer ember fog meghalni Drezdában. Így megy ez. Billy szunyókált a húsraktárban. Azon kapta rajta magát, hogy szóról szóra, mozdulatról mozdulatra megint belebonyolódott a lányával folytatott vitába, abba, amelyikkel ez a történet elkezdődött.

– Apa – mondta a lánya –, hát *mit* csináljunk veled? – És így tovább. – Tudod, ki az, akit meg tudnék ölni? – kérdezte a lánya.

– Kit tudnál megölni? – érdeklődött Billy.

– Azt a Kilgore Troutot.

Kilgore Trout, mint tudjuk, tudományos-fantasztikus regényíró volt, és ma is az. Billy több tucat Trout-könyvet összeolvasott, de ezenfelül meg is barátkozott Trouttal – már amennyire valaki egyáltalán összebarátkozhat Trouttal, aki nagyon keserű ember.

Trout bérelt pincehelyiségben lakik Iliumban, mintegy két mérföldnyire Billy szép, fehér házától. Fogalma sincs, hogy hány regényt írt – lehet vagy hetvenöt könyve. Egyetlenegy sem hozott pénzt a konyhára. A napi szükségleteit mint az *Ilium Gazette* lapterjesztője keresi meg, rikkancsfiúkat irányít, apró kölykökből préseli ki a munkát, hízeleg nekik és becsapja őket.

Billy 1964-ben találkozott vele először. Billy egy mellékutcában vezette éppen Cadillacját, amikor egyszerre csak több tucat kerékpáros kisfiú torlaszolta el az utat. Ott tartottak értekezletet. Egy nagy szakállú férfi szónokolt a fiúknak. Gyáva és veszedelmes alaknak látszott, olyannak, aki nyilván nagyszerűen végzi a feladatát. Trout abban az időben hatvankét éves volt. Éppen azt magyarázta a srácoknak, hogy ne a rohadt fenekükön üljenek, hanem vegyék rá állandó vevőiket: fizessenek elő arra a kurva vasárnapi kiadásra is. Azt ígérte, hogy aki a következő hét hónapban a legtöbb vasárnapi előfizetést szerzi, az a szüleivel együtt egy hétre ingyen elutazhat a Marthas' Vineyard szigetére, és fizetik nekik a költségeket is, meg minden szart.

És így tovább.

A rikkancsfiúk közt az egyik valójában *lány* volt. Teljesen fel volt dobva.

Trout paranoid arca rettenetesen ismerősnek tűnt, hiszen Billy már oly sok könyv borítóján látta. De amikor ilyen váratlanul megpillantotta szülővárosa egyik mellékutcájában, nem tudott rájönni, miért is olyan ismerős. Arra gondolt Billy, hogy talán valahol Drezdában találkozott ezzel az ütődött Messiással. Nem vitás, hogy Trout olyan volt, mint egy hadifogoly.

És akkor az újságáruslány felemelte a kezét.

– Mr. Trout – kérdezte a lány –, ha én nyerek, magammal vihetem a húgomat is?

– Egy frászt – felelte Kilgore Trout. – Hát azt hiszed, a pénz a *fán terem*?

Mellékesen szólva, Trout írt egy könyvet egy pénztermő fáról. A levelei húszdolláros bankjegyek voltak. A virágai államkötvények. A gyümölcsei gyémántok. A fa vonzotta magához az emberi lényeket, akik ott, a fa tövében mind megölték egymást, és ebből nagyon jó trágya lett.

Így megy ez.

Billy Pilgrim leállította a mellékutcában a Cadillacját, és megvárta, amíg véget ér az értekezlet. Amikor befejezték ottmaradt egy fiú, akivel Trout még nyilván el akart intézni valamit. A fiú ott akarta hagyni az állását, mert nagyon nehéznek bizonyult a munka, és mert hosszú a munkaidő és nagyon kevés a fizetés. Trout ettől teljesen kiborult, mert ha a srác valóban otthagyja, akkor ő maga lenne kénytelen kihordani a fiú területén a lapot, míg csak nem talál egy másik balekot.

– Mit képzelsz, mi vagy te? – kérdezte Trout a fiútól megvető hangon. – Valami bél nélküli csoda:

Ez is Trout egyik könyvének a címe: *A bél nélküli csoda*. Egy robotemberről szólt, akinek bűdös volt a lehelete, de miután kigyógyították ebből a betegségből, és megszűnt a szájbüze, máris közszeretetnek örvendett. De ez a történet – tekintettel arra, hogy 1932-ben íródott – azért volt olyan figyelemre méltó, mert előre megjósolta a kocsonyásított benzin széles körű felhasználását az emberi lények életetésénél.

Repülőgépekről dobták le ezt az anyagot az emberekre. A feladatot robotok végezték. Ezeknek nem volt lelkiismeretük, sem olyan áramkörük, amely lehetővé tette volna számukra, hogy elképzeljék, mi történik az emberekkel ott lenn, a földön.

Trout robot főszereplője tökéletes emberi lénynek látszott, beszélni és táncolni is tudott, és így tovább, sőt még lányokkal is járt. És senki sem vette tőle rossz néven, hogy kocsonyásított benzint dobott az emberekre. Azt azonban, hogy bűdös a szája, megbocsáthatatlannak tartották. De mihelyt ettől megszabadult, már szívesen befogadták az emberi nem soraiba.

Trout alulmaradt a vitában, amit a kilépni óhajtó fiúval folytatott. Magyarázott a fiúnak a milliomosokról, akik sráckorukban mind újságot árultak, de a fiú azt felelte:

– Igen, de le merném fogadni, hogy egy hét múlva mind otthagyták, ez *olyan* oltári kitolás.

És a fiú ott hagyta Trout lába előtt a teli újságoszsákját, tetején az előfizetők névsorával. Most aztán Trout maga hordhatta ki a lapokat. Kocsija nem volt. Még csak egy kerékpárja sem, és halálosan félt a kutyáktól.

Valahol egy nagy kutya ugatott.

Amikor Trout siralmasan a vállára akasztotta a zsákot, Billy Pilgrim odalépett hozzá.

– Mr. Trout?

– Tessék?

– Ön ... ön *Kilgore* Trout?

– Igen. – Trout azt hitte, hogy Billynek valami panasza van, talán nem hordják ki neki rendesen az előfizetett lapot. Nem gondolt önmagára mint íróra, azon egyszerű oknál fogva, hogy a világ sosem engedte meg neki, hogy íróként gondoljon magára.

– A ... az író? – kérdezte Billy?

– A micsoda?

Billy már biztosra vette, hogy tévedett.

– Van egy *Kilgore* Trout nevű író.

– *Van* olyan? – Trout bambán és elképedve nézett rá.

– Sose hallott róla?

Trout a fejét rázta.

– Senki ... soha nem hallott róla – mondta.

Billy segített Troutnak az újságok kihordásában, háztól házig vitte a Cadillacjén. Billy feladata lett, hogy megtalálja a házakat, s a listán kipipálja őket. Trout teljesen puff volt. Még sohasem találkozott olyasvalakivel, aki őérte rajongott volna, és Billy olyan *lelkes* rajongójának bizonyult.

Trout elpanaszolta: soha nem látta, hogy akár egyetlen könyvét is hirdették volna, vagy hogy bírálatot írtak volna róla, vagy hogy árusították volna.

– Elszálltak az éveim – sóhajtott –, és én csak álltam az ablakban, és a levegőbe szórtam a magjaimat.

– Biztosan kapott leveleket – mondta Billy. – Én nagyon sokszor úgy éreztem, hogy írnom kellene önnek.

Trout feltartotta az egyik ujját.

– Egyet kaptam.

– Egy *lelkes* olvasójától?

– Egy *őrülttől*. Azt magyarázta a levélíró, hogy nekem kellene a Világ Elnökének lennem.

Kiderült, hogy az, aki ezt a levelet írta, Eliot Rosewater, Billy egykori barátja a kiszolgált hadfiak kórházában, Lake Placid közelében. Billy elmondott Troutnak egyet s mást Rosewateréről.

– istenem ... én azt hittem, hogy olyan tizennégy éves – csodálkozott Trout.

- Teljesen felnőtt ember. Százados volt a háborúban.
- Úgy ír, mint egy tizennégy éves gyerek – mondta Kilgore Trout.

Billy meghívta Troutot a tizennyolcadik házassági évfordulójára, amit két nap múlva ünnepeltek. Most éppen nagy vendégsereg gyűlt össze náluk.

Trout Billy ebédlőjében állt, falta a szendvicseket. Tele volt a szája philadelphiai krémsajttal és lazacikrával, miközben egy optometrikus feleségével beszélgetett. A társaságban Trout kivételével valamilyen módon mindenkinek köze volt a szemészethez. És egyedül ő nem hordott szemüveget. Nagy sikert aratott. Mindenkit felizgatott, hogy egy igazi író van a társaságban, még akkor is, ha soha egyetlen könyvét sem olvasták.

Trout egy bizonyos Maggie White-tal beszélgetett, aki otthagya a fogászasszisztensi pályát, hogy egy optometrikus számára teremtsen otthont. Nagyon csinos volt. Az *Ivanhoe* volt az utolsó könyv, amit olvasott.

Billy Pilgrim ott állt a közelükben, hallgatta őket. Ott lapult a zsebében valami, amit közben meg-megtapogatott. Az az ajándék, amit majd rövidesen odaad a feleségének: egy atlaszselyem dobozka, és benne egy délutáni alkalomra való, csillagos zafírköves gyűrű. A gyűrű nyolcszáz dollárt ért.

A. tömjénezés, amelyben Trout részesült, bármily értetlen és tudatlan hízélgés volt is csupán, mégis úgy hatott rá, mint a marihuana. Boldog lett és hangos és pimasz.

- Fétek, hogy nem olvasok annyit, amennyit *kellene* – csicseregte Maggie.

Mi mind félünk valamitől – válaszolta Trout. – Én például a ráktól félek és a patkányoktól és a dobermann kutyáktól.

– Illenne tudnom, de hát nem tudom – mondta Maggie –, és ezért kénytelen vagyok megkérdezni, melyik a leghíresebb könyv, amit ön írt?

- Egy nagy francia főnök temetéséről szól.

- Ez nagyon érdekes lehet.

– Összegyűltek a világ összes nagy főnökei. Folyik a gyönyörű szertartás. – Trout ezt ott helyben találta ki, miközben folytatta a történetet. – És mielőtt lezárják a koporsót, a gyászolók az utolsó pillanatban petrezselymet és paprikát szórnak az elhunyra. – Így megy ez.

– És ez igazán *meg történt*? – kérdezte Maggie White. Rettenetesen buta nőszemély volt, de egészen rendkívüli módon tudott vágyat ébreszteni a gyerekcsináláshoz. A férfiak csak ránéztek, és máris rögtön gyereket szerettek volna. beléplátni. De még egyetlenegy gyereke sem született. Fogamzásgátlót használt.

– Hát persze hogy meg történt – mondta neki Trout. – Ha olyasmit írnék, ami nem történt meg igazán, és azt próbálnám eladni, bizony börtönbe is kerülhetnék. Az *csalás* lenne.

Maggie elhitte neki.

- Erre eddig sose gondoltam – mondta.

- Hát akkor most gondoljon rá.

– Ez olyan, mint a hirdetés. A hirdetésben az embernek igazat kell mondania, különben bajba keveredik.

- Pontosan. Ugyanazok a törvények és jogszabályok vonatkoznak erre is.

- Ezek szerint meglehet, hogy egyszer még *minket* is beleír valamelyik könyvébe?

- Én mindent beleírok a könyvekbe, ami csak megessik velem.

- Gondolom, jó lesz, ha vigyázok, hogy mit mondok magának.

– Úgy is van. És nemcsak én vagyok az, aki hallgatja, hogy mit mond. A jóisten is hallgatja. És az utolsó ítélet napján majd a fejére olvassa mindazt, amit mondott és cselekedett. És ha kiderül, hogy azok nem jó, hanem rossz cselekedetek, akkor aztán

megnézheti magát, mert a pokol tüzében fog égni örökkön-örökké. És az égés fájdalma egy pillanatra sem fog soha szünetelni.

Szegény Maggie teljesen szürke lett. *Ezt* is elhitte, és a rémülettől kövé dermedt.

Kilgore Trout harsányan hahotázott. A szájából kirepült egy lazacikra, és Maggie ruhakivágásában akadt fenn.

Most az egyik optometrikus figyelmet kért. Felköszöntötte Billyt és Valenciát, hiszen az ő házassági évfordulójukat ünnepelték. Az előre megállapított program szerint az optometrikusok férfidalárdája, „A NŐK” elnevezésű vokálkvartett énekelt, amíg a vendégek ittak, és Billy és Valencia boldogságtól sugárzó arccal átkarolták egymást. Mindenkinek ragyogott a szeme. *Hej, az én régi bandám* – ez volt a dal címe.

Sej, így szólt a dal, *odaadnám biz' én a földkerekeit; csak láthatnám újra a régi bandát*. És így tovább. Egy kicsit később meg azt mondja a dal: *Ég áldjon örökre pajtások és lányok, ég áldjon ti régvolt szerelmek és srácok ... Ég áldjon ...* És így tovább.

Billy Pilgrim váratlanul azon vette észre magát, hogy teljesen kiborította ez a dal és ez az alkalom. Soha életében nem volt semmiféle régi bandája, sem régvolt szerelmei és pajtásai, és most keservesen érezte, hogy mennyire hiányzik legalább egyetlenegy, most, amikor a kvartett lassú, fájdalmas kísérleteket végzett a hangszálaival, szándékosan búbanatos akkordokat, aztán még búbanatosabb, majd elviselhetetlenül búbanatos akkordokat zengett, és azt követően fojtogatón édeskés, majd megint búbanatos hangzatokat dalolt. Billy a váltakozó akkordokra erőteljes pszichoszomatikus tünetekkel reagált. A szája limonádéízzel telt meg, és az arca úgy eltorzult, mintha valóságosan is arra a kínpad nevezetű kínzó szerkezetre vonták volna.

Olyan különösen nézett ki, hogy amikor az ének véget ért, többen is aggályosan összesúgtak. Arra gondoltak, hátha éppen szívrohamot kap, és ezt a véleményüket Billy is szemmel láthatóan megerősítette azzal, hogy egy székhez támolygott, és elgyötörten leült.

Csend volt.

– Jaj istenem – sóhajtott Valencia, és föléhajolt. – Billy ... jól vagy?

– Igen.

– Olyan rettenetesen nézel ki.

– Nem ... igazán jól vagyok. Minden oké... – És valóban jól is volt, csak éppen arra nem talált semmi magyarázatot, hogy miért hatott rá olyan furcsán az a dal. Hosszú évekig úgy vélte, hogy nincsenek titkai önmaga előtt. És íme, itt a bizonyíték, hogy valahol a bensejében nagy titok rejtőzik, csak azt nem tudta sehogy sem elképzelni, mi lehet az.

Az emberek ekkor látva, hogy Billy arcába visszatér a szín, látva hogy már mosolyog, továbbsodródtak. Csak Valencia maradt vele, Kilgore Trout pedig, aki addig a tömeg szélén állt, most kíváncsian, ravaszul közelebb jött.

– Úgy néztél ki, mint aki *kísértetet* lát – mondta Valencia.

– Nem – felelte Billy. Semmi egyebet sem látott, csak azt, ami tényleg ott volt az orra előtt: a négy dalos ábrázatát, ezeket a jellegtelen külsejű, birka tekintetű, lélektelen, báva alakokat, amint újra meg újra édeskésről búbanatosra, búbanatosról édeskésre váltottak.

– Szabad tippelnem? – szólt közbe Kilgore Trout. – Véleményem szerint maga kinézett az *időablakon*.

– Micsodán? – kérdezte Valencia.

– Egyszerre csak meglátta a múltat vagy a jövőt. Igazam van?

– Nem – felelte Billy Pilgrim. Felállt, zsebre vágta az egyik kezét, s ott rábukkant a gyűrűt tartalmazó dobozra. Elővette a dobozt, és szórakozottan odaadta Valenciának. Eredetileg úgy

tervezte, hogy a dal végén adja át, akkor, amikor mindenki őket nézi. Most csak Kilgore Trout tartózkodott a közelükben, csak ő láthatta.

– Ezt nekem adod? – kérdezte Valencia.

– Igen.

– Jaj istenem – mondta. Aztán hangosabban is kiáltotta, hogy mások is meghallják. Körbeállták őket, és Valencia kinyitotta a dobozt, és csaknem felsikoltott, amikor megpillantotta a csillagos zafírt. – Jaj, istenem – ismételte. Cuppanós csókot adott Billynek. És hozzátette: – Köszönöm, köszönöm, köszönöm.

Ezután mindenki arról beszélt, hogy milyen csodálatos ékszert adott Valenciának Billy a házasságuk évfordulójára.

– Istenem – mondta Maggie White –, pedig Valencia már megkapta a legnagyobb briliánst, amit valaha láttam. Kivéve, persze, a moziban.

Arról a briliánsról beszélt, amit Billy a háborúból hozott haza.

Az a műfogsor egyébként, melyet a kis cirkuszigazgató kabátjában talált, ott rejtőzött az öltözőtükre fiókjában, a manzsettagombos dobozban. Csodálatos manzsettagombgyűjteménye volt Billynek. A családban régen meghonosodott a szokás, hogy minden apák napjára³ manzsettagombot ajándékoznak neki. Most is egy ilyen apák napi manzsettagombot viselt. Több mint száz dollárba került. Régi római pénzérmékből készítették. Őrzött odafenn, az emeleten olyan manzsettagombot is, amelynek gombjai apró, valóban működő rulettkerekek voltak. Kapott már olyan kezelógombot is, melynek egyik darabjába igazi hőmérőt, a másikba igazi iránytűt szereltek.

Billy most ide-oda járt a vendégek közt – kívülről teljesen normálisan. Kilgore Trout úgy követte, mint az árnyék, makacsul tudni akarta, hogy mire gyanakodott, vagy mit látott Billy. Végeredményben Trout legtöbb regénye időcsatornákról és telepatikus érzékelésekről, és egyéb szokatlan dolgokról szólt. Trout hitt is ezekben a dolgokban, és mohón bizonyítani akarta a létezésüket.

– Kipróbálta már, hogy mi történik, ha egy óriási tükröt a padlóra fektet és aztán ráállít egy kutyát? – kérdezte Trout Billytől.

– Nem.

– A kutya lenéz, és aztán egyszerre csak észreveszi, hogy semmi sincs alatta. Azt hiszi, hogy a puszta levegőben áll. És akkorát ugrik ijedtében, de *akkorát* ...

– *Tényleg?*

– *Maga* is olyan képet vágott ... mintha egyszerre csak rájött volna, hogy a puszta légből áll.

Újra dalolt a férfikvartett. És ez érzelmileg megint meggyötörte Billyt. Ez a jelenség *határozottan* a négy alakkal függött össze, és nem azzal, amit énekeltek.

Íme, ezt énekelték, miközben Billy majd szétrobbant:

*Tíz cent a gyapot, negyven a hús,
Éhesek vagyunk, az ág is hús.
Napfényre vágyunk, de csak esik,
Gyűlnek a gondok, esziunket veszik;
Csűröm is volt már, szépen befestve,
Villám találta, maradt a pernye.
Mit ér a zokszó, sorsunk borús,
Tíz cent a gyapot, negyven a hús,*

*Tíz cent a gyapot, adónk temérdek,
Hátunkon a gondok már el se férnek.*

És így tovább.

Billy felmenekült szép, fehér házának emeletére.

Trout még az emeletre is felment volna Billyvel, ha az meg nem tiltja. Billy bement az emeleti sötét fürdőszobába. Becsukta maga mögött az ajtót, és kulcsra zárta. Nem gyújtott villanyt, és csak fokozatosan jött rá, hogy nincs egyedül. A fia tartózkodott odabenn.

– Papa? – szólalt meg a fiú a sötétben. Robert, az eljövendő Zöldsapkás, akkor tizenhét éves volt. Billy szerette, de nem nagyon ismerte. Akaratlanul is azt gyanította Billy, hogy tulajdonképpen nincs is sok *ismernivaló* Roberten.

Billy felkattintotta a villanyt. Robert a végén ült, a pizsamanadrágja a bokáján lógott. Elektromos gitárt akasztott a nyakába. Aznap vette a gitárt. Még nem tudott rajta játszani, de nem is tanult meg soha. Gyöngyházfényű rózsaszín gitár volt.

– Szervusz, fiam – mondta neki Billy Pilgrim.

Billy bement a hálósobájába, pedig szórakoztatni illett volna a földszinten a vendégeit. Az ágyra feküdt és bekapcsolta a *Varázsujjak*-at. A matrac remegni kezdett, s ez kizavart egy kutyát az ágy alól. A Spot nevű kutyáját. A jó öreg Spot még élt akkoriban. Spot újra lefeküdt a sarokban.

Billy nagyon komolyan újra elgondolkodott, miért is tett rá ilyen nagy hatást ez a kvartett, és aztán egyszerre csak egy réges-régi élményével hozta kapcsolatba. Most nem utazott el az időben ahhoz az élményéhez. Csak visszaemlékezett halványan – úgy, ahogy az itt következik:

Lenn tartózkodott a húsraktárban azon az éjszakán, amikor Drezdát elpusztították. Mintha óriások léptei döngtek volna odafenn. A szőnyegbombázások nagy erejű robbanásai dördültek egymás után. És az óriások csak jártak és jártak döngve odafenn. A húsraktár rendkívül biztonságos óvóhelynek bizonyult. Mindössze a meszes vakolat törmelékei záporoztak néha rájuk. Csak amerikaiak voltak ott és négyen az őreik közül, valamint néhány, katonás sorba rakott levágott állat – senki más. Az őrszemélyzet többi tagja még a légítámadás előtt hazament, és most otthon töltötték az éjszakát: a saját drezdai lakásuk óvóhelyein. Mind meghaltak, a családtagjaikkal együtt.

Így megy ez.

A vágóhíd egy másik részén, egy kevésbé mélyre ásott óvóhelyen, mind egy szálig meghaltak azok a lányok is, akiket Billy meztelenül látott.

Így megy ez.

Olykor-olykor felment az egyik ór a lépcső tetejére, hogy megnézzze, mi van odakinn, aztán lejött, és odasúgott valamit a többi órnek. Odakinn tűzvész tombolt. Drezda egyetlen lángtengerré változott. És ez a láng felzabált minden szerves anyagot, mindent, ami csak égethető volt.

Az óvóhelyről másnap délig nem lehetett biztonságban előjönni. Amikor végül kijöttek az amerikaiak és az őreik, az ég koromfekete volt a füsttől. A nap csak apró, mérges gombostűfejeknek látszott. Drezda most olyan volt, mint a hold: semmi egyéb, csak ásványi anyagok. A kövek forrón izzottak. S a környéken rajtuk kívül minden halott.

Így megy ez.

Az örök ösztönösen összebújtak, a szemüket forgatták. Hol ezzel, hol azzal az arckifejezéssel próbálkoztak, egy szót sem szóltak, pedig a szájukat gyakran tátogatták. Olybá tűntek, mint egy négytagú férfidalárdáról készült némafilm.

Mintha csak azt énekelték volna, hogy „Ég áldjon örökre pajtások és lányok, ég áldjon ti régvolt szerelmek és srácok ... Ég áldjon. . .”

– Mesélj valamit – kérlelte egyszer Billy Pilgrimet Montana Wildhack a tralfamadori állatkertben. Egymás mellett feküdtek az ágyban. Magánéletet éltek. A gömbburát befedték a ponyvával. Montana állapotos volt, most már a hatodik hónapban, meghízott és rózsás lett, időről időre lomhán kisebb szívességeket kért Billytől. Fagylaltért vagy eperért nem küldhette ki, minthogy a légkör az üveggömbön kívül ciánt tartalmazott, és epret vagy fagylaltot legközelebb különben is csak millió és millió fényévnyi távolságra találhatott volna.

Legfeljebb a kétszemélyes kerékpáron ülő, tökérdektelen párral díszített hűtőszekrényhez küldhette, vagy pedig, mint most is, csak azért kunyerálhatott hízelegve, hogy „te, Billy, gyere, mesélj valamit”.

– Drezdát 1945. február tizenharmadikának éjszakáján pusztították el – kezdte Billy Pilgrim. – Az óvóhelyünkről csak másnap jöttünk elő.

Beszélt Montanának a négy örről is, akik döbbenetükben és bánatukban egy férfi vokálkvartetthez hasonlítottak. Beszélt neki a vágóhídi részlegekről, ahonnan mind eltűntek a karámok, mind eltűntek a tetők és az ablakok; beszélt neki a szanaszét heverő, üszkös kis fatuskóknak látszó valamikről. Ezek voltak az emberek, akiket utolért a lángtenger. Így megy ez.

Azt is elmondta neki Billy, hogy mi lett az épületekkel, amelyek azelőtt csipkés sziklaszirtekként vették körül a vágóhidat. Ezek a házak mind összedőltek. A faanyaguk elfogyott, a köveik leomlottak, egymásra roskadtak, míg végül alacsony, formás halmok görbületeibe merevedtek.

– Olyan volt, mint a hold felszíne – mondta Billy Pilgrim.

Az örök azt mondták az amerikaiaknak, hogy álljanak négyes sorokba; és ők meg is tették. Visszamasírozatták őket a disznóólba, vagyis az addigi otthonukba. Még álltak a falai, de eltűntek az ablakai, és eltűnt a tető, és nem maradt benn semmi más, csak hamu és megolvadt üvegtömbök. Rá kellett jönniök, hogy nincs már ott számukra sem élelem, sem víz, és ha az életben maradtak továbbra is életben akarnak maradni, akkor át kell mászniok a halmok görbületein, egyik halom a másik után, azon a holdbéli tájon.

És meg is tették.

A halmok görbületei csak távolról látszottak olyan simáknak. Amikor megmászták őket, rájöttek, hogy ezek álnok, éles göröngyökkel meredező valamik; olyan forrók, hogy érinteni sem lehet őket, gyakran ingatagok, s arra hajlamosak, hogy ha megmozdítják valamelyik fontosabb kövüket, akkor tovább omlanak és alacsonyabb, szilárdabb buckákba állnak össze.

Amíg átkelt a Holdon az expedíció, senki sem beszélt. Mit is mondhattak volna, ami illik az alkalomhoz. Egy dolog nyilvánvalónak tűnt: ebben a városban minden teremtet lélektől – függetlenül attól, hogy ki vagy mi volt azelőtt – elvárták, hogy halott legyen. És ha valaki még megmozdult, az csak azt jelenthette, hogy hiba csúszott a terv kivitelébe. Holdlakó emberek itt nem léteztek.

Amerikai vadászrepülők ereszkedtek a füstfelhő alá, hogy lássák, moccan-e még valami. Megpillantották Billyt és a társait, amint mozgolódtak odalenn. Gépfegyvergolyókat

záporoztak rájuk, de a golyók nem találták el őket. Akkor aztán meglátták, hogy lenn, a folyóparton mások is mozognak, és azokra is tüzeltek. Néhányat közülük eltaláltak. Így megy ez.

Az az, elgondolás vezérelte őket, hogy ezzel a háború befejezését siettetik.

Billy története nagyon furcsán végződött, egy olyan külvárosban, melyet nem érintettek a tüzek és a robbanások. Amikor leszállt az est, az örök és az amerikaiak egy vendégfogadóhoz értek, mely rendesen nyitva tartott. Gyertyákkal világítottak. A földszinten három tűzhelyben égett a tűz. Üres asztalok és székek várták mindazokat, akik netán betévednének ide, az emeleten pedig üres ágyak és felhajtott takarók.

Egy vak fogadós élt ott, meg a felesége, aki látott, és aki egyben szakácsnő is volt, meg a két fiatal lányuk, akik mint pincérnők és szobalányok dolgoztak. A család tudta, hogy Dreza megsemmisült. Azok, akiknek volt szemük, látták, amint a város égett, és tudták, hogy most már csak egy sivatag peremén élnek. De azért mégis kinyitották az üzletet, fényesre tisztították a poharakat, és felhúzták az órákat, és meg-megpiszkálták a tüzeket, és várták, hátha bejön valaki.

Drezdából nem áramlott a menekülők tömege. Az órák csak ketyegtek, a tüzek pattogtak, az áttetsző gyertyák le-lecsöppentek. És aztán valaki mégis kopogott az ajtón, és jött befelé a négy ór és a száz amerikai hadifogoly.

A fogadós megkérdezte az öröktől, hogy a városból jöttek-e.

– Igen.

– Jönnek még mások is?

És az örök erre azt felelték, hogy azon a keserves útvonalon, amelyet ők választottak, egyetlen más eleven lelket sem láttak.

A vak vendégfogadós azt mondta, hogy az amerikaiak elalhatnak egy éjszakára az istállójában, és levest adott nekik és pótkávét és egy kis sört. Aztán ő is kijött az istállóhoz és hallgatta, amint leheverednek a szalmára.

– Jó éjszakát, amerikaiak – mondta németül. – Aludjatok jól.

9

Íme, így vesztette el Billy Pilgrim a feleségét, Valenciát. Még eszméletlenül feküdt a vermonti kórházban, azt követően, hogy a repülőgép lezuhant a Sugarbush hegyen, amikor Valencia, aki meghallotta a baleset hírért, a családi Cadillac El Dorado Coupe de Ville kocsiban Iliumból egyenesen a kórházhoz hajtott. Valencia hisztérikus volt, mert nyíltan megmondták neki, hogy Billy bizony meg is halhat, de ha életben marad, akkor is már csak vegetálni fog talán.

Valencia imádta Billyt. Vezetés közben annyira sírt és jajveszékelt, hogy túlfutott az autópálya megfelelő elágazásán. Ezért aztán beletaposott a nagy teljesítményű szervofékbe, mire egy Mercedes hátulról belerohant. Hál' istennek senki sem sérült meg, mert mindkét vezető magára kapcsolta a biztonsági övet. Hál' istennek, hál' istennek. A Mercedesnek csak az egyik fényszórója tört be. A Cadillac hátsó fele viszont olyan volt, mint egy karosszérialakatos kéjes álma. A csomagtartó és a sárhányó teljesen összeroncsolódott. A csomagtartó úgy tátongott, mint a falu bolondjának a szája, amikor éppen azt magyarázza, hogy semmiről semmit se tud. És ezt a sárhányók vállvonogatása kísérte. A lökhárító úgy meredezett, mint a tisztelgésre emelt puska. „Reagan legyen az elnökünk!” – ezt követelte a lökhárítón egy ráragasztott matrica. Repedések erei hálózta be sűrűn a hátsó ablakot. Az egész kipufogó szerkezet az úttesten hevert.

A Mercedes vezetője kiszállt, és odament Valenciához, hogy megnézzze, nem történt-e valami baja. Valencia Billyről locsogott hisztérikusan, meg a légikatasztrófáról, azután elindította a kocsiját, átvágott a felezővonalon, otthagyta az úton az autó kipufogó szerkezetét.

Amikor a kórházhoz ért, az emberek az ablakhoz rohantak, hogy megnézzék, mi az a nagy dübörgés. A Cadillac, melynek mindkét kipufogójáról hiányzott a hangtompító, úgy szólt, mintha egy nehézbombázó szállt volna le, de olyan állapotban, hogy már csak az imádság tartja össze. Valencia leállította a motort, de aztán rögtön rázuhant a kormánykerékre, felharsant a kocsi kürtje és csak szólt, szólt, kitartóan. Egy orvos és egy ápolónő rohant ki, hogy megnézzze, mi a baj. Szegény Valencia addigra már elvesztette az eszméletét, a szénmonoxid bódította el. Égszínkék színű lett.

Egy óra múlva meghalt. Így megy ez.

Billy erről mit sem tudott. Tovább álmódott, és utazgatott az időben, és így tovább. A zsúfolt kórházban Billyt nem tudták különszobába fektetni. A Harvard egyetem egyik történelemprofesszorával, név szerint Bertram Copeland Rumfoorddal tették egy szobába. Rumfoordnak nem kellett Billyre néznie, mert Billyt gumikereken álló fehér vászon ellenzőkkel kerítették el. Azt azonban hallhatta Rumfoord, amint Billy időnként magában beszélt.

Rumfoord bal lábát súllyal nyújtották. Sielés közben törte el. Már betöltötte a hetvenedik évét, de a teste és a szelleme olyan volt, mintha csak fele annyi idős lenne. Az ötödik feleségével volt nászúton, amikor eltörte a lábát. Az asszonyt Lilynek hívták. Lily csak huszonhárom éves volt.

Lily körülbelül ugyanakkor lépett be, nagy halom könyvet cipelve Billy és Rumfoord szobájába, amikor szegény Valencia halálát megállapították. Rumfoord Bostonba küldte Lilyt ezekért a könyvekért. Egy egykötetes történelmi munkán dolgozott éppen: *Az Amerikai Egyesült Államok Légierője a második világháborúban*. A meghozatott könyvek olyan bombázásokról és légi csatákról szóltak, amelyek akkor történtek, amikor Lily még meg sem született.

– Menjetek tovább, fiúk, menjetek nélkülem – mondta Billy Pilgrim delíriumban, amikor belépett a csinos kis Lily. Egy mulatóban volt táncosnő, amikor Rumfoord meglátta és elhatározta, hogy megszerzi magának. Lily már a középiskolából kibukott. Az intelligenciavizsgálaton 103 pontot kapott.

– Úgy *félelek* tőle – súgta a férjének, Billy Pilgrimre mutatva.

– Engem meg *halálra untat* – felelte Rumfoord harsogó hangon. – Már a könyökömön jön ki, hogy ez álmában egyebet sem tesz, csak mindent otthagy, és megadja magát és mentegetőzik és azt kéri, hogy hagyják magára.

Rumfoord a Légierők nyugalmazott tartalékos dandártábornoka, a Légierők hivatalos történésze, nyilvános rendes egyetemi tanár, huszonhat könyv szerzője, születése óta multimilliomos, és minden idők egyik legnagyobb vitorlásversenyzője. Legnépszerűbb könyve a hatvanöt év fölötti férfiak nemi életéről és aktív atletizálásáról szól. Most Theodore Rooseveltet idézte, akire egyébként sok mindenben hasonlított is:

– „Egy banánból is különb embert tudnék faragni.”

Rumfoord ifjú feleségével Bostonból többek között egy másolatot hozatott arról a jelentésről, amelyben Harry S. Truman elnök közölte a világgal, hogy atombombát dobtak

Hirosimára. Lily egy fénymásológépen készült példányt szerzett, és Rumfoord megkérdezte, hogy elolvasta-e.

– Nem. – Nem tudott jól olvasni, ez is egyik oka volt annak, amiért lemorzsolódott a középiskolából.

Rumfoord rászólt, hogy üljön le, és olvassa el ott helyben a Truman-nyilatkozatot. Nem tudta, hogy Lily olyan gyengén olvas. Általában nagyon keveset tudott róla, kivéve azt, hogy a nő megint csak annak a bizonyítéka ország-világ előtt, mennyire emberfölötti férfiú ő maga.

Így hát Lily leült és úgy tett, mintha tényleg olvasná azt a Truman-féle anyagot, amely így szólt:

Tizenhat órával ezelőtt egy amerikai repülőgép egyetlen bombát dobott Hirosimára, az egyik jelentős japán katonai támaszpontra. A bomba hatóereje meghaladta a 20 000 tritol erejét. Több mint kétezerszer nagyobb robbanóereje, mint az angol „Nagy Szlemm”-nek, a legnagyobb bombának, amely valaha is bevetésre került a hadvezetés történetében.

A japánok kezdték el a háborút a Pearl Harbor elleni légitámadással. Ezt már sokszorosan visszafizettük nekik. És ez még nem minden. Ezzel a bombával most új forradalmi módon járultunk hozzá a pusztító hatás növeléséhez, hogy ezzel is elősegítsük fegyveres erőink egyre növekvő ütőképességét. Jelen alakjukban tovább gyártjuk ezeket a bombákat, és kifejlesztjük ezeknek még hatásosabb változatait is.

Ez a bomba: atombomba. Azaz a világegyetem legfőbb erejének a megzabolázása. Azt az energiát, melyből a nap nyeri az erejét, rászabadítottuk azokra, akik háborúba döntötték a Távol-Keletet.

Már 1939 előtt elfogadott tény volt a tudósok számára, hogy elméletileg fel lehet szabadítani az atom energiáját. De senki sem ismerte ennek a gyakorlati módszerét. 1942-ben azonban már tudtuk: a németek lázasan dolgoznak azon, hogy megtalálják a módját, miként adhatnák hozzá az atomenergiát is mindazokhoz a hadigépezetekhez, amelyek segítségével, úgy remélték, rabszolgájukká tehetik a világot. De ez nem sikerült nekik. Hálát adhatunk a Gondviselésnek, hogy a németek csak későn és korlátozott mennyiségben jutottak hozzá a V-1-hez és a V-2-höz, és még annál is hálásabbak lehetünk, hogy az atombombához egyáltalán nem jutottak hozzá.

A laboratóriumok csatája sorsdöntő kockázattal járt számunkra, akárcsak a levegőben, a szárazföldön és a tengereken vívott csaták, és mi most megnyertük a laboratóriumok csatáját is, miként a többi csatát is megnyertük.

Most készek vagyunk arra, hogy még gyorsabban és még tökéletesebben eltöröljük a föld színéről a japánok összes termelőüzemét, bármelyik városban – mondta Harry Truman. – El fogjuk pusztítani a kikötőiket, a gyáraikat, a közlekedési vonalakat. Félreértés ne essék: teljesen el fogjuk pusztítani Japánnak a háborúzáshoz nélkülözhetetlen erőforrásait. Így meg lehet kímélni ...

És így tovább.

Rumfoord többek között elhozatta Lilyvel egy David Irving nevű angol könyvét is, *Drezda pusztulása* volt a címe. Amerikai kiadásban jelent meg 1964-ben, a Holt, Rinehart és Winston kiadónál. Rumfoordnak az előszók egyes részleteire volt szüksége, az előszókat barátai írták. Ira C. Eaker, az Egyesült Államok Légierőjének nyugalmazott altábornagya és Sir Robert Saundby, K.C.B., K.B.E., M.C., D.F.C., A.F.C.,⁴ brit légimarsall.

Nehezen tudom megérteni azokat az angolokat vagy amerikaiakat, akik a megölt ellenséges polgári személyek miatt siránkoznak, viszont egyetlen könnycseppet sem ejtettek a mi hős harcosainkért, akik a kegyetlen ellenséggel vívott küzdelemben veszítették életeiket – írta többek között Rumfoord barátja, Eaker, tábornok. – Azt

hiszem, amikor Mr. Irving rémítő képet fest arról, miként ölték meg Drezdában a civil lakosságot, helyes lett volna, ha arra is emlékeztet, hogy ugyanabban az időben V-1-ek és V-2-k hullottak Angliára, s megkülönböztetés nélkül ölték meg civil férfiakat, nőket és gyermekeket, mint ahogyan pontosan e célból tervezték és lőtték fel ezeket a fegyvereket. És helyes lenne emlékezni Buchenwaldra és Coventryre is.

Eaker előszava így végződött:

Mélységesen sajnálom, hogy a brit és amerikai bombázók megölték 135 000 embert a Drezda ellen intézett támadás során, de én jól emlékszem, hogy ki kezdte ezt a legutóbbi háborút, és még jobban sajnálom annak a több mint 5 000 000 szövetségesnek a pusztulását, akiknek halála a náciizmus teljes legyőzése és végleges megsemmisítése érdekében végrehajtott szükségszerű erőlködés miatt volt elkerülhetetlen.

Így megy ez.

Saundby légimarsall pedig egyebek közt ezt mondta:

Azt, hogy Drezda bombázása nagy tragédia volt, senki sem tagadhatja. Azt pedig, hogy valóban katonai szükségszerűség lett volna, e könyv elolvasása után kevesen fogják elhinni. Azon szörnyűségek egyike volt ez, amelyek háborús időkben, a körülmények szerencsétlen összjátéka következtében, néha megtörténnek. Azok, akik ehhez a beleegyezésüket adták, sem gonoszak, sem kegyetlenek nem voltak., bár meglehet, messzebb éltek a háború nyers realitásaitól, hogysem teljes egészében megérthessék, milyen döbbenetes ereje lehetett 1945 tavaszán a légitbombázásnak.

A jelek szerint a nukleáris lefegyverzés szószólói hisznek abban, hogy ha elérhetnék céljukat, akkor a háború elviselhető és tisztességes lenne. Jól tennék, ha elolvasnák ezt a könyvet, és elgondolkoznának Drezda sorsán, ahol is 135 000 ember halt meg egy hagyományos fegyverekkel végrehajtott légitámadás következtében. 1945. március 9-ének éjszakáján az amerikai nehézbombázók gyújtó és robbanó hatású bombákkal végrehajtott légitámadása Tokió ellen 83 793 ember halálát okozta. A Hirosimára dobott atombomba 71 379 embert ölt meg.

Így megy ez.

– Ha bármikor Codyban jártok, Wyomingban – mondta Billy Pilgrim a fehér vászonellenzők mögött –, kérdeztek csak meg akárkit, hogy merre lakik Félelmetes Bob.

Lily Rumfoord megborzongott, és továbbra is úgy tett, mintha a Harry Truman-féle anyagot olvasná.

Később, a nap folyamán, bejött Billy lánya, Barbara. Teljesen teletömték nyugtatókkal, ugyanolyan üveges volt a tekintete, mint a szegény öreg Edgar Derbyé, mielőtt agyonlőtték Drezdában. Az orvosok tablettákat adtak Barbarának, hogy tovább tengődhessen annak ellenére, hogy az apja összetörve fekszik, az anyja pedig meghalt.

Így megy ez.

Egy orvos és egy ápolónő kísérté be. A fivére, Robert, akkor már repülőgépen ült, hazafelé utazott valamelyik vietnami csatáról.

– Papa . . . – puhatolózott Barbara – Papa ... ?

Billy azonban tízévnnyire járt a múltban, 1958-ban. Egy mongol idióta fiatalember szemét vizsgálta, hogy megfelelő szemüveget írjon neki. A gyengeelméjű fiút az anyja kísérté el, neki kellett tolmácsolnia.

– Hány pontot látsz? – kérdezte Billy Pilgrim a fiútól.

És aztán Billy visszautazott az időben-, egészen tizenhat éves koráig, amikor éppen egy orvos várószobájában ült. Billy megfertőzte valamivel a hüvelykujját. Rajta kívül csak

egyetlenegy beteg várakozott, egy nagyon öreg ember. Az öregember rettenetesen kínlódott, szörnyen felfúvódott. Hatalmasokat szellentett, aztán meg böfögött.

– Bocsánat – mondta Billynek. És aztán újra csinálta. És hozzátette: – Jaj, istenem, tudtam, hogy rossz lesz megöregedni. – A fejét rázta. – De azt nem is sejtettem, hogy *ennyire* rossz lesz.

Billy Pilgrim kinyitotta a szemét a vermonti kórházban, nem tudta, hogy hol van. A fia, Robert ült mellette, őt figyelte. Robert a híres Zöldsapkasok egyenruháját viselte. Rövidre vágatta a haját, a sörtéi szőkék, mint a búzakarász. Robert tiszta és takaros legény lett. Kitüntetésekkel viselt: a Bíbor Szívet, az Ezüst Csillagot és a Bronz Érdemérmét.

Ez az a fiú, aki a középiskolából is kibukott, aki tizenhat éves korában alkoholista volt, aki züllött kölykök bandájába keveredett, akit egyszer letartóztattak, mert társaival több mint száz sírkövet kidöntött egy katolikus temetőben. Most pedig egyenesben volt! Remek a tartása, a cipője ragyog, a nadrágja élesre vasalt és ő maga egy csomó ember vezetője lett.

– Papa?

Billy Pilgrim újra behuntya a szemét.

Billy nem lehetett ott a felesége temetésén, annyira beteg volt még. Bár amikor Valencia testét Iliumban a földbe helyezték, már visszanyerte az eszméletét. Billy nem sokat beszélt azóta, hogy visszatért az öntudata, arra a hírre sem reagált kerek mondatokkal, hogy Valencia meghalt, és hogy Robert hazajött a háborúból, és így tovább – így hát általában azt hitték, hogy szellemileg megrokkant. Az is szóba került, hogy később majd egy műtétet hajtanak végre rajta, ami talán megjavíthatja az agya vérellátását.

A valóságban Billy kívülről tapasztalható közönye csak álca volt. A közöny mögött izgalmasan pezsgő és villogó elme rejtőzött. Leveleket és előadásokat fogalmazott a repülő csészعالjakról, a halál jelentéktelenségéről és az idő igazi jellegéről.

Rumfoord professzor döbbenetes dolgokat mondott Billyről, Billy füle hallatára, biztosra véve, hogy Billy már egyáltalán nincs eszénél.

– Miért nem hagyták *meghalni*? – kérdezte Lilytől.

– Nem tudom – felelte a nő.

– Ez már úgysem emberi lény. Az orvosok pedig csak az emberi lények számára vannak. At kellene adni egy állatorvosnak, vagy valami növénydoktornak. Azok talán tudnák, hogy mit lehet még kezdeni vele. Nézz csak rá! Az orvosi felfogás szerint ez élet! Hát nem csodálatos dolog az élet?

– Nem tudom – mondta Lily.

Rumfoord egyszer Drezda bombázásáról beszélt Lilynek, és Billy az egészet végighallgatta. Drezda gondot okozott Rumfoordnak. Egykötetes történelemkönyve a Légierők szerepéről a második világháborúban, a terv szerint, *A Légierők hivatalos története a második világháborúban* című huszonhét kötetes munkának az olvasmányos sűrítőmánya kellett hogy legyen. Mármint, a helyzet az, hogy a huszonhét kötetben szinte szó sem esett a drezdai légitámadásról, annak ellenére, hogy az olyan eget verően sikeres akció számított. A siker méreteit a háború után hosszú évekig titokban tartották – az amerikai nép elől titkolták. Nem maradt titok, persze, sem a németek, sem az oroszok előtt, akik később bevonultak Drezdába.

– Az amerikaiak végül huszonhárom évvel a légitámadás után értesültek Drezdáról – magyarázta Rumfoord. – Most már sokan tudják azt is, hogy sokkal szörnyűbb volt, mint

Hirosima. Így hát valamit be kell vennem róla a könyvembe. A Légierők hivatalos álláspontjának szemszögéből nézve ez merőben új lesz.

– És miért kellett ezt olyan sokáig titkolni? – kérdezte Lily.

– Mert attól tartottak – válaszolta Rumfoord –, egy csomó széplélek olyasmit gondolna talán, hogy amit tettünk, az nem is olyan nagyszerű dolog.

Ez volt az a pillanat, amikor Billy Pilgrim értelmesen megszólalt.

– Én ott voltam – mondta.

Rumfoordnak nehezére esett, hogy komolyan vegye Billyt, mivel Billyt már olyan régen csak visszataszító, nem is létező személyiségnek tartotta, akinek sokkal jobb lenne, ha meghalna. Most, hogy Billy világosan és a lényeghez szólt hozzá, Rumfoord füle szerette volna olybá venni ezeket a szavakat, mintha valami idegen nyelv lenne, amit nem érdemes megtanulni.

– Mit mondott? – kérdezte Rumfoord.

Lilynek kellett vállalni a tolmács szerepét.

– Azt mondja, hogy ott volt – magyarázta.

– Ott volt?

– Én nem tudom – mondta Lily. – Hol volt maga? – kérdezte Billytől.

– Drezdában – felelte Billy.

– Drezdában – tolmácsolta Rumfoordnak Lily.

– Egyszerűen azt visszhangozza, amit mi mondunk – jegyezte meg Rumfoord.

– Ó, – mondta Lily.

– Echoláliát kapott.

– Ó.

Az echolália az elmebaj egy fajtája, mely arra készíti a beteget, hogy tüstént megismételje mindazt, amit a környezetében tartózkodó ép elméjű emberek mondanak. Pedig Billy igazán nem szenvedett ilyen betegségben. Rumfoord a maga megnyugtatósára egyszerűen ragaszkodott ahhoz, hogy Billynek echoláliája van. Rumfoord katonásan gondolkozott: az a kellemetlen személy, akinek a halálát, gyakorlati okokból, olyan nagyon kívánta, az nyilván valamiféle undorító betegségben szenved.

Rumfoord hosszú órákon át továbbra is kitartott amellett, hogy Billynek echoláliája van – és meg is mondta az ápolónőknek és az egyik orvosnak, hogy Billyn kitört az echolália.

Néhány kísérletet hajtottak végre Billyvel. Orvosok és ápolónők próbálták rávenni, hogy visszhangozzon valamit, de öelöttük Billy egyetlen hangot sem hallatott.

– Most nem csinálja – mondta Rumfoord ingerülten. – De amint maguk elmennek, rögtön újra fogja kezdeni.

Rumfoord diagnózisát senki sem vette komolyan. A kórházi személyzet véleménye szerint Rumfoord utálatos, önhitt és kegyetlen öregember volt. Így vagy úgy, de gyakran mondogatta nekik, hogy azok, akik gyengék, megérdemlik, hogy meghaljanak. A személyzet ezzel szemben, természetesen, annak az eszmének volt a híve, hogy a gyengéknek minden lehető segítséget meg kell adni, és hogy senki se haljon meg.

Billynek ott, a kórházban, olyan élményben lett része, ami háborús időkben nagyon gyakori azoknál, akiknek semmi hatalmuk sincs: azt próbálta az eltökélten süket és vak ellenségnek bizonyítani, hogy érdemes őt meghallgatni és rátekinteni. Csendben maradt mindaddig, amíg eloltották a villanyt éjszakára, és akkor, amikor már hosszú ideje olyan csend volt, hogy abban semmi visszhangozni való sem lehetett, azt mondta Rumfoordnak.

– Ott voltam Drezdában, amikor lebombázták. Hadifogoly voltam.

Rumfoord türelmetlenül sóhajtott.

– Becsületszavamra – mondta Billy Pilgrim. – Most már hisz nekem?

– Muszáj erről most beszélnünk? – kérdezte Rumfoord. Hallotta, amit Billy mondott. De nem hitte el.

– Sohasem kell erről beszélnünk – mondta Billy. – Csak azt akarom, hogy tudja: én ott voltam.

Azon az éjszakán nem beszéltek többet Drezdáról, és Billy behunyta a szemét, s elutazott az időben egy májusi délutánba, két nappal azutánra, hogy véget ért Európában a második világháború. Billy és öt másik amerikai fogoly egy koporsó alakú zöld társzekéren utazott, a szekeret tökéletesen felszerelve, két lóval együtt, elhagyottan találták Drezda egyik külvárosában. A trappoló lovak most keskeny ösvényeken húzták őket, ezeket az ösvényeket már a holdbéli tájhoz hasonlatos romokon keresztül vágták. A vágóhídhöz igyekeztek vissza, háborús emlékekért. Billynek ez a kocogás eszébe juttatta a tejesemberek lovainak a zaját az iliumi kora reggeleken, kisfiú korában.

Billy a zötykölődő koporsó végében ült. Hátrahajtotta a fejét, és az orrlikai kitágultak. Boldog volt. Testét átjárta a kellemes meleg. Élelmiszer volt a szekéren és bor és egy fényképezőgép és egy bélyeggyűjtemény, és egy kitömött bagoly, és egy állóóra, mely a légnyomás változására járt. Abban a külvárosban, ahol addig bezárva őrizték őket, az amerikaiak bementek az üres házakba, ott szedték össze ezeket a holmikat és még sok egyebet is.

A tulajdonosok elmenekültek, amikor azt hallották, hogy öldökölve és rabolva, és a nőket megerőszakolva, és gyújtogatva jönnek az oroszok.

De az oroszok még most, két nappal a háború vége után sem jöttek. Béke honolt a romok között. Billy csak egyetlen embert látott a vágóhídhöz vezető úton. Egy öregembert, aki egy gyerekocsit tolt maga előtt. A kocsiban fazekak és csészék voltak, és egy esernyőváz, és még egyéb holmi, amit éppen talált.

Amikor a vágóhídhöz értek, Billy a szekéren maradt, süttette magát a nappal. A többiek bementek, hogy emléktárgyakat keressenek. Később azt tanácsolták Billynek a tralfamadoriak, hogy összpontosítsa figyelmét az élete boldog pillanataira, a boldogtalanokról pedig ne is vegyen tudomást, és csakis a szívderítő dolgokat szemlélje; akkor az a pillanat sohasem múlhat el. Ha megadatott volna Billynek az ilyesfajta szelektálás lehetősége, akkor élete legboldogabb pillanataként azt válaszolhatta volna: amikor napfényben fürödve szundított a társzekér végében.

Billy Pilgrim fel volt fegyverezve, miközben ott szundított. Újonckiképzése óta ez az első eset, hogy fegyvert hordott. A társai erőltették, hogy fegyverezze fel magát, hiszen isten tudja csak, miféle öldöklő lények kószálhatnak a holdbéli táj törmelékhegyei közt: vad kutyák, holttesteken hízott patkányok csapatai, megszökött örültek és gyilkosok, katonák, akik sohasem hagyják abba az emberölést, amíg csak őket magukat is meg nem öli valaki.

Billy egy rettentően nagy lovassági pisztolyt dugott az övébe. Afféle, még az első világháborúból származó ereklét. Karikát erősítettek a markolatához. Vörösbegytojásnyi golyókkal volt töltve. Billy az egyik házban az éjjeliszekrényen találta. Ez is az élet egyik jellemző vonása volt a háború vége felé: aki csak fegyverhez akart jutni, kivétel nélkül mind szerezhette magának. Ott heverték mindenfelé. Egy kardot is szerzett Billy. Egy Luftwaffe díszkardot. A markolatába egy rikácsoló sas képét préselték. A sas horogkeresztet vitt a karma közt, és lefelé nézett. Billy egy telefonpóznába szúrva találta a kardot. Amikor a szekér elkocogott mellette, kihúzta a póznából.

Már csak félig-meddig szendergett, s ezért meghallotta, hogy egy férfi meg egy nő szánakozó hanglejtéssel németül beszélget. Érzelgős hangon szánakoztak valakin. Mielőtt kinyitotta volna a szemét, úgy tűnt Billynek, hogy ezek a hangok akár Jézus tanítványainak a szavai is lehetnek volna, melyek akkor hangzottak el, amikor az Ő megsanyargatott testét levették a keresztről. Így megy ez.

Billy kinyitotta a szemét. Egy középkorú férfi és a felesége beszélt gyengéd, becézó hangon a lovakhoz. Észrevették azt, ami az amerikaiaknak fel sem tűnt: hogy a lovak szája vérzik, mert sebesre törte a zabla, a patáik letöredeztek, úgy hogy minden egyes lépés kínszenvedést jelent nekik, és majd szomjan vesznek. Az amerikaiak úgy bántak a közlekedési eszközükkel, mintha ez sem lett volna érzékenyebb egy hathengeres Chevroletnél.

És aztán ezek ketten, akik olyannyira sajnálták a lovakat, hátramentek a szekér végéhez, ahonnan rosszalló és segélykérő pillantásokat vethettek Billyre – Billy Pilgrimre, aki olyan hosszúra nőtt, és olyan gyenge volt, és olyan nevetségesnek látszott égszínkék tógájában és ezüst cipőjében. Nem féltek Billytől. Semmitől sem féltek. Orvosok voltak, mind a ketten szülészek. Gyerekeket segítettek a világra mindaddig, amíg az összes kórház le nem égett. Most kinn táboroztak a szabadban, annak a helynek a közelében, ahol valamikor a lakásuk állt.

Az asszony lágy szépség volt, egészen áttetsző attól, hogy olyan hosszú ideig krumplin élt. A férfi rendes utcai öltönyt viselt, nyakkendőt meg mindent. A krumplitól teljesen lesoványodott. Ugyanolyan magas volt, mint Billy, s drótkeretes trifokális szemüveget hordott. Ez a házaspár sokat foglalkozott csecsemőkkel, de maga sohasem szaporodott, holott megtehetné volna. Figyelemreméltó kritika volt ez a szaporodás -egész értelméről.

Ketten együtt kilenc nyelven beszéltek. Először lengyelül próbálkoztak Billy Pilgrimmal, mivel olyan bohócosan öltözött, és mivel a szerencsétlen lengyelek lettek akaratlanul a második világháború bohócai.

Billy angolul kérdezte tőlük, hogy mit akarnak, mire ők nyomban angolul kezdték korholni a lovak állapota miatt. Leszállították Billyt a szekérről, és megmondták neki, menjen csak oda és nézze meg a lovakat. Amikor Billy meglátta, hogy milyen állapotban van mind a két közlekedési eszköze, könnyekre fakadt. Semmi másért nem sírt a háborúban.

Később, mint középkorú optometrikus, csendesén és titokban sírt néha, de sosem produkált hangos, *harsányan zokogó* hangokat.

Ezért lett e könyv mottója az ismert karácsonyi ének négy sora. Billy nagyon keveset sírt, pedig gyakran látott olyasmit, amin bizony joggal sírhatott volna, és legalább *e tekintetben* hasonlított a karácsonyi ének Krisztusára:

*A tehén bőgni kezd,
A gyermek, felriad.
De kicsiny Jézusunk
Sírásra nem fakad.*

Billy az időben visszautazott a vermonti kórházba. Megették a reggelit és elvitték az edényeket, Rumfoord professzor pedig, vonakodva bár, de mégis mint emberi lényt kezdte figyelni Billyt.

Mogorván tett fel Rumfoord kérdéseket Billynek, s meggyőződött, hogy Billy tényleg ott volt Drezdában. Megkérdezte Billytől, hogy milyen volt, mire Billy a lovakról beszélt neki és a holdon táborozó házaspárról.

A történet így végződött: Billy és az orvosok kifogták a lovakat, de a lovak semerre sem akartak menni. Nagyon fájt a lábuk. És ekkor oroszok jöttek motorkerékpárokon, és mindenkit letartóztattak, csak a lovakat nem.

Két nappal azután átadták Billyt az amerikaiaknak, akik egy Lucretia A. Mott nagyon lassú járatú teherhajón hazaszállították. Lucretia A. Mott nagyon híres amerikai szüfrazsett volt. De már meghalt. Így megy ez.

- Meg *kellett* tenni – mondta Rumfoord Billynek, amikor Drezda pusztulásáról beszéltek.
- Tudom – bólintott Billy.
- Ilyen a háború.
- Tudom. Nem is panaszkodom.
- Pokoli lehetett ott lenni, a terepen.
- Az volt – helyeselt Billy Pilgrim.
- Azokat sajnálja, akiknek ezt *végre kellett hajtaniuk*.
- Sajnálom őket.
- Nagyon vegyes érzései lehettek ott lenni, a terepen.
- Nem történt semmi baj – mondta Billy. – *Minden* rendben van és mindenkinek pontosan azt kell tennie, amit tesz. Ezt tanultam a Tralfamadoron.

Később, de még ugyanazon a napon, a lánya hazavitte Billy Pilgrimet, otthon ágyba fektette, és bekapcsolta a Varázsujjakat. Egy szakképzett ápolónő is volt a házban. Úgy gondolták, hogy Billy, legalábbis egy ideig, nem dolgozhat, sőt a házat sem hagyhatja el. Megfigyelés alatt állt.

De amikor az ápolónő nem vette észre, Billy meglógott és bement a kocsiján New Yorkba, azt remélte, hogy felléphet a televízióban. Közölni akarta a világgal a tralfamadori tanulságokat.

Billy Pilgrim New Yorkban a Negyvennegyedik utcában, a Royalton-szállóban vett ki szobát. Véletlenül azt a szobát adták neki, amelyikben valamikor George Jean Nathan, a kritikus és lapszerkesztő lakott. Nathan, a földlakók időfelfogása szerint már 1958-ban meghalt. A tralfamadori felfogás szerint, persze, Nathan valahol még mindig él, és mindig is élni fog.

A szoba kicsi és egyszerű volt, de a legfelső emeleten, és francia üvegajtói a szobával azonos nagyságú teraszra nyíltak. És a terasz mellvédjén túl, a Negyvennegyedik utca fölött, ott volt a végtelenbe nyúló tér. Billy most rátámaszkodott a mellvédre, és lenézett az ide-oda mozgó emberekre. Mint a rángatózó, apró ollók. Csuda vicceseknek látszottak.

Hűvös este volt, Billy kis idő múltán bement a szobába, és becsukta a francia ajtót. Ez a mozdulat, ahogyan az ajtót behúzta, a nászútját juttatta eszébe. Cape Anneben, nászútjának szerelmi fészkeben is francia üvegajtók voltak annak idején, és még most is ott vannak, és mindig is ott lesznek.

Billy bekapcsolta a tévékészüléket, körbe-körbe forgatta a kattogó csatornaváltót. Olyan műsort keresett, amelyben neki is megengedhetik, hogy fellépjen. De ez a kora esti óra még túl korai volt az olyan műsorok számára, amelyekben megengedik, hogy az emberek elmondják különleges, egyéni véleményüket. Még csak egy kevéssel múlt nyolc óra, így hát a műsorok mind csak hülyeségekről vagy gyilkosságokról szóltak. Így megy ez.

Billy kiment a szobájából, lement a lassú liften, átsétált a Times Square-re és egy csiricsaré könyvesbolt kirakatát nézegette. A kirakatban száz meg száz könyv volt közönségről, és meleg férfiak és nők szeretkezéséről, és gyilkosságról, meg egy útmutató

New York City úthálózatáról, meg a Szabadság szobor modellje, egy beépített hőmérővel. És ott volt a kirakatban, korommal és légypiszokkal telepettyezve Billy barátjának, Kilgore Troutnak négy papírfedelű regénye is.

Közben a nap hírei mozgó fényszalagra írva megjelentek a Billy háta mögötti épületen. A kirakat visszatükrözte a híreket. Hatalomról és sportról, és gyűlöletről, és halálról szóltak. Így megy ez.

Billy bement a könyvesboltba.

Odabenn egy tábla azt közölte, hogy a hátsó helyiségbe csak felnőttek léphetnek be. Kukucsáló automaták sorakoztak ott hátul, teljesen ruhátlan fiatal nőkről és férfiakra készített filmeket lehetett látni bennük. Huszonöt centért egy percig lehetett belenézni valamelyik automatába. Árultak ott hátul fényképeket is meztelen fiatal nőkről és férfiakra. A képeket haza lehetett vinni. Az állóképek sokkal inkább voltak tralfamadori jellegűek, mint a mozgók, ezeket ugyanis akkor nézheti meg az ember, amikor akarja, és sohasem változnak. Eltelhet húsz esztendő, és azok a lányok még mindig fiatalok lesznek, még mindig széttárt lábbal fognak csábosan mosolyogni, vagy tüzelní, vagy egyszerűen bambán bámulni. A képeken néhányan nyalókát vagy banánt majszoltak. Húsz év múlva még mindig ugyanazokat fogják enni. És az ifjú -férfiak nemi szerve még mindig ugyanabban a félmerev állapotban lesz, és a muszklijuk változatlanul úgy fog duzzadozni, mint megannyi ágyúgolyó.

De Billy Pilgrimet nem bűvölte el az üzlet hátsó helyisége. Őt a bolt kirakatában lévő Kilgore Trout-regények izgatták. A könyvcímek újak voltak Billy számára, vagy legalábbis azt hitte, hogy újak. Most kinyitotta az egyiket. Ezt teljesen helyénvaló cselekedetnek tartotta. Az üzletben mindenki más is mindent összefogdosott. *A nagy tábla*, ez volt a könyv címe. Elolvasott néhány bekezdést, majd rájött, hogy már olvasta – évekkal azelőtt, a leszerelt hadfiak kórházában. Egy földlakó férfiről és egy nőről szólt, akiket földön kívüli lények raboltak el. A Zircon-212 nevezetű bolygó egyik állatkertjében állították ki őket.

E regénybeli emberek állatkerti lakhelyének egyik falán hatalmas táblát helyeztek el, ezen az állítólagos tőzsdei árfolyamokat meg a fontosabb cikkek árait tüntették fel. És kaptak egy távirókészüléket meg egy telefont is, azokat állítólag egy földi tőzsdeügynökséggel kötötték össze. A Zircon-212-beli lények azt mondták a foglyaiknak, hogy odalenn a Földön egymilliót fektettek értékpapírokba a részükre, és csak a foglyokon múlik, hogy ezzel úgy gazdálkodjanak, hogy amikor visszaérnek a Földre, mesés vagyonuk legyen.

Természetesen a telefon és az a nagy jelzőtábla és a távirókészülék is mind csak hamisítvány volt. Egyszerűen csak serkentőszerek, hogy segítségükkel élénkebben szerepeljenek az állatkert nézőközönsége előtt, hogy fel és le ugráljanak és éljenek, vagy elkomorodjanak, vagy dühöngjenek, vagy a hajukat tépjék, hogy még a székletük is megrekedjen a rémülettől, vagy olyan boldogok és elégedettek legyenek, mint a csecsemők az anyjuk ölében.

A földlakók papírjai nagyon jól álltak. Persze, ez is a játékhoz tartozott. És ebbe még belekeverték a vallást is. A távirógép arra hívta fel a figyelmüket, hogy az Egyesült Államok elnöke elrendelte a Nemzeti Imádság Hetét, és mindenkinek imádkoznia kell. Ezt megelőzően a földlakóknak nagyon rossz hetük volt a tőzsdén. A határidőpiacon egy egész kis vagyont vesztek az olívaolaj-részvényeken. Így hát most az imádsággal próbálkoztak.

Ez bevált. Az olívaolaj árfolyama felment.

Egy másik Kilgore Trout-könyv, ott, a kirakatban, egy olyan emberről szólt, aki időgépet szerkesztett, és azzal vissza tudott menni a múltba, és Jézust is megláthatta. A gép tökéletesen működött, és a könyv hőse látta Jézust, amikor az még csak tizenkét éves volt. Jézus éppen az ácsmesterséget tanulta az apjától.

Két római katonai lépett be a műhelybe, valamiféle szerkezet papiruszra rótt műszaki rajzával, amit másnap hajnalra akartak elkészíttetni. A szerkezet egy kereszt volt, amit egy demagóg uszító kivégzésénél akartak felhasználni.

Jézus és az apja elkészítették a keresztet. Örültek, hogy van munkájuk. És a demagóg uszítót kivégezték a kereszten. Így megy ez.

Ötösikreknek látszó öt alacsony, kopasz férfi vezette a könyvesboltot, mind az öten nyáltól ázott, kialudt szivart rágtak. Sohasem mosolyogtak, mindegyiknek volt egy-egy magas széke, azon gubbasztott. Azzal kerestek pénzt, hogy egy papír és celluloid bordélyházat üzemeltek. De az ő fütykösük közben nem merevedett meg. Sem Billy Pilgrimmé. A többieké azonban igen. Nevetséges bolt volt ez, minden a szerelemmel és a cicababákkal függött össze.

Az eladók olykor-olykor felszólítottak egy-egy pasast, hogy vásároljon, vagy menjen ki, nem lehet csak úgy bámészkodni, és bámészkodni, bámészkodni, és tapogatni, és tapogatni. Néhányan egymást nézegették az árucikkek helyett.

Az egyik eladó odament Billyhez, és közölte vele, hogy a jó anyag a hátsó helyiségben van, azok a könyvek, amelyeket Billy olvas, csak kirakati dekorációk.

– Az isten szerelmére – mondta Billynek – nem ez az, amit maga akar. Az, ami magának kell, ott van hátul.

Így hát Billy egy kicsit hátrébb ment, de nem addig a részlegig, ahova csak felnőttek léphettek be. Szórakozott udvariasságból ment csak arra, amerre terelték és vitte magával az egyik Trout-könyvet is, azt, amelyik Jézusról és az időgepről szólt.

A könyvben szereplő időutazó azért ment vissza a *bibliai* időkbe, hogy kiderítsen egy bizonyos dolgot, nevezetesen azt, hogy Jézus valóban meghalt-e a keresztfán, vagy pedig akkor vették-e le, amikor még élt, és valóban tovább élt-e. A hős egy sztetoszkópot is vitt magával.

Billy a könyv végére lapozott, ahol is a hős elvegyült azok közt, akik levették Jézust a keresztről. Az időutazó ért elsőnek a létra tetejére, természetesen korabeli öltözékben, egészen közel hajolt Jézushoz, úgy hogy senki se vehesse észre, amint a sztetoszkópját használja, és fülelni kezdett.

Az éhezéstől teljesen lesoványodott mellkas üregéből semmi, de semmi hang sem hallatszott. Az Isten Fia olyan halott volt, mint egy kődarab.

Így megy ez.

Az időutazónak, akit Lance Corvinnak hívtak, Jézus magasságát is meg kellett mérnie, de a súlyát nem. Jézus öt láb és három és fél hüvelyk magas volt.

Egy másik eladó is odament Billyhez, és megkérdezte, hogy meg akarja-e venni azt a könyvet, vagy sem. Mire Billy azt mondta, hogy igen, szeretné megvenni. Billy hátával egy könyvvállványnak támaszkodott, ezen azok a papírfedeles könyvek szerepeltek, amelyek az orális nemi kapcsolatokról szóltak, az ókori Egyiptomtól napjainkig és így tovább, és az eladó azt hitte, hogy Billy ezek közül olvassa valamelyiket. Ezért aztán egészen meghökkent, amikor meglátta, hogy Billy melyik könyvet választotta. Azt mondta:

– Jézusom, ezt meg hol a csudában találta? – és így tovább, és elmondta a többi eladónak, hogy van itt egy perverz alak, aki a kirakati dekorációt akarja megvenni. A többi eladó már tudott Billyről. Ők is figyelték.

A pénztárgép mellett, ahol Billy a visszajáró aprópénzre várt, egy vödör alakú tartóban női képekkel teli, régi magazinok voltak. Billy odasandított az egyikre és a borítólapon ezt a kérdést pillantotta meg: *Mi történt valójában Montana W ildhackkel?*

Erre Billy elolvasta. Ő, persze, tudta, hol van *valójában* Montana Wildhack. Montana a Tralfamadoron tartózkodott, a gyereket nevelte, a képeslap viszont, amelynek *Éjjeli cicababák* a címe, azt állította, hogy egy cementköpenyben van, harminc öl mélységben a sós tengervíz alatt, a San Pedro öbölben.

Így megy ez.

Billynek ezen kacagnia kellett. A magazin, amit azért adtak ki, hogy magányos férfiak kérődzzenek és élvezkedjenek rajta, úgy szerkesztette meg a történetet, hogy képeket közölhessen hozzá, azokból a sikamlós filmekből, melyeket akkor készítettek, amikor Montana még húszéves sem volt. Szemcsés, szürke és elmosódott képek voltak. Bárkit ábrázolhattak.

Billyt megint a bolt végébe irányították, és most valóban odament. Egy kiélt arcú tengerész hagyta ott éppen az egyik moziautomatát, melyben még pergett a film. Billy belenézett a gépbe, és Montana Wildhackot lehetett látni, egyedül feküdt az ágyon és banánt hámozott. A film egy kattanással abbamaradt. Billy nem akarta látni, hogy ezután mi történik, az egyik eladó pedig nógatta, hogy menjen oda hozzá, és nézzen meg néhány igazán izgalmas anyagot, olyat, amit a pult alatt tartanak, ingyencék számára.

Billy csak mérsékelten volt kíváncsi, hogy mi lehet az, amit ilyen helyen csak eldugva tartanak. Az eladó rákacsintott és megmutatta neki. A fénykép egy nőt és egy vele szeretkező shetlandi pónilovat ábrázolt. Dór oszlopok között álltak, mögöttük egy bársonyfüggöny, melyet gyöngyös bojtok díszítettek.

Billy azon az éjszakán nem szerepelhetett a televízióban, de *sikerült* részt vennie egy rádiós kerekasztal-beszélgetésben. Közvetlenül Billy szállodája mellett volt egy rádióállomás. Az irodaház kapujánál meglátta a rádiótársaság cégtábláját, fogta magát, és bement. Automata liften ment fel a stúdióhoz, ahol már mások is gyülekeztek, mind arra vártak, hogy bemehessenek. Csupa irodalomkritikus, és azt hitték, hogy Billy is az. Arról akartak vitatkozni, hogy életképes-e a regény vagy sem. Így megy ez.

Billy is leült a többiekkel együtt az aranyszegélyű tölgyfaasztal köré, ő is kapott egy külön mikrofont. A szertartásmester megkérdezte a nevét, és hogy melyik újságtól jött. Billy azt mondta, hogy az *Ilium Gazette*-től.

Idegeseknek és boldognak érezte magát. „Ha valaha Codyban jársz, Wyomingban” – mondta magának -, „csak kérdezd meg, hogy merre lakik Félelmetes Bob.”

Billy mindjárt a műsor kezdetén felnyújtotta a kezét, de nem szólították azonnal. Előtte mások kerültek sorra. Azt mondta az egyikük, itt az ideje, hogy eltemessük a regényt, amikor egy virginiai most, száz évvel Appomattox⁵ után újra megírta a *Tamás bátya kunyhóját*. Egy másik azt mondta, hogy az emberek ma már nem tudnak eléggé jól olvasni ahhoz, hogy a nyomtatott szöveget izgalmas szituációkká alakítsák át a fejükben, azért az íróknak azt kell tenniük, amit Norman Mailer is tesz, vagyis nyilvánosan előadni azt, amit megírtak. A szertartásmester arra kérte a résztvevőket, hogy mondják el, véleményük szerint mi a regény funkciója a modern társadalomban. Erre az egyik kritikus azt mondta: „Színfoltokkal ellátni a szobák tiszta fehérre festett falait.” Egy másik azt mondta: „Művészien leírni a stika dolgokat.” Egy harmadik azt mondta: „Megtanítani a fiatalabb vezető állású tisztviselők feleségét, hogy mit vásároljon legközelebb és hogyan viselkedjék egy francia vendéglőben.”

És aztán megadták a szót Billynek. És ő belekezdett, azon a szépen kipallérozott hangján, és beszélt a repülő csészealjokról és Montana Wildhackról, és így tovább.

Miközben egy hirdetést közvetítettek, Billyt gyengéden kituszkolták a stúdióból. Visszament a szállodaszobájába, bedobott egy huszonöt centest az ágyához kapcsolt Varázsujjak készülékbe és elaludt. Visszautazott az időben a Tralfamadorra.

– Már megint az időben utazgattál? – kérdezte Montana. Mesterséges este volt az üvegburában. Montana a gyermeküket szoptatta.

– Hm? – mondta Billy.

– Már megint utazgattál az időben. Én ezt mindig pontosan tudom.

– Ühm.

– És most hova mentél? Mert most nem a háborúban voltál. Ezt is pontosan tudom.

– New Yorkba mentem.

– A Paradicsomba.

– Hm?

– Így hívták New Yorkot.

– Ahá.

– Voltál színházban vagy moziban?

– Nem ... csak sétálgattam a Times Square környékén, megvettem Kilgore Trout egyik könyvét.

– Jó *neked!* – Montana nem osztozott Billy lelkesedésében Kilgore Trout iránt.

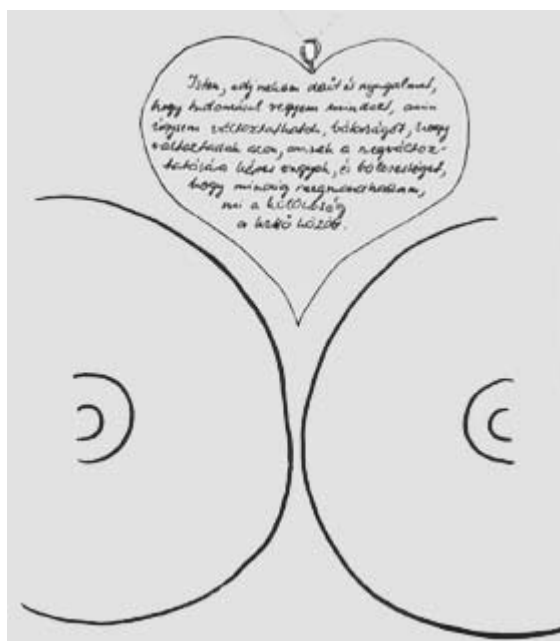
Billy mellékesen megemlítette, hogy látott egy részletet egy pornográf filmből, amit Montanával készítettek. Montana válasza nem kevésbé hangzott közömbösen. Igazi tralfamadori és minden büntudattól mentes válasz volt:

– Igen – mondta Montana –, én pedig rólad hallottam egyet s mást, hogy milyen voltál a háborúban, meg hogy micsoda bohóc voltál. És hallottam a középiskolai tanárról, akit agyonlőttek. Ő is egy pornográf filmben szerepelt egy kivégzőosztaggal együtt.

Egyik kebléről a másikra helyezte a csecsemőt, mert úgy volt megszerkesztve a pillanat, hogy ezt *kellett* tennie. Aztán csend borult rájuk.

– Már megint játszanak az órákkal – szólalt meg Montana, miközben felállt, hogy visszategye a gyereket a jászolszerű bölcsőjébe. Ezt úgy értette, hogy a fogvatartóik a gömbburokban hol gyorsan, hol lassan, majd megint sebesen járatják a villanyórákat, miközben kémlelőnyílásokon figyelik a kis földlakó családot.

Egy ezüslánc függött Montana Wildhack nyakán. A láncon, a két keble közt egy kinyitható medália, a medáliában egy fénykép alkoholista anyjáról – szemcsés, szürke és elmosódott kép. Bárkit ábrázolhatott. És a medáliára kívülről ezeket a szavakat vésték:

Tegnapelőtt este lőtték agyon Robert Kennedyt, akinek a nyaralója csak nyolc mérföldnyire volt attól a háztól, ahol én egész éven át lakom. Így megy ez.

Martin Luther Kinget egy hónappal ezelőtt lőtték agyon. Ő is meghalt. Így megy ez.

És a kormányom minden áldott nap számot ad nekem azokról a hullákról, melyeket a haditudomány termelt Vietnamban. Így megy ez.

Az apám már évekkkel ezelőtt meghalt – természetes halállal. Így megy ez. Aranyos ember volt. Ő is bolondult a fegyverekért. Rám hagyta a fegyvereit. Ott rozsdásodnak.

Azt mondja Billy Pilgrim, hogy a tralfamadoriakat nem nagyon érdekli Jézus Krisztus. Azt állítja, hogy a tralfamadoriak észjárásának a földlakók közül Charles Darwin alakja a legrokonszenvesebb – Darwin ugyanis azt tanítja, hogy akik meghalnak, azoknak meg kellett halniuk, és hogy a holttestek a fejlődésnek egy magasabb fokát képviselik. Így megy ez.

Ugyanez az alapgondolat nyilvánul meg Kilgore Trout *A Nagy tábla* című regényében is. Azok a repülő csészealjra érkezett lények, akik foglyul ejtik Trout hőseit, Darwinról kérdezősködnek. Érdeklődnek a golfozásról is.

Ha igaz, amit Billy a tralfamadoriaktól tanult, vagyis hogy örökké fogunk élni, bár néha tökéletesen halottnak látszunk – annak én nem örülök túlságosan. Ha viszont egy örökkévalóságot tölthetek egyik vagy másik pillanat szemlélésével, akkor azt kell mondanom: hálás vagyok, hogy e pillanatok között oly sok a kellemes.

A legutóbbi időkben az egyik legkellemesebb pillanatot akkor éltem át, amikor a régi háborús bajtársammal, O'Hare-rel Drezdába utaztam.

A magyar légitársaság gépén repültünk tovább Kelet-Berlinből. Nagy, kipödört bajszerű pilótánk volt. Adolph Menjournak hasonlított. Kubai szivart szívott, amíg üzemanyagot töltöttek a gépbe. Amikor felszálltunk, szó sem esett a biztonsági övek becsatolásáról.

Amikor már felszálltunk, a magasban a fiatal légikísérőnk rozskenyeret, és szalámit, és vaját, és sajtot, és fehér bort szolgáltat fel. Az összehajtható asztalka, melyet az ülésem elé akartak illeszteni, sehogy sem nyílt ki. A légikísérő bement a pilótafülkébe valami számszámért, majd egy sörnyitóval. tért vissza. Azzal feszítette széjjel az asztalkát.

Rajtunk kívül összesen hatan utaztak a gépen. Több nyelven beszéltek. Ők is jól érezték magukat. Ott volt alattunk Kelet-Németország, szépen kivilágítva. Arra gondoltam, hogy mi lenne, ha bombákat dobnánk azokra a fényekre, azokra a falvakra, a kisebb és nagyobb városokra.

Sose számítottunk arra, sem O'Hare, sem én, hogy valaha is sok pénzt keresünk – és íme, itt utazgatunk most, mind a ketten igen jómódú emberek.

– Ha bármikor Codyban jársz, Wyomingban – mondtam neki bágyadtan –, kérdezz csak meg akárkit, hogy merre lakik Félelmetes Bob.

Volt O'Hare-nek egy kis notesza; a zsebkönyv utolsó nyomtatott oldalai a postai díjszabásokat, a fontosabb légítávolságokat, nevezetesen hegyek magasságát és a világ alapvető adatait tartalmazták. Miközben annak akart utánanézni, hogy hány lakosa van Drezdának, ami nem volt benne a noteszban, a következő sorokra bukkant. Ideadta nekem, olvassam el én is:

A világon naponta átlagban 324 000 csecsemő születik. Ugyancsak naponta, átlagban 10 000 személy hal éhen, vagy pusztul el az elégtelen táplálkozás

következtében. Így megy ez. Ezen felül, egyéb okok miatt, 123 000 személy hal meg. Így megy ez. Tiszta többletként marad a világon naponta mintegy 191 000 fő. A Népeségügyi Hivatal előrejelzése szerint a világ népessége még a 2000. év előtt meg fog duplázódni, azaz eléri a hétmilliárdot.

– Gondolom, hogy ezek mind emberi méltóságban akarnak élni – jegyeztem meg. – Gondolom – felelte O'Hare.

Közben Billy Pilgrim is visszautazott Drezdába, de nem a jelenben. Billy 1945-ben ment vissza, két nappal a város pusztulása után. Az örök most a romok közé vezették Billyt meg a többieket. Én is ott voltam. O'Hare is ott volt. Az elmúlt két éjszakát a vak vendégfogadás istállójában töltöttük. Ott találtak ránk a hatóság emberei. Ők mondták meg nekünk, hogy mit kell tennünk. Csákányokat, és ásókat, és feszítővasakat, és taligákat kellett kérnünk a szomszédoktól. És ezzel a kölcsönfelszereléssel erre és erre a helyre vonulni a romok közt, hogy ott munkához lássunk.

A romokhoz vezető főbb utakon barikádokat emeltek. A németeket ott megállították. Nekik nem engedték meg, hogy felfedező útra menjenek a hold felszínén.

Számos országból odakerült hadifoglyok gyűltek össze azon a reggelen Drezdának ezen a bizonyos pontján. Úgy rendelték el, hogy ez az a hely, ahol a tetemek kiásását meg kell kezdeni. Így hát megkezdődött az ásatás.

Billyt az ásatási munkálatoknál összepárosították egy maorival, aki Tobruknál esett fogságba. A maori csokoládébarna volt. Forgókat tetováltak a homlokára és az arcára. Billy és a maori beleásott a hold közömbös, semmivel sem kecsegtető kötörmelékebe. Mivel az anyag laza volt, állandóan kisebb görgöttegek keletkeztek.

Egy időben számos gödröt ástak. Még senki sem tudhatta, mire fognak bukkanni. A legtöbb gödör sehová sem vezetett, vagy valami kövezett padlóhoz, vagy úttesthez értek. vagy pedig olyan hatalmas tömbökhöz, amelyeket sehogy sem tudtak elmozdítani. Gépeik nem voltak. De még a lovak vagy öszvérek vagy ökrök sem tudtak volna átlábolni ezen a holdbéli tájon.

És akkor Billy és a maori meg a többiek, ki-ki a maga ásta gödrén keresztül, végül is egy faboltozathoz ért. Sziklák fölött összerótt szálfák képezték ezt a hevenyészett födémét. A foglyok nyílást vágtak a faburkolatba. Valami sötét és tágas térség volt odalenn.

Egy német katona leereszkedett zseblámpával a sötétbe, és sokáig odalenn maradt. Amikor végül visszatért, azt jelentette a nyílás pereménél várakozó fölöttesének, hogy több tucat holttestet talált odalenn. Lócákon ülnek. Civilek; nincs rajtuk dögcedula.

Így megy ez.

A fölöttes parancsot adott, hogy tágítsák ki a mennyezetbe vágott lyukat, azon pedig erresszenek le egy létrát, hogy kihozhassák a holttesteket. Így kezdte meg a működését Drezdában az első hullabánya.

Lassanként száz és száz hullabányát helyeztek üzembe. Kezdetben nem is volt rossz szaguk, mintha csak csupa panoptikum lett volna. De aztán rothadni és bomlani kezdtek a tetemek, és olyan büzt árasztottak, mint a rózsa és a mustárgáz.

Így megy ez.

A maori, akivel Billy együtt dolgozott, egyszerűen megveszett, úgy pusztult el, miután leparancsolták abba a bűzbe, és ott kellett dolgoznia. Csak hányt és hányt, és cafatokra tépte a saját testét.

Így megy ez.

Ezért aztán új technikát dolgoztak ki. A tetemeiket már nem hordták ki a felszínre. Ott, ahol voltak, a helyszínen égették el őket lángszórókkal a katonák. Be sem mentek az óvóhelyekre, egyszerűen bebocsátották a tüzet.

Valahol itt kapták el azt a szegény öreg középiskolai tanárt, Edgar Derbyt, amint kihozott egy teáskannát a katakombákból. Fosztogatásért letartóztatták. Bíróság elé állították és agyonlőtték.

Így megy ez.

És valahol ez idő tájt kitavaszkodott. A hullabányákat lezárták. A katonák elmentek, az oroszok ellen kellett harcolniuk. Asszonyok és gyerekek ástak lövészárkokat a külvárosokban. Billyt és a többieket, akik még megmaradtak a csoportjából, a külvárosban egy istállóba zárták. És aztán, egy szép reggelen egyszerre csak felébredtek, és észrevették, hogy az ajtó nincs rájuk zárva. Európában véget ért a második világháború.

Billy és társai kitódultak az árnyas utcára. A fák éppen lombosodtak. Minden mozdulatlan volt odakinn, semmi, de semmi forgalom. Csak egyetlen járművet találtak, egy otthagyt társzekeret, az elébe fogott két lóval. Zöld színű, és koporsó alakú volt a szekér.

Madarak csevegtek.

Az egyik madár azt mondta Billy Pilgrimnek:

– *Csip-csirip.*

A kiadásért felel az Európa Könyvkiadó igazgatója
Felelős szerkesztő: Dezsényi Katalin
A fedélterv Gyulai Líviusz munkája
Műszaki szerkesztő: Lovász György
Műszaki vezető: Siklós Béla
Készült 23 600 példányban, 17,6 (A/5) ív terjedelemben
EU-d-7374

NNCL30-00010823v1.01